

Illegale vuurwapens

Gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003

Tilburg, april 2005

M.Y. Bruinsma

J.A. Moors

m.m.v.

M.Y.W. von Bergh

J. van Haaf

J.W.M.J. van Poppel

K.S. Veenma

IVA Beleidsonderzoek en advies

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Het project werd begeleid door:

Prof. dr. J. Naeyé (voorzitter)	Vrije Universiteit van Amsterdam
Drs. A. ten Boom	Ministerie van Justitie, WODC
H. Ham	Korps Landelijke Politiediensten, dNRI
V. Lander	Ministerie van Justitie, DGRH
Drs. S. Pleysier	Universiteit van Leuven

Uitgever: IVA
Warandelaan 2, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013 - 4668466, telefax: 013 - 4668477
Website: www.iva.nl

Drukwerk: Verdivas Communicatieproducties, Tilburg

Voorwoord

Dit rapport is het vierde in een rij van landelijke notities over vuurwapencriminaliteit, uitgevoerd in opdracht van het ministerie van justitie. In 2001 werd opdracht gegeven voor de eerste drie onderzoeken. Het eerste onderzoek ging over de aard en de omvang van vuurwapenbezit, -gebruik en -handel in de jaren 1998 tot en met 2000 (Spapens en Bruinsma, 2002b). Parallel daaraan werd een onderzoek uitgevoerd naar de smokkel van handvuurwapens vanuit voormalige Oostbloklanden naar Nederland (Spapens en Bruinsma, 2002a). Daarna volgde een onderzoek naar de daders van vuurwapencriminaliteit. Het duiden van de achtergronden en motieven van vuurwapenbezit, -gebruik en -handel stond hierbij centraal (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002). Deze drie onderzoeken hebben de informatiepositie van Nederland met betrekking tot vuurwapencriminaliteit sterk verbeterd.

Dit vierde onderzoek heeft een bijzondere status. Het vloeit voort uit het initiatief van de destijds demissionaire minister Donner die in november 2002 de Tweede Kamer per brief informeerde dat het onderzoek naar de aard en de omvang van vuurwapenbezit, -gebruik en -handel in de jaren 1998 tot en met 2000 zou worden herhaald, zodat de ontwikkelingen gedurende een langere periode kunnen worden gevolgd en betrouwbare informatie beschikbaar is in het licht van het voornemen om de aanpak van vuurwapencriminaliteit te versterken. Het voorliggende rapport grijpt terug op de eerder verzamelde gegevens over de periode 1998 tot en met 2000 en voegt daar nieuwe informatie met betrekking tot de periode 2001 tot en met 2003 aan toe. De conclusies in dit rapport zijn gebaseerd op de gehele periode van 1998 tot en met 2003. Ook in een ander opzicht is dit vierde onderzoek te beschouwen als een integratieve studie. Waar relevant zijn de bevindingen uit het onderzoek naar de smokkel van handvuurwapens uit voormalige Oostbloklanden en de studie over de daders van vuurwapencriminaliteit in onderhavig rapport verwerkt om een zo volledig mogelijk beeld te presenteren. Ook hier zijn – zij het op beperkte schaal – nieuwe gegevens toegevoegd. Behalve integratief is het onderhavige rapport ook innovatief. Anders dan in de eerdere onderzoeken kon namelijk gebruik worden gemaakt van het nieuwe, sinds 1 januari 2001 operationele Vuurwapen Data Systeem (VDS), waarin de regionale politiekorpsen gegevens over vuurwapengerelateerde incidenten, in beslag genomen vuurwapens en vuurwapenverdachten registreren. Dat maakte het onder meer mogelijk om een statistische

schatting te maken van de omvang van illegaal vuurwapenbezit in Nederland. Die omvangschatting neemt in onderhavig rapport een belangrijke plaats in.

Naast het bezit van illegale vuurwapens en de kenmerken van verdachten die bij vuurwapenincidenten zijn betrokken, behandelt dit rapport ook de aard en omvang van in beslag genomen vuurwapens, het aantal schiet- en dreigincidenten met vuurwapens en de smokkel en handel van vuurwapens in Nederland. Om een betrouwbaar beeld van vuurwapencriminaliteit te kunnen geven, zijn veel en verschillende gegevens bijeen gebracht. Aanvullend op de VDS-data zijn ook de basisregistraties van regionale politiekorpsen geraadpleegd. Er zijn gesprekken gevoerd met vuurwapenexperts, zowel legale wapenhandelaren als wapenexperts van de politie. De strafbladen van verdachten van vuurwapenincidenten zijn nagetrokken en uiteraard is alle relevante (openbare en niet-openbare) documentatie geraadpleegd die de onderzoekers tot hun beschikking konden krijgen.

Zonder de medewerking van de regionale politiekorpsen is dit type onderzoek onmogelijk uit te voeren. Wij zijn dan ook veel dank verschuldigd aan al onze contactpersonen in de regionale korpsen. Dat geldt in het bijzonder voor het district Tilburg van het regionale politiekorps Midden- en West Brabant. Hier kregen de onderzoekers voor de looptijd van het onderzoek een vaste werkplek om de gegevensverzameling uit te voeren. Bij de KLPD hielpen Rob Kuyper, Jessica van Mantgem en Leen Prins bij de analyse van de VDS- en de HKS-data. En uiteraard bedanken wij ook alle andere informanten, in het bijzonder de legale wapenhandelaren, die door middel van interviews, het verstrekken van gegevens, of het aanleveren van documentatie een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan dit rapport.

De betrokkenheid van de politie bij de problematiek van vuurwapencriminaliteit is groot. Het maatschappelijke belang van een betrouwbare landelijke inventarisatie van het bezit, het gebruik en de handel in vuurwapens is onmiskenbaar. Wij hopen dan ook dat dit rapport bijdraagt aan adequate besluitvorming om het verzamelen, uitwisselen en verdiepen van kennis en ervaring te verbeteren.

Monique Bruinsma
Hans Moors

Inhoudsopgave

Samenvatting 1

1. Inleiding 13

- 1.1. Achtergrond 13
- 1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek 13
- 1.3. Definities 14
- 1.4. Methode en uitvoering van onderzoek 16
- 1.5. Leeswijzer 19

2. Illegale vuurwapenbezitters en -gebruikers 21

- 2.1. Inleiding 21
- 2.2. Beelden van verdachten op basis van eerder onderzoek 22
- 2.3. Analyse van de drie grootste verdachtengroepen 26
- 2.4. De aanschaf van het wapen 35
- 2.5. Samenvatting: kenmerken van de drie grootste verdachtengroepen 40

3. Schatting omvang van illegaal vuurwapenbezit 43

- 3.1. Inleiding 43
- 3.2. Methoden van onderzoek 44
- 3.3. Samenvatting: schattingsresultaten 47

4. In beslag genomen vuurwapens 51

- 4.1. Inleiding 51
- 4.2. Registratie van inbeslagname scherpschietende vuurwapens in VDS 51
- 4.3. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens 2001-2003 54
- 4.4. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens 1998-2003 57

- 4.5. Registratie van inbeslagname niet-scherpschietende vuurwapens in VDS 62
- 4.6. In beslag genomen gas- en alarmwapens en imitatiewapens 2001-2003 63
- 4.7. In beslag genomen gas- en alarmwapens en imitatiewapens 1998-2003 64
- 4.8. Omstandigheden van inbeslagname 64
- 4.9. Inbeslagname bij preventief fouilleren 67
- 4.10. Motieven voor vuurwapenbezit 68
- 4.11. Samenvatting 70

5. Vuurwapenincidenten 73

- 5.1. Inleiding 73
- 5.2. Registratie van vuurwapenincidenten in VDS 74
- 5.3. Gebruik van vuurwapens bij overvallen 79
- 5.4. Kwaliteit van de registratie van vuurwapenincidenten in HKS 81
- 5.5. Samenvatting 85

6. Smokkel en handel in Nederland 87

- 6.1. Inleiding 87
- 6.2. De illegale vuurwapenmarkt in Nederland 88
- 6.3. Betrokkenen 93
- 6.4. Methoden van smokkel en handel 93
- 6.5. Samenvatting 97

7. Conclusies en aanbevelingen 99

Summary 107

Geraadpleegde literatuur 119

Bijlagen 123

- Bijlage 1: De vangst-hervangst methode 125
- Bijlage 2: Overzichten behorend bij hoofdstuk 3 133
- Bijlage 3: Overzichten behorend bij hoofdstuk 4 137
- Bijlage 4: Lijst van informanten 143
- Bijlage 5: Leidraad open interviews met legale wapenhandelaren en wapenexperts van politie 145

Samenvatting

1. Inleiding

Aanleiding

In 2001 en 2002 is in opdracht van het ministerie van Justitie een drietal onderzoeken uitgevoerd naar vuurwapencriminaliteit¹:

1. Een onderzoek naar de aard en omvang van vuurwapenbezit, -gebruik en –handel in de jaren 1998 tot en met 2000 (Spapens en Bruinsma, 2002b).
2. Een onderzoek naar de daders van vuurwapencriminaliteit, waarbij achtergronden en motieven van vuurwapenbezit, -gebruik en handel centraal stonden (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002).
3. Een onderzoek naar de smokkel van handvuurwapens uit voormalig Oostbloklanden naar Nederland (Spapens en Bruinsma, 2002a).

In november 2002 informeerde minister Donner de Tweede Kamer per brief dat het onderzoek naar de aard en omvang van vuurwapenbezit, -gebruik en handel (1998 tot en met 2000) zou worden herhaald met betrekking tot de periode 2001 tot en met 2003. Onderhavige studie is het eindproduct van dit initiatief.

Doel

Het doel van het voorliggende onderzoek is het bijeenbrengen van 'harde' informatie: empirische gegevens die inzichtelijk maken hoe de aard en omvang van vuurwapencriminaliteit zich sinds 1998 heeft ontwikkeld. Het accent ligt in deze studie op de periode 2001 tot en met 2003.

De onderzoeksthema's die daarbij aan bod komen zijn:

1. Het – op basis van in beslag genomen illegale vuurwapens – in kaart brengen van de aard en de (geschatte) omvang van het **illegale vuurwapenbezit** in Nederland. Daarbij wordt een

1. Daarnaast is in 2004 het onderzoek *Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel* verschenen, een onderzoek in opdracht van stichting Politie en Wetenschap (Spapens en Bruinsma, 2004).

beschrijving gegeven van de bezitters van illegale vuurwapens en is een nieuwe statistische schatting gemaakt van het aantal illegale vuurwapenbezitters in Nederland.

2. Het beschrijven van de aard en omvang van het **illegaal vuurwapengebruik**: het aantal schiet- en dreigincidenten in Nederland. Ook hier wordt een profiel van betrokken verdachten gegeven.
3. Het samenvatten en – via vuurwapenexperts – toetsen van de bevindingen uit eerder onderzoek naar de aard en omvang van **illegale vuurwapenhandel**.

Sinds 1 januari 2001 is het Vuurwapen Data Systeem (VDS) operationeel. Het betreft een data-systeem waarin regionale politiekorpsen gegevens over vuurwapengerelateerde incidenten, in beslag genomen vuurwapens en vuurwapenverdachten registreren. Een 'afgeleid doel' van de voorliggende studie is het evalueren van de wijze waarop de verzameling van informatie en kennis over vuurwapencriminaliteit – onder meer via VDS – op dit moment plaatsvindt.

Onderzoeksmethode

Om de ontwikkelingen in vuurwapencriminaliteit in kaart te brengen is gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen:

1. Vuurwapenbezit – VDS, aangevuld met eigen tellingen van regiokorpsen (zoals lijsten van aangetroffen goederen in de BasisPolitieRegistratie (BPS) en uittreksels van strafbladen.
2. Vuurwapengebruik – VDS, aangevuld met gegevens uit het Landelijk Overvallen Registratie Systeem (LORS) en het HerKenningsdienstSysteem (HKS).
3. Verdachten van vuurwapenbezit en –gebruik – VDS in combinatie met HKS.
4. Binnenlandse handel – op basis van de resultaten van eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002a), aangevuld met interviews met wapenhandelaren en vuurwapenexperts.

2. Illegale vuurwapenbezitters en -gebruikers

Drie verdachtengroepen

Uit eerder onderzoek naar vuurwapenverdachten blijken drie verdachtengroepen tezamen verantwoordelijk te zijn voor ongeveer 75% van de vuurwapendelicten in Nederland (Spapens en Bruinsma, 2002b). Het betreft de volgende groepen (die elkaar overigens gedeeltelijk overlappen):

1. *Vuurwapenbezitters die gelieerd zijn aan het (milieu van) illegale drugshandel.*
In de drugswereld zijn vuurwapens gewild om verschillende redenen, maar met name persoonlijke beveiliging speelt een belangrijke rol. Er kunnen daarbij vier groepen worden onderscheiden: harddrugsverslaafden, dealers, personen betrokken bij de productie en smokkel van (hard)drugs en personen die hennep kweken en in softdrugs handelen.
2. *Vuurwapenbezitters die worden verdacht van het plegen van een overval.*
Een belangrijk onderscheid dat in deze groep gemaakt kan worden is die tussen personen die eenmalig een overval of straatroof plegen en degenen die dat (al dan niet planmatig) regelmatig doen. Die laatste groep bestaat zowel uit jeugdige daders die op regelmatige basis een

overval of straatroof plegen als uit personen die verslaafd zijn aan harddrugs en die via overvallen aan financiële middelen komen.

3. *Vuurwapenbezitters, geboren in de Nederlandse Antillen, (veelal) met criminele antecedenten.* Het gaat hierbij om jonge, recent naar Nederland geïmmigreerde mannen van Antilliaanse afkomst. Zij hebben vaak al een crimineel verleden opgebouwd op de Antillen en hebben vaak al één of meer gevangenisstraffen uitgezeten voordat ze naar Nederland zijn gekomen.

Analyse verdachten

De drie hiervoor genoemde groepen zijn geselecteerd in het Vuurwapen Data Systeem (VDS) en – voor de jaren 2001, 2002 en 2003 – nader geanalyseerd. Er waren geen redenen om aan te nemen dat, met betrekking tot de periode 2001 – 2003 deze drie groepen tezamen verantwoordelijk waren voor beduidend meer of minder dan 75% van het aantal vuurwapendelicten in Nederland. De belangrijkste resultaten uit de analyse zijn:

- Uit eerder onderzoek bleek reeds dat de grote meerderheid van de verdachten van vuurwapendelicten man is en gemiddeld tussen de 20 en 30 jaar oud. Analyse van de VDS-gegevens bevestigt dit beeld: bij elk van de drie groepen verdachten ligt het percentage man boven de 90% en een groot deel van de verdachten is jonger dan 30 jaar. Wat leeftijd betreft zijn er wel duidelijke verschillen tussen de drie groepen verdachten: verdachten van overvallen zijn relatief jong (55% in de leeftijd 15-24 jaar), verdachten van drugsdelicten relatief oud (62% 30 jaar of ouder). Van een trendmatige verjonging of veroudering van de verdachtenpopulatie is geen sprake.
- Verdachten van vuurwapencriminaliteit met betrekking tot een drugsdelict of een overval zijn in ruim de helft van de gevallen geboren in Nederland. Bij drugsdelicten zijn daarnaast – ten opzichte van overvallen – relatief vaak Antillianen betrokken (13% versus 6%).
- Op hoofdlijnen kunnen drie situaties worden onderscheiden waarin vuurwapens zijn aangetroffen of gebruikt: het bezit en dragen van een vuurwapen, het bedreigen met het wapen en het er feitelijk mee schieten. Bij vrijwel alle personen die verdacht werden van een drugsgerelateerd vuurwapendelict is sprake van het bezit of dragen van een wapen (99%). Bij overvalverdachten is het wapen vooral aangetroffen nadat er iemand mee bedreigd was (82%). Bij Antilliaanse verdachten van vuurwapencriminaliteit gaat het zowel om het bezit of dragen van een wapen (56%), het er mee dreigen (25%) als het daadwerkelijk er mee schieten (18%).
- Het gebruikte type wapen is bij overvallers in meer dan de helft van de gevallen niet bekend. Bij Antilliaanse verdachten is dat voor ongeveer een kwart van de delicten het geval. Daar waar het gebruikte soort wapen wel bekend is, blijkt vooral gebruik te worden gemaakt van een pistool, een gas/alarmwapen of een be- of afdreigend wapen. Bij de groep Antilliaanse verdachten is het pistool sterk vertegenwoordigd (61%, met name de Tanfoglio), verdachten van een overval gebruiken – voor zover dus bekend – relatief vaak een gas/alarmwapen of een imitatiewapen (52%).
- In de periode 2001 tot en met 2003 is van de Antilliaanse verdachten 12% eerder opgepakt voor een vuurwapendelict, bij de andere twee groepen ligt dit percentage op 1%. Veel van de verdachten hebben in de periode 2001 tot en met 2003 twee of meer eerdere strafbare feiten

gepleegd. Met name bij Antilliaanse verdachten en verdachten van drugsdelicten gaat het daarbij ook vaak om overtredingen die vallen binnen de Wet Wapens en Munitie (waar overigens ook delicten in vallen met andersoortige wapens). Velen van hen zijn in de genoemde periode gedetineerd geweest.

- Opvallend is dat VDS weinig informatie bevat over de wijze waarop het vuurwapen door de verdachte is aangeschaft. Bij slechts 281 van de 2339 incidenten (12%) was hierover informatie voorhanden. Uit de beschikbare informatie blijkt dat scherpschietende wapens vooral illegaal worden aangeschaft (47%) of worden gevonden (18%) of gestolen (11%), niet-scherpschietende wapens en imitatiewapens zijn vaak legaal (43%) of illegaal (30%) gekocht. Verdachten zijn daarbij overigens vaak niet erg expliciet. Dit is zeker ook gekoppeld aan het feit dat weinig wordt doorgevraagd bij het horen van vuurwapenverdachten, over de aanschaf van het wapen.
- Een belangrijk – en met het voorgaande punt samenhangend – aandachtspunt betreft de vraag hoe vaak vuurwapens, als duurzame goederen, van eigenaar verwisselen. Op grond van de beschikbare gegevens kunnen maar zeer beperkt uitspraken worden gedaan over de frequentie waarmee vuurwapens van eigenaar verwisselen – opsporingsonderzoek is hier niet op gericht en in de praktijk komt het traject dat een vuurwapen heeft afgelegd tijdens verhoor van verdachten niet of nauwelijks aan de orde – maar duidelijk is in elk geval dat vaak sprake is van het rouleren van vuurwapens tussen bezitters en/of gebruikers (onder meer door 'leasen').

3. Schatting omvang illegaal vuurwapenbezit

Kwaliteit gegevens

De huidige politieke informatiehuishouding met betrekking tot illegale vuurwapenbezit en –gebruik maakt het schatten van het totaal aantal illegale vuurwapenbezitters en het aantal vuurwapens in Nederland moeilijk. VDS biedt in principe de gelegenheid om betrouwbare schattingen te maken van vuurwapengebruik en –bezit. Op dit moment is het echter zo dat in de praktijk VDS niet door alle regionale politiekorpsen wordt gebruikt en bovendien niet overal eenduidig en consequent wordt ingevuld.

Op basis van (een steekproef uit) de in VDS beschikbare gegevens over vuurwapenverdachten is een schatting gemaakt van het aantal illegale vuurwapenbezitters.

- Uitgangspunt vormen de drie eerder genoemde dadergroepen: verdachten gelieerd aan illegale drugshandel, verdachten van overvallen en Antilianen met criminele antecedenten. Zij worden verantwoordelijk geacht voor ongeveer 75% van het totale aantal vuurwapendelicten.
- Er wordt gebruik gemaakt van de zogenaamde vangst-hervangsmethode, waarbij voor elke dadergroep – op basis van de kans op 'hervangst' – een groepsspecifieke schatting wordt gemaakt voor de periode 2001 tot en met 2003.
- In de schatting zijn niet alleen scherpschietende wapens, maar ook gas-, alarm- en imitatiewapens meegenomen.

Schatting

De analyses resulteren in de volgende schatting: er zijn in Nederland ongeveer 40.500 vuurwapenbezitters in de onderzoekspopulatie. Het betreft dan zowel de gepakte verdachten in de periode van 2001 tot en met 2003 als een bijschatting van de niet-gepakte vuurwapenbezitters in die periode. Uitgesplitst naar de drie subgroepen van vuurwapenverdachten gaat het om de volgende aantallen: er zijn ongeveer 21.800 vuurwapenbezitters in het milieu van illegale drugs-handel, ongeveer 12.500 overvallers met vuurwapenbezit en ongeveer 9.300 Antillianen met een vuurwapen in het bezit. Op basis van het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b) wordt uitgegaan van een 75 procent-dekking van deze aantallen; een kwart van de vuurwapenverdachten valt dus buiten deze drie subgroepen. Wanneer hiervoor wordt gecorrigeerd en de aantallen worden geëxtrapoleerd naar 100% komen we op een totale omvang schatting van ongeveer 54.000 illegale vuurwapenbezitters in Nederland.

Conclusies

Bij deze cijfers kunnen de volgende opmerkingen worden geplaatst:

- Om in de toekomst de relevantie van de schatting te vergroten is het zaak de toepassing van VDS door de regionale politiekorpsen te blijven stimuleren.
- Het betreft een schatting van de omvang van het vuurwapenbezit in de drie belangrijkste dadergroepen en is dus geen schatting van de totale omvang van het vuurwapenbezit in Nederland.
- Antillianen zijn sterk vertegenwoordigd in de groep vuurwapenbezitters. Dit heeft deels te maken met de gehanteerde onderzoeksmethode (dus de wijze waarop de schatting is uitgevoerd), maar heeft ook te maken met het feit dat het een 'risicogroep' betreft die bij de aanpak van vuurwapencriminaliteit nadrukkelijker in beeld zou moeten komen.
- Het is met de beschikbare informatie moeilijk een relatie te leggen tussen vuurwapenbezit en –gebruik. Illegale vuurwapens wisselen regelmatig van eigenaar en/of gebruiker en met een vuurwapen kunnen derhalve meer delicten worden gepleegd.

4. In beslag genomen vuurwapens

Kwaliteit gegevens

Regionale politiekorpsen hebben – desgevraagd – zelf een kwalificatie gegeven voor de consistentie en betrouwbaarheid van de invoer van scherp-schietende vuurwapens in VDS. Wanneer deze als 'goed' werd beoordeeld, is gebruik gemaakt van de gegevens uit VDS (dit was voor twaalf regio's het geval), was het oordeel 'matig' of 'redelijk' of werd helemaal geen gebruik gemaakt van VDS, dan is gebruik gemaakt van gegevens van inbeslagnames uit andere registratiesystemen (BPS, XPOL). Daarbij dient nog opgemerkt te worden dat de beschikbare informatie niet altijd volledig en betrouwbaar is door onder meer dubbeltellingen of onjuiste invoer (bijvoorbeeld het invoeren van een imitatiewapen als 'pistool' of 'revolver').

In beslag genomen scherpschietende vuurwapens 2001-2003

Uit de beschikbare informatie blijkt het volgende:

- Er zijn in 2001 in totaal 1.772 scherpschietende wapens in beslag genomen, in 2002 betrof het 1.932 scherpschietende wapens en in 2003 lag dit aantal op 1.777.
- Het gaat vooral om pistolen (circa 60% van het totaal aantal in beslag genomen scherpschietende vuurwapens), geweren (ongeveer 20%) en revolvers (circa 15%).
- Gemiddeld werden in 2003 11 vuurwapens per 100.000 inwoners in beslag genomen. In de meest verstedelijkte regio's is het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners over het algemeen hoog (met name Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden).

Ontwikkeling 1998-2003

In een eerdere studie zijn op basis van het aantal inbeslagnames extrapolaties gemaakt om inzicht te krijgen in het totaal aantal vuurwapens voor de periode 1998 tot en met 2000 in Nederland (Spapens en Bruinsma, 2002b). Deze gegevens zijn echter op een andere wijze verkregen – namelijk via handmatig doorlopen (en corrigeren) van de basisregistratiesystemen van de politiekorpsen – dan de gegevens uit het onderhavige onderzoek op basis van VDS. De vraag is of het mogelijk is om deze cijfers te vergelijken, opdat uitspraken over de periode 1998 tot en met 2003 kunnen worden gedaan. De analyse maakt duidelijk dat dit met de nodige voorzichtigheid dient te gebeuren, omdat (i) het beschikbare cijfermateriaal niet voor alle regio's even betrouwbaar en consistent is; (ii) niet altijd dezelfde bronnen zijn gebruikt; en (iii) registratie in de loop van de tijd verbeterd of juist verslechterd is.

Een vergelijking van de cijfers uit de periode 1998 tot en met 2000 met die uit de periode 2001 tot en met 2003 laat zien dat de aantallen in beslag genomen vuurwapens in de periode 2001 tot en met 2003 (met gemiddeld per jaar ongeveer 1.800 in beslag genomen vuurwapens) aanzienlijk lager liggen dan in de periode 1998 tot en met 2000 (jaarlijks circa 2.400). Voor een deel kan de verklaring worden gezocht in het feit dat in de periode 2001 tot en met 2003 VDS als belangrijkste informatiebron is gebruikt en dit datasysteem, zoals reeds een aantal keren is opgemerkt, nog in ontwikkeling is en nog niet altijd op de juiste wijze wordt gebruikt door de regionale politiekorpsen. Een andere mogelijke verklaring is dat er in de jaren 1998 tot en met 2000 veel aandacht is geweest voor vuurwapens en de inbeslagname daarvan en dat vuurwapenbezitters hier op inspelen en meer moeite doen hun vuurwapens aan het zicht van de politie te onttrekken. Voorts zou het kunnen zijn dat door inleveracties van illegale vuurwapens in de jaren 1998 tot en met 2000 het aantal inbeslagnames in de jaren erna lager is. Ongetwijfeld is ook de prioritering van de aanpak van vuurwapengebruik en –bezit binnen het politieke en justitiële beleid van invloed geweest.

Inbeslagname niet-scherpschietende vuurwapens

In het onderzoek is nagegaan in hoeverre VDS bruikbaar is om de omvang van bezit en gebruik van gas- en alarmwapens en imitatiewapens te bepalen. Daartoe zijn de cijfers uit VDS uit de

periode 2001 – 2003 afgezet tegen cijfers afkomstig uit andere registratiesystemen – dit was mogelijk bij een aantal politieregio's – en vergeleken met reeds beschikbare cijfers uit de periode 1998 – 2000. Uit de analyse blijkt dat de registratie van gas- en alarmwapens en die van imitatiewapens in VDS voor een behoorlijk aantal regio's slecht is: de aantallen liggen voor de jaren 2001 – 2003 vaak veel lager dan cijfers beschikbaar in andere registratiesystemen en dan de cijfers met betrekking tot de periode 1998 – 2000. Verschillende regio's geven overigens zelf aan inbeslagname van gas- en alarmwapens en imitatiewapens in VDS wél consistent en betrouwbaar te doen.

Op basis van VDS-gegevens en aanvullingen vanuit de basisregistratie, is een overzicht gemaakt van de aantallen in beslag genomen gas- en alarmwapens en imitatiewapens voor de jaren 2001 tot en met 2003. In de betreffende periode worden jaarlijks rond de 1.200 gas- en alarmwapens in beslag genomen. Voor imitatiewapens ligt dit aantal tussen de 1.500 en 1.750. Vergelijking van deze cijfers met die uit de periode 1998 – 2000 zijn, vanwege de hiervoor gemaakte opmerkingen, moeilijk te maken.

Omstandigheden inbeslagname

Nagegaan is onder welke omstandigheden scherpschietende vuurwapens in de jaren 2001 – 2003 in beslag zijn genomen. Uit de beschikbare cijfers blijkt dat scherpschietende vuurwapens in ruim 50% van de gevallen worden aangetroffen zonder gebruik (bijvoorbeeld bij een huiszoeking of een controle). In 35 tot 40% van de gevallen is sprake van inbeslagname op heterdaad (het gaat dan met name om bedreigingen, drugshandel en –bezit en poging tot moord/doodslag). In de overige circa 5% van de gevallen worden de vuurwapens vrijwillig ingeleverd.

Gas- en alarmwapens worden in ongeveer driekwart van de gevallen aangetroffen zonder gebruik (zoals bij een huiszoeking). Bijna een kwart wordt in beslag genomen op heterdaad. Het gaat daarbij voornamelijk om bedreiging, drugsbezit en -handel en overvallen.

Eind 2002 is artikel 151b van de Gemeentewet in werking getreden. Deze wet maakt het mogelijk preventief te fouilleren. Deze maatregel zou een bijdrage moeten leveren aan een betere bestrijding van het wapengeweld in de samenleving. Een aantal gemeenten heeft reeds ervaring opgedaan met preventief fouilleren. Bij de preventieve fouilleeracties zijn tot op heden maar weinig vuurwapens aangetroffen. Daaruit kan echter niet automatisch de conclusie worden getrokken dat het geen effectieve maatregel is: zo blijkt uit onderzoek dat in de gemeente Utrecht – mede door preventieve fouilleeracties – het aantal vuurwapengerelateerde incidenten is afgenomen.

5. Vuurwapenincidenten

Er is in de onderhavige studie nagegaan wat de aard, omvang en ontwikkeling van vuurwapendelicten is in Nederland. Een vuurwapendelict is een voorval waarbij een vuurwapen – dit kan ook een gas- of alarmpistool of een imitatiewapen zijn – is gebruikt om mee te dreigen of (buiten het

legale circuit) te schieten. Bronnen die daarbij zijn gebruikt zijn VDS, LORS en HKS. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de bruikbaarheid van de betreffende registratiesystemen.

Kwaliteit cijfers VDS

Uit een enquête onder de regiokorpsen blijkt dat slechts vijf korpsen een consistente en volledige VDS-registratie van vuurwapenincidenten hebben bijgehouden in de periode van 2001 tot en met 2003. Bij de andere politiekorpsen is sprake van onvolledige (bijvoorbeeld alleen incidenten waarbij het wapen in beslag is genomen) of inconsistente invoer van vuurwapenincidenten. Door vergelijking van de cijfers uit VDS over de periode 2001 – 2003 met cijfers uit een eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002b) over de periode 1998 tot en met 2000 is een schatting gemaakt van het aantal schiet- en dreigincidenten dat in VDS is geregistreerd. Bij een gelijkblijvend aantal vuurwapenincidenten in de afgelopen vier jaar zou VDS slechts ongeveer een derde van het totaal aantal incidenten (zowel schietincidenten als dreigincidenten) bevatten.

Schiet- en dreigincidenten

Van de vijf politieregio's waar betrouwbare gegevens in VDS beschikbaar zijn over vuurwapenincidenten zijn de cijfers nader geanalyseerd.

- Het totaal aantal schietincidenten ligt voor de vijf regio's in de jaren 2001, 2002 en 2003 op respectievelijk 171, 208 en 155. Het gaat dan vooral om poging tot moord/doodslag, moord/doodslag en vernieling met een scherp vuurwapen.
- Het totaal aantal dreigincidenten ligt voor de betreffende regio's in de jaren 2001, 2002 en 2003 op respectievelijk 711, 598 en 303. Er is derhalve een scherpe daling in 2003 te constateren.
- De daling van het aantal dreigincidenten in 2003 is vooral toe te schrijven aan de sterke afname van het aantal afpersingen en bedreigingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is de inspanningen van de politie gericht op het terugdringen van criminaliteit onder jongeren: een groep die vaak verantwoordelijk is afpersingen en bedreigingen.
- Bij ongeveer 11 procent van het totaal aantal schietincidenten wordt (bijvoorbeeld bij huiszoeking) meer dan één vuurwapen in beslag genomen. Het gaat dan vooral om poging tot moord/doodslag en moord/doodslag. Bij dreigincidenten wordt in ongeveer 20 procent van de gevallen meer dan één vuurwapen in beslag genomen.

Overvallen

Aan de hand van gegevens uit LORS is in kaart gebracht welke typen vuurwapens worden gebruikt bij overvallen. Deze gegevens in LORS zijn gebaseerd op de kwalificatie die door de aangevers of getuigen wordt gegeven over de aard van / het type vuurwapen. Dit verklaart bijvoorbeeld het relatief lage aantal gevallen waarin het gebruik van een imitatievuurwapen is vastgesteld, terwijl uit andere informatie blijkt dat veel overvallen met niet-scherpschietende vuurwapens worden gepleegd. Het totaal aantal vuurwapens dat door getuigen is waargenomen tijdens overvallen ligt in de periode 1998 – 2003 tussen de 1.500 en 1.800. Getuigen en/of slachtoffers geven vaak aan dat een pistool is gebruikt als vuurwapen (in ongeveer 65% van de gevallen).

Kwaliteit cijfers HKS

Omdat de registratie in VDS maar voor vijf regio's consistent en volledig is in de periode 2001 – 2003, is ook nagegaan in hoeverre op basis van HKS een volledig beeld van geregistreerde vuurwapenincidenten kan worden verkregen. Daartoe zijn de gegevens uit HKS vergeleken met cijfers uit VDS, LORS (aantal overvallen) en het CBS (aantal moorden met vuurwapen). Een vergelijking van de cijfers uit HKS met andere bronnen laat zien dat ook het aantal in HKS geregistreerde vuurwapenincidenten onvolledig is. De conclusie luidt dan ook dat het niet mogelijk is om op basis van HKS betrouwbare schattingen te maken van het aantal vuurwapenincidenten.

6. Smokkel en handel in Nederland

Op basis van recent onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2004) wordt ingegaan op de markt voor illegale vuurwapens, waarbij vraag en aanbod alsmede betrokken partijen en methoden van handel en smokkel aan bod komen. De resultaten van het betreffende onderzoek zijn in het kader van de voorliggende studie samengevat en ter toetsing voorgelegd aan een aantal vuurwapen-experts en legale wapenhandelaren.

Vraag en aanbod van illegale vuurwapens

Ten aanzien van het aanbod van illegale vuurwapens wordt het volgende geconstateerd:

- Er is sprake van een toenemende variatie in soorten en typen vuurwapens.
- De markt voor illegale vuurwapens is aan het verzakelijken.
- Uit VDS blijkt dat Italië (met name het merk Tanfoglio), België (vooral het merk FN), Duitsland, Servië-Montenegro en Tsjechië de voornaamste bronlanden zijn.

Over de vraag naar illegale vuurwapens wordt het volgende gemeld:

- Het zijn met name jonge mannen (20-30 jaar), doorgaans met criminele antecedenten in de sfeer van geweldpleging.
- Er zijn op hoofdlijnen drie groepen: (1) de kleine (startende) criminelen, actief in straatroof en drugshandel op buurtniveau, (2) de ervaren crimineel met contacten op regionaal en landelijk niveau en (3) de grote, (inter)nationaal opererende crimineel, actief in kapitaalintensieve drugs-, wapens- of vrouwenhandel.
- Redenen om illegaal vuurwapens te bezitten zijn: (1) Gebruik als (crimineel) instrument, (2) gebruik als hulpmiddel voor de eigen veiligheid, (3) als object van verzameling of bewaring en (4) als object van handel.
- Vuurwapenexperts verwachten een toename, dan wel een voortgaande differentiatie van de vraag naar vuurwapens als gevolg van (1) de uitbreiding van de Europese Unie, (2) de groei van het aantal personen dat betrokken is bij georganiseerde misdaad en (3) de verharding van het criminaliteitsbeeld.

Methoden van smokkel en handel

In het logistieke proces van illegale vuurwapenhandel kunnen vier fasen worden onderscheiden:

1. De productie van een vuurwapen, veelal in de opstallen van legale vuurwapenfabrikanten.
2. De inbreng van het wapen in het illegale circuit via zwartwassing (alleen op papier legaal verkopen), diefstal, ombouw of recycling.
3. De smokkel van het illegale wapen vanuit het bronland naar Nederland. Dit gaat vaak via zendingen per koerier, het meeliften met andere illegale handel, het meeliften met legale transporten of via zendingen per pakketpost.
4. De afzet van het illegale wapen in het Nederlandse criminele circuit: (1) de importeur verkoopt door aan tussenhandelaren die de vuurwapens vervolgens aan de eindgebruikers leveren of (2) de importeur levert zelf rechtstreeks aan de eindgebruikers.

Een aantal belangrijke feiten ten aanzien van de handel in illegale vuurwapens zijn:

- Criminele samenwerkingsverbanden gericht op vuurwapensmokkel en –handel zijn flexibel en bestaan uit een beperkt aantal personen met de importeur als spil in de logistieke organisatie.
- Er is geen sprake van etnische monopolieposities in de vuurwapen(tussen)handel. Autochtone Nederlanders, Turken, Marokkanen, Surinamers en voormalig Joegoslaven, evenals woonwagengkampbewoners worden relatief vaak genoemd als groepen die in Nederland betrokken zijn bij de smokkel en handel van vuurwapens.
- Bij vuurwapensmokkel en –handel gaat het veelal om kleine aantallen per zending (vijf tot dertig vuurwapens) en de handel is op zichzelf onvoldoende lucratief. Vaak wordt handel in vuurwapens dan ook gecombineerd met nevenhandel.
- Vuurwapens zijn niet makkelijk verkrijgbaar behalve voor afnemers die bekend zijn met en vertrouwd worden in het criminele circuit.

7. Conclusies en aanbevelingen

Kwaliteit beschikbare gegevens

In de voorliggende studie is getracht zoveel mogelijk 'harde' informatie bijeen te brengen met betrekking tot de aard en omvang van vuurwapencriminaliteit, met name voor de periode 2001 – 2003. Daarbij is vooral gebruik gemaakt van gegevens beschikbaar in VDS dat sinds 1 januari 2001 operationeel is. Het onderzoek laat zien dat VDS in potentie een belangrijke informatiebron kan zijn, maar dat veel regionale politiekorpsen op dit moment nog niet of onvoldoende betrouwbaar en consistent in beslagname van vuurwapens (inclusief niet-scherpschietende vuurwapens) en schietincidenten in VDS invoeren. Oorzaken voor de onjuiste en/of onvolledige invoer van gegevens moeten gezocht worden in onder meer het feit dat het 'vullen' van VDS een extra administratieve handeling is, dat specialistische wapenkennis nodig maar dikwijls niet (meer) voorhanden is en dat invoerdefinities niet uniform worden toegepast en/of problemen scheppen bij het bevragen van de data in VDS.

Visie en beleid

Het is dan ook aan te bevelen om zowel op landelijk niveau als binnen de regionale politiekorpsen meer aandacht te besteden aan een goede registratie van relevante gegevens in VDS. Het is daarbij zaak te werken vanuit een bepaalde visie, omdat kennis over zaken als vuurwapenbezit, –gebruik en –handel alleen dán op de juiste manier kan worden ingericht als sprake is van een duidelijke visie op prioriteiten en specifieke aandachtspunten binnen de aanpak van vuurwapen-criminaliteit. Concreet betekent dit onder meer dat de aanpak ten minste de volgende aspecten in zich bergt:

1. Opsporingsonderzoek gericht op de detectie van vuurwapenbezit- en gebruik.
2. Opsporingsonderzoek gericht op de systematische detectie van personele netwerken actief in het verhandelen, smokkelen en/of 'leasen' van vuurwapens.
3. Doelgroep- en locatiespecifiek onderzoek naar bezit en gebruik van vuurwapens.

De belangrijkste voorwaarden voor de implementatie van die aanpak zijn:

1. De consequente aansturing en facilitering, op nationaal en decentraal niveau, van 'vuurwapenintelligence' op basis van VDS, inclusief de hiertoe noodzakelijke deskundigheidsontwikkeling in en internationalisering van de regionale politiekorpsen.
2. Het stimuleren van dataverzameling en kennisontwikkeling met betrekking tot specifieke risicolocaties en risicogroepen waarvan kan worden verondersteld dat die in hun criminele carrière bij het plegen van delicten gebruik (kunnen gaan) maken van vuurwapens, zoals de groepen die in onderhavig onderzoek bestudeerd zijn, maar bijvoorbeeld ook de groep van zeer actieve veelplegers.
3. Het stimuleren van onderzoek naar en ontwikkeling van delictscenario's.

Wetenschappelijk onderzoek blijft hierbij een belangrijke ondersteunende rol vervullen. Het inhoudelijke accent van dit wetenschappelijke onderzoek zou op de kortere termijn echter met name moeten liggen op het beter in kaart brengen en analyseren van specifieke risicogroepen en delictscenario's met betrekking tot het gebruik van vuurwapens, alsmede op het traceren van personele netwerken betrokken bij het 'verkeer' van vuurwapens.

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1. Achtergrond

Vuurwapencriminaliteit spreekt tot de verbeelding. In de media verschijnen dikwijls berichten over ernstige geweldsdelicten. Hierdoor ontstaat het beeld dat vuurwapengebruik toeneemt, zelfs ernstiger van aard wordt. De burger is bezorgd: iedereen kan slachtoffer worden van vuurwapengeweld, iedereen kan zomaar aan een vuurwapen komen en criminelen lopen openlijk rond met vuurwapens op zak. Dit is een ervaren realiteit. Harde informatie over bezit en gebruik van vuurwapens bevestigt deze beeldvorming niet. En tegelijkertijd ontbreekt het op velerlei terrein aan harde informatie om die bezorgde burger gerust te kunnen stellen. Hoewel op basis van empirisch onderzoek niet zonder meer over een toename van het aantal vuurwapenincidenten sinds 1998 kan worden gesproken, constateren politiemensen bijvoorbeeld wel een verharding binnen het criminele milieu.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het primaire doel van deze studie is het bijeenbrengen van harde informatie: empirische gegevens die inzichtelijk maken hoe de aard en omvang van vuurwapencriminaliteit zich sinds 1998 heeft ontwikkeld. Het accent ligt op de periode 2001 tot en met 2003. De vraagstelling van deze studie is op hoofdlijnen dezelfde als in *Vuurwapens gezocht* (Spapens en Bruinsma, 2002b). Dat maakt het mogelijk om uitspraken te doen over de gehele periode 1998 tot en met 2003.

De aandacht gaat uit naar drie onderzoeksthema's. Het eerste onderzoeksthema betreft het in kaart brengen van de aard en de (geschatte) omvang van het **illegale vuurwapenbezit** in Nederland. De nadruk ligt hierbij enerzijds op de inventarisatie van het aantal en het type illegale vuurwapens dat in Nederland in beslag is genomen in 2001, 2002 en 2003. Een belangrijk aandachtspunt is het schatten van de totale omvang van illegaal vuurwapenbezit, ofwel het bijschatten van het zogenaamde 'dark number': het aantal wapens dat *niet* door de politie in beslag is genomen, maar waarschijnlijk wel in Nederland circuleert. Het onderhavige onderzoek verfijnt de eerder gehanteerde schattingsmethoden en doet op basis hiervan met een grotere betrouwbaarheid

uitspraken over de totale omvang van illegaal vuurwapenbezit. Anderzijds wordt onderzocht wie de bezitters van illegale vuurwapens zijn.

Naast het vuurwapenbezit wordt in deze studie ook het **illegaal vuurwapengebruik**: het aantal schiet- en dreigincidenten in Nederland, beschreven. Het accent ligt op de periode 2001 tot en met 2003, maar op grond van een vergelijking met eerdere onderzoeksresultaten kunnen ook de ontwikkelingen in het illegale vuurwapengebruik in de periode 1998 tot en met 2003 worden geschetst. Ook in dit tweede onderzoeksthema wordt specifiek ingezoomd op het profiel van de betrokken verdachten.

De **illegale vuurwapenhandel** is het derde thema in dit rapport. Hoewel dit met het oog op een effectievere bestrijding van de vuurwapencriminaliteit een buitengewoon belangrijk thema is dat nog te veel lacunes vertoont in de beschikbare informatie en kennis, was in het kader van het onderhavige onderzoek geen ruimte om nieuwe data te verzamelen. Dit rapport beperkt zich tot het samenvatten van de bevindingen die in eerder onderzoek zijn gedaan. Wel zijn deze bevindingen nu ter toetsing en aanvulling voorgelegd aan vuurwapenexperts. De huidige beeldvorming met betrekking tot de handel in en smokkel van illegale vuurwapens is hierdoor completer en scherper geworden, maar dat laat onverlet dat dit thema in de nabije toekomst beslist nog aanvullend wetenschappelijk onderzoek vereist.

Dit rapport besluit met een aantal conclusies en een advies over hoe de monitoring van vuurwapencriminaliteit in Nederland het beste gestalte zou kunnen krijgen. Uiteraard gaat bijzondere aandacht uit naar de vraag welke betekenis het Vuurwapendatasysteem (VDS) hierbij zou kunnen en moeten hebben.

1.3. Definities

Omschrijving van vuurwapens

'Een vuurwapen' wordt binnen de Nederlandse Wet Wapens en Munitie (WWM) omschreven als: *Een voorwerp bestemd of geschikt om projectielen of stoffen door een loop af te schieten, waarvan de werking berust op het teweegbrengen van een scheikundige ontploffing of een andere scheikundige reactie.* De wapens die onder deze noemer vallen kunnen op verschillende wijzen worden geordend. De ordening van vuurwapentypen die in deze studie is gehanteerd, sluit aan op de definitie van vuurwapens die de NRI (voorheen CRI) gebruikt, zodat vergelijking van onderzoeksresultaten mogelijk blijft.² Toch is ook aandacht besteed aan vuurwapentypen die *niet* in de NRI-overzichten worden opgenomen, zoals gaspistolen, gasrevolvers en imitatievuurwapens. In

2. Zie Korps Landelijke Politiediensten, Divisie Centrale Recherche Informatie, 1997 en Korps Landelijke Politiediensten, Divisie Centrale Recherche Informatie, 1998.

de praktijk worden veel vuurwapendelicten juist met deze wapentypen gepleegd, zoals uit registratiegegevens blijkt.³

De wapentypen die in deze studie onderwerp van onderzoek zijn, zijn in zes *vuurwapengroepen* gerangschikt:

1. Automatische vuurwapens: machinegeweren, automatische geweren, automatische pistolen.
2. Pistolen/revolvers (vuistwapens): pistolen/revolvers, afgezaagde/omgebouwde pistolen, afgezaagde/omgebouwde revolvers, hagelpistolen, hagelrevolvers, revolvergeweer.
3. Geweren (semi-automatische/ lange vuurwapens): kogelgeweren, hagelgeweren, afgezaagde kogelgeweren, afgezaagde hagelgeweren, gewijzigde wapens.
4. Niet scherp schietende vuurwapens: gaspistolen, gasrevolvers, alarmrevolvers.
5. Verborgene vuurwapens: sleutelhangerpistolen, ringpistool (of: schietring, gun-ring, Bullet- and Gas-ring, pistol-ring), vuurwapens in de vorm van GSM, schietbalpen.
6. Imitatiewapens: wapens die zo op echte vuurwapens lijken dat zij voor bedreiging geschikt zijn alsmede lucht- of veerdruppelpistolen en - revolvers.

Illegaal vuurwapenbezit en -gebruik

Onder het *illegaal in bezit hebben* van een vuurwapen wordt verstaan het in eigendom hebben van een vuurwapen zonder vergunning.

Het *illegaal gebruiken* van een vuurwapen is gedefinieerd als het daadwerkelijk schieten of dreigen met een vuurwapen dat valt onder een van de zes bovenvermelde vuurwapengroepen. Wanneer het vuurwapen is aangetroffen in een auto of in een woning zonder dat sprake is van een vuurwapengerelateerd incident, wordt dit niet als gebruik beschouwd (maar overigens wel als bezit). Imitatievuurwapens die zodanig op echte vuurwapens lijken dat ze voor bedreiging geschikt zijn, vallen voor de WWM binnen wapencategorie 1: de gevaarlijke niet-vuurwapens. Ook het gebruik van een imitatievuurwapen bij een crimineel feit wordt in deze studie dus als vuurwapengebruik meegenomen. Voor een vuurwapen dat illegaal in bezit is, bestaat in principe geen legale toepassing. Een legaal vuurwapen kan echter zowel legaal als illegaal worden gebruikt.

3. Het NRI geeft aan deze wapentypen niet te registreren vanwege het feit dat het gebruik ervan zelden leidt tot verwondingen en vanwege de verschillen tussen de regio's in de wijze waarop men deze wapens registreert. Imitatiewapens worden in sommige regio's bijvoorbeeld in het geheel niet geregistreerd als aangetroffen goed. Dit neemt niet weg dat dit type vuurwapens prima geschikt is voor het plegen van bepaalde typen delicten zoals overvallen of straatroven.

1.4. Methode en uitvoering van onderzoek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn diverse methoden van informatieverzameling toegepast en verschillende informatiebronnen geraadpleegd. Het Ministerie van Justitie (Parket Generaal) heeft de onderzoekers vooraf geautoriseerd om die informatiebronnen te gebruiken en de benodigde gegevens te verzamelen.

In de tekst wordt alleen gesproken over specifieke kenmerken en ontwikkelingen indien die (statistisch) significant zijn (significantieniveau $<.05$).

1.4.1. Analyse van vuurwapenbezit

Het illegale bezit van een vuurwapen is een zogenaamd 'slachtofferloos delict'. Dit betekent dat voor het onderzoeken van de aard en de omvang van deze vorm van criminaliteit geen gebruik kan worden gemaakt van aangiftecijfers of resultaten van slachtofferenquêtes. In plaats daarvan moet worden teruggegrepen op (i) wat de wetsovertreders zelf aan informatie willen verschaffen omtrent het illegale vuurwapenbezit (zogenaamde 'self-report data') en op (ii) politiegegevens inzake de inbeslagname van vuurwapens. Het aantal in beslag genomen vuurwapen vormt, ondanks beperkingen in de aard en wijze van registratie, het meest harde gegeven om het feitelijk vuurwapenbezit te indiceren. Bezit is immers alleen dan voor 100% zeker als het illegale vuurwapen daadwerkelijk is aangetroffen.

Verzameling van gegevens over aard en omvang

Om het illegaal bezit van vuurwapens in kaart te brengen zijn de aantallen in beslag genomen vuurwapens geïnterviewd voor alle Nederlandse politieregio's. Als een vuurwapen in beslag is genomen, registreert de politie van betreffende regio dat in het basisregistratiesysteem als een 'aangetroffen goed' dat voorts op een aantal hoofdkenmerken wordt beschreven (zoals type en merk). Vanaf 2001 kunnen de regionale politiekorpsen bovendien gebruik maken van VDS. De gegevens over een inbeslaggenomen vuurwapen kunnen hierin separaat worden ingevoerd met een nadere beschrijving van zowel het wapen als het gepleegde delict en de betrokken verdachten. De voordelen van VDS zijn dat de basisregistratiegegevens gecontroleerd kunnen worden op juistheid en dat één registratiesysteem veel relevante informatie over vuurwapengerelateerde criminaliteit beschikbaar maakt.

Om tot een zo betrouwbaar mogelijk overzicht van in beslag genomen vuurwapens te komen, zijn de volgende handelingen verricht:

- Er is een enquête uitgezet onder alle vuurwapenexperts van de korpsen; de respondenten zijn bevraagd op hun wijze van registreren in VDS.
- In politieregio's waar de invoer in VDS met betrekking tot de administratie van in beslagnames volledig was, is het overzicht van in beslag genomen vuurwapens op basis van VDS gemaakt.

- In politieregio's waar gedurende (een deel van) de onderzoeksperiode de invoer van VDS incompleet bleek te zijn geweest, zijn de vuurwapencontactpersonen van die regionale politiekorpsen benaderd met de vraag met welke aanvullende data het best een overzicht zou kunnen worden gemaakt. In sommige gevallen waren eigen tellingen beschikbaar voor bepaalde perioden die de gegevens uit VDS aanvulden.
- In politieregio's zonder RBWM of een vergelijkbare afdeling is gebruik gemaakt van een uittreksel van de lijsten van aangetroffen goederen. Die zijn per regio opgevraagd. Vervolgens is gecategoriseerd in welke gevallen het om vuurwapens ging en welke typen het betrof. Bij twijfelgevallen (bijvoorbeeld als niet duidelijk was of het om een scherp schietend vuurwapen ging, om een gas-/alarmwapen of een imitatiewapen) is de oorspronkelijke mutatie geraadpleegd om het type vuurwapen te traceren.
- De aantallen vuurwapens die op voornoemde wijzen zijn geïnventariseerd, zijn vervolgens ter verificatie voorgelegd aan de vuurwapencontactpersonen van de regionale politiekorpsen. Aanvullingen zijn verwerkt in deze studie.

Schattingmethode ter bepaling van de omvang vuurwapenbezit

Hoewel inbeslagname een bruikbare uitkomstmaat is om de omvang van illegaal vuurwapenbezit te bepalen, blijft het lastig om het totale illegale vuurwapenbezit in Nederland betrouwbaar te schatten. In deze studie wordt aan de hand van een statistische methode op basis van VDS-gegevens een schatting gepresenteerd. Hierbij staan drie specifieke verdachtengroepen centraal die in de periode 1998 tot en met 2000 – zo is de veronderstelling op basis van eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002b) – bij elkaar verantwoordelijk waren voor ongeveer 75% van het totaal aantal verdachten van vuurwapengerelateerde feiten.⁴

1.4.2. Analyse van vuurwapengebruik

Om zicht te krijgen op het aantal vuurwapenincidenten in Nederland is eveneens gestart met het inventariseren van de informatie in VDS. Voor de politieregio's die in de periode 2001 tot en met 2003 alle schiet- en dreigincidenten hebben ingevoerd, zijn analyses gemaakt van de aard en de omvang van de incidenten. Deze informatie is vervolgens aangevuld met een analyse van het Landelijk Overvallen en Registratie Systeem (LORS). Voor de politieregio's die in genoemde periode geen complete VDS-registratie hadden, is een nadere en aanvullende analyse van bestanden in het HerKenningsdienstSysteem (HKS) uitgevoerd. Er waren twee redenen voor deze aanvullende analyse. Slechts vijf regionale politiekorpsen bleken in de periode 2001 tot en met 2003 VDS volledig en consistent te hebben ingevuld. Het beschrijven van ontwikkelingen in aard en omvang van vuurwapenincidenten op basis van VDS zou dan dus noodzakelijkerwijs beperkt zijn gebleven tot die vijf regio's. Daarnaast leefde onder vuurwapenexperts en onderzoekers het vermoeden dat het schieten en dreigen met vuurwapens verschuift van de Randstad naar de periferie en steeds vaker voorkomt in de middelgrote (provincie)steden. Naar aanleiding van deze

4. Voor een nadere verklaring van dit percentage zie paragraaf 2.2, voetnoot 5.

vermoedens zouden geen uitspraken kunnen worden gedaan indien het onderzoek tot de vijf regio's met een adequate vulling van VDS zou zijn beperkt. Hierbij moet tenslotte nog wel de kanttekening worden geplaatst dat een statistisch betrouwbare vergelijking tussen VDS- en HKS-gegevens niet mogelijk is. De aanvullende analyse levert daarom voor wat betreft de ontwikkelingen in vuurwapengebruik alleen indicatieve informatie op.

1.4.3. Analyse van verdachten van vuurwapenbezit en -gebruik

Om zicht te krijgen op de bezitters van illegale vuurwapens is aansluiting gezocht bij eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002b) dat een aanzet deed om profielen van vuurwapenbezitters te schetsen op basis van informatie over verdachten in de basisregistratie van de politie. De uitkomsten van deze verkenning worden in het onderhavige onderzoek vergeleken met de informatie over verdachten die beschikbaar is in VDS, aangevuld en vergeleken met het 'gemiddelde profiel' van vuurwapenverdachten die geregistreerd zijn in HKS. Voorts zijn de drie verdachtengroepen die in (Spapens en Bruinsma, 2002b) gekenmerkt zijn als frequente vuurwapenbezitters, namelijk (i) vuurwapenbezitters gelieerd aan de illegale drugshandel, (ii) vuurwapenbezitters verdacht van het plegen van een overval, en (iii) vuurwapenbezitters, geboren in de Nederlandse Antillen (veelal) met criminele antecedenten, aan de hand van VDS-gegevens opnieuw gecategoriseerd en vervolgens op basis van hun strafbladen nader geanalyseerd. Van alle 2.339 verdachten, passend in een van de drie profielen, zijn de persoons- en delictgegevens aan een nader onderzoek onderworpen. Bij alle verdachten, geregistreerd in VDS, die tot de drie genoemde categorieën vuurwapenbezitters en/of –gebruikers behoren, is nagegaan wat zij verklaard hebben over de aanschaf van het wapen.

1.4.4. Analyse van de binnenlandse handel

De aard en de omvang van de *binnenlandse handel* in vuurwapens wordt beschreven op basis van de uitkomsten van eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002a en 2004), aangevuld met reacties van vuurwapenexperts op de bevindingen uit dat onderzoek. Dat beschreef de aard en de omvang van smokkel en handel van handvuurwapens op basis van een inventarisatie van informatie uit politieel opsporingsonderzoek naar vuurwapenhandel. Zowel primaire bronnen (zaaksverslagen) als secundaire bronnen (strategisch of fenomeenonderzoek door de politie) zijn destijds geraadpleegd. In onderhavig onderzoek zijn de bevindingen uit (Spapens en Bruinsma, 2002a) samengevat en aangevuld met gegevens uit interviews met wapenhandelaren en vuurwapenexperts van de Nederlandse politie.

1.4.5. Interviews met vuurwapenexperts

In het kader van het onderzoek zijn in het totaal 29 vuurwapenexperts geïnterviewd: 17 legale wapenhandelaren is face-to-face gevraagd naar een inschatting van de aard en omvang van vuurwapencriminaliteit in Nederland, naar het beeld van specifieke groepen van illegale vuurwapen-

bezitters, naar de populariteit van bepaalde wapentypen en naar de verhouding tussen de illegale en de legale handel in vuurwapens. Het doel van de interviews was een aantal vooronderstellingen uit eerder onderzoek te toetsen en aanvullende informatie te verzamelen. De vuurwapenexperts van de politie zijn telefonisch geïnterviewd. Aan hen zijn dezelfde vragen voorgelegd als aan de vuurwapenhandelaren. Bovendien is hen om een reactie gevraagd op een aantal uitspraken van legale wapenhandelaren. Over de gegevens uit de interviews wordt in deze studie niet afzonderlijk gerapporteerd, maar ze zijn – waar relevant – ingevoegd bij de verschillende thema's van het onderzoek.

1.5. Leeswijzer

Dit rapport begint bij de vuurwapenbezitters en –gebruikers. Hoofdstuk 2 beschrijft op basis van bestaande literatuur en een analyse van VDS- en HKS-gegevens de belangrijkste kenmerken van verdachten van vuurwapenbezit en -gebruik in Nederland. Hoofdstuk 3 presenteert vervolgens op basis van een geavanceerde schattingsmethode nieuwe inzichten in het totale aantal illegale vuurwapenbezitters. Uitgangspunt vormden de in VDS geregistreerde verdachten van vuurwapenbezit en -gebruik. Daarna verschuift het perspectief naar de vuurwapens. Hoofdstuk 4 gaat in op het aantal en het type vuurwapens dat in beslag is genomen en hoofdstuk 5 beschrijft de aard, omvang en ontwikkeling van het aantal schiet- en dreigincidenten in Nederland. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de huidige kennis over de mobiliteit van vuurwapens. Wie is betrokken bij de smokkel en handel van vuurwapens? En wat valt te zeggen over het aantal en het type wapens dat illegaal in Nederland terecht komt? Hoofdstuk 7 vat de voornaamste bevindingen uit het onderzoek samen en formuleert aanbevelingen om vuurwapencriminaliteit adequaat te monitoren.

Hoofdstuk 2

Illegale vuurwapenbezitters en -gebruikers

2.1. Inleiding

Wie zijn de bezitters en gebruikers van illegale vuurwapens in Nederland? De afgelopen jaren is een aantal onderzoeken uitgevoerd die specifiek aandacht besteden aan profielen van vuurwapenverdachten. In het rapport *Vuurwapens gezocht* (Spapens en Bruinsma, 2002b) zijn korte profielschetsen opgesteld van 534 verdachten die in de periode 1998 tot en met 2000 in het bezit waren van een illegaal vuurwapen en daarover ook een verklaring hadden afgelegd aan de politie.⁵ Daarnaast is in het kader van dit onderzoek met 22 van vuurwapendelicten verdachte personen een face-to-face interview gehouden. De informatie uit deze gesprekken is gebruikt om de profielschetsen die vanuit de basisregistratie waren opgesteld te toetsen en te verdiepen, alsmede om aanvullende gegevens te verzamelen over de achtergronden van vuurwapencriminaliteit. In het rapport *Vuurwapengedetineerden aan het woord* (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002) werden 32 gedetineerden geïnterviewd die in 2001 vastzaten voor een vuurwapen-gerelateerd delict. De achtergronden van deze personen zijn beschreven, alsmede de motieven die deze personen ertoe hadden bewogen illegale vuurwapens in bezit te krijgen, te gebruiken en/of te verhandelen. Verder is relevante documentatie beschikbaar van de NRI over vuurwapenverdachten (VDS) en verdachten in verband met aangiften van overtreding van de Wet Wapens en Munitie (WWM) (HKS), van het CBS over overtredingen en schuldigverklaringen van de WWM. De belangrijkste resultaten van deze studies worden in paragraaf 2.2 weergegeven.

Daarna volgt in paragraaf 2.3 een bespreking van de empirische resultaten van het onderhavige onderzoek. Daarbij worden de drie grootste verdachtengroepen zoals die gekenmerkt zijn in (Spapens en Bruinsma, 2002b) nader geanalyseerd. Het betreft de volgende groepen:

- de vuurwapenbezitters die gelieerd zijn aan (het milieu van) illegale drugshandel;
- de vuurwapenbezitters die verdacht worden van het plegen van een overval;

5. Ten behoeve van deze profielschetsen is uit de basisregistratie informatie gehaald over persoonskenmerken (leeftijd, geslacht, geboorteland), sociale verklaringen (bezigheden, werk, schulden, drugsgebruik, et cetera) en antecedenten (eerdere contacten met politie en justitie).

- de (doorgaans jonge) vuurwapenbezitters, geboren in de Nederlandse Antillen, (veelal) met criminele antecedenten.

Alle verdachten passend in een van deze drie profielen zijn uit VDS gelicht. Bij deze verdachten zijn vervolgens de strafbladen nagezocht en de persoons- en delictgegevens geanalyseerd.

2.2. Beelden van verdachten op basis van eerder onderzoek

Volgens Spapens en Bruinsma (2002b) kan de gemiddelde verdachte van een vuurwapendelict als volgt worden getypeerd: 95% van de aangehouden verdachten is man. De meeste verdachten zijn tussen de 20 en 30 jaar oud en de gemiddelde leeftijd is 24 jaar. Verder hebben verdachten van vuurwapengerelateerde criminaliteit vaak al een criminele antecedenten: 20% van de aangehouden verdachten kwam eerder in aanraking met de politie vanwege vuurwapenbezit of -gebruik, 45% heeft antecedenten terzake andere geweldsdelicten. Slechts 11% heeft geen crimineel verleden. Het aantal first-offenders ligt bij vuurwapendelicten aanzienlijk lager dan bij andere vormen van geweldscriminaliteit.

De dagbesteding van de aangehouden verdachten wijkt sterk af van die van de gemiddelde burger. Bijna driekwart van de aangehouden verdachten werkt niet of gaat niet naar school: slechts 27% werkt of is schoolgaand. Van de verdachten heeft 23% criminaliteit als belangrijkste inkomstenbron. Voorts heeft 17% een uitkering of is arbeidsongeschikt, terwijl 8% noch een uitkering, noch werk heeft. Van de aangehouden verdachten beschikt 13% niet over een vaste woon- of verblijfplaats; 21% is verslaafd aan, of regelmatig gebruiker van harddrugs, 27% heeft een alcohol-, gok- of andere verslaving.

Maalsté, Nijmeijer en Scholtes (2002) schetsen een vergelijkbaar beeld. Gedetineerden die vastzaten voor een vuurwapengerelateerd delict waren hoofdzakelijk mannen. De meerderheid was laag tot middelbaar geschoold. Vrijwel alle respondenten waren al langer met illegale activiteiten bezig, soms al vanaf zeer jonge leeftijd. De meeste respondenten werkten in groepsverband en lieten zich bij het handelen beïnvloeden door andere groepsleden. Ook de sociale omgeving, financiële problemen, de geringe pakkans en de strafmaat bleken van invloed op de 'criminele carrière'.

Volgens Spapens en Bruinsma (2002b) zijn allochtonen oververtegenwoordigd als het gaat om vuurwapendelicten. Dit geldt vooral voor verdachten van Antilliaanse afkomst (18x oververtegenwoordigd ten opzichte van het bevolkingsaandeel). Van de respondenten in het onderzoek van Maalsté, Nijmeijer en Scholtes (2002) was meer dan de helft niet in Nederland geboren.

CBS-cijfers over het aantal personen dat een straf kreeg opgelegd voor overtreding van de Wet Wapens en Munitie (WWM) voor de periode 1994-2003 laten zien dat in alle jaren ongeveer 40% afkomstig was uit de leeftijdsgroep van 20-29 jaar. Hoewel overtreders van de WWM niet perse

ook een overtreding hebben begaan met een vuurwapen (ook personen die bijvoorbeeld hebben gedreigd met een mes vallen onder deze brede dadercategorie) komt deze leeftijdsindicatie wel overeen met het beeld dat de KLPD heeft van de illegale vuurwapenbezitters in ons land. Uit VDS-gegevens blijkt dat in 2003 een belangrijk deel van de verdachten van vuurwapencriminaliteit tussen de 21 en 30 jaar oud is (34%). Ongeveer 25% is tussen de 31 en 40 jaar oud en 21% is jonger dan 21 jaar (KLPD, dNRI 2004).

Het HKS van de regionale politiekorpsen bevat de processen-verbaal van aangiften en processen-verbaal opgemaakt tegen verdachten van overtreding van de Wet Wapens en Munitie. Ook hierbij gaat het net als bij de CBS-cijfers om de brede categorie van verdachten die met een wapen een overtreding hebben begaan, slechts een deel van deze verdachten gebruikte een vuurwapen. Het HKS bevat ook informatie over achtergrondkenmerken en de criminele voorgeschiedenis van verdachten. Uit landelijke HKS-gegevens van de KLPD over de periode 2001 tot en met 2003 blijkt dat 92% van de verdachten van het mannelijk geslacht is. Van de verdachten is 32% tussen de 18 en 24 jaar oud, ongeveer 25% is tussen de 25 en 34 jaar oud en 14% is jonger dan 18 jaar. De gemiddelde leeftijd van de overtredders van de Wet Wapens en Munitie is in alle jaren (2001, 2002 en 2003) hetzelfde: 29 jaar. Van een trendmatige verjonging of veroudering van de verdachtenpopulatie is geen sprake.

Bij de politie staat 8.5% van de verdachten bekend als harddruggebruiker en 1.5% als alcoholist. Bijna de helft van de verdachten is woonachtig in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en ruim een kwart in een van de G4-gemeenten. Ruim 55% van de verdachten heeft de Nederlandse nationaliteit, 8% is van Antilliaanse komaf, 7% heeft de Turkse en eveneens 7% de Marokkaanse nationaliteit. Ruim 35% van de in 2001 tot en met 2003 opgepakte verdachten was voordien nog niet met de politie in aanraking gekomen. Dit geldt in duidelijk sterkere mate voor vrouwelijke (58%) dan voor mannelijke verdachten (35%).

De voor een vuurwapendelict aangehouden verdachten in het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b) bleken voor het overgrote deel actief te zijn in het criminele circuit. In 40% van de gevallen betrof het personen die actief waren in de drugswereld. Voorts werd 40% van de vuurwapengerelateerde delicten gepleegd door personen die actief waren in de overvalwereld. Jonge, recent in Nederland geïmmigreerde mannen van Antilliaanse afkomst waren verantwoordelijk voor 13% van de vuurwapengerelateerde delicten. Deze groepen overlappen elkaar gedeeltelijk of zelfs in belangrijke mate. Zo was een kwart van de overvallers tevens verslaafd aan drugs en waren de vanwege vuurwapendelicten aangehouden recent geïmmigreerde jonge Antilliaanse mannen nagenoeg zonder uitzondering actief betrokken bij de handel in drugs, bij de prostitutie (als pooier) of bij overvalcriminaliteit. Rekening houdend met deze overlap van de belangrijkste groepen van vuurwapenbezitters en -gebruikers omvatten deze drie hoofdcategorieën (drugs-

criminelen, overvallers, jonge Antilliaanse mannen) gezamenlijk ongeveer 75% van de vuurwapengerelateerde delicten.⁶

Antilliaanse vuurwapenbezitters

Uit het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b) komt naar voren dat jonge, recent in Nederland geïmmigreerde mannen van Antilliaanse afkomst een aparte risicocategorie vormen in relatie tot vuurwapenbezit en -gebruik. Het gaat om een groep die laag is opgeleid, niet beschikt over werk en soms ook niet over een uitkering. Vaak is deze groep zonder vaste woon- of verblijfplaats in Nederland (of in hoge mate mobiel tussen verschillende steden) en de Nederlandse taal slecht machtig.⁷ Opmerkelijk is dat deze categorie verdachten relatief gemakkelijk aan scherp schietende vuurwapens kan komen. Dat geldt ook voor personen die nog maar zeer kort in Nederland verblijven. Daarbij moet echter wel worden aangetekend dat veel verdachten op de Antillen reeds een crimineel verleden hebben en vaak al minstens één gevangenisstraf hebben uitgezeten alvorens zij naar Nederland komen.

Het risico van betrokkenheid bij vuurwapenincidenten wordt in de eerste plaats bepaald door het feit dat degenen in deze categorie die als verdachte zijn aangehouden vrijwel allemaal actief zijn in de drugshandel, de prostitutie en de overvalcriminaliteit. In de tweede plaats leiden beledigingen in het openbaar vaak tot langdurige gewelddadige conflicten met wraak over en weer. Mogelijk speelt 'eercultuur' hier een rol, maar waarschijnlijker is dat deze groep zodanig los staat van de Nederlandse (en Antilliaanse) gemeenschap dat het ontbreekt aan reguliere verbanden waarin conflicten op vreedzame wijze kunnen worden beslecht.

Vuurwapens in de drugswereld

In de drugswereld zijn vuurwapens een gewild bezit om verschillende redenen, maar met name persoonlijke beveiliging speelt een belangrijke rol. Spapens en Bruinsma (2002a) maakten bij het beschrijven van de rol van vuurwapens in de drugswereld een nader onderscheid in vier verschillende groepen: (i) de verslaafden aan harddrugs, (ii) de dealers die in direct contact staan met afnemers, (iii) personen die deel uitmaken van georganiseerde criminele groeperingen betrokken

6. Behalve de drie genoemde groepen vuurwapenverdachten: de drugsgerelateerde verdachten, de plegers van overvallen en de jonge Antilliaanse mannen, komt in het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b) ook een vierde groep aan de orde, namelijk de verdachten die gehandeld hebben vanuit een achtergrond van relatieproblemen (de huiselijk geweld delicten). Deze vierde categorie omvat 15% van het totaal aantal vuurwapenverdachten. Wanneer evenwel wordt gecorrigeerd voor overlap met elk van de eerder genoemde drie groepen (op basis van een heranalyse van de bronbestanden van dit eerdere onderzoek), dan blijkt dat 7% van alle verdachten *enkel* tot deze vierde groep behoort. Het gaat hier dus om een groep van relatief beperkte omvang. In het onderhavige onderzoek is deze vierde groep daarom niet in de analyses en de omvangschatting (hoofdstuk 3) betrokken. Dit onderzoek concentreert zich op de drie groepen vuurwapenverdachten die tezamen betrokken zijn bij ongeveer 75% van de vuurwapengerelateerde delicten in Nederland.

7. Kamerstukken, II 26 283, n° 19.

bij de productie en smokkel van (hard)drugs en (iv) personen die zich bezighouden met het kweken van hennep en de handel in softdrugs in coffeeshops.

De behoefte aan vuurwapens bij verslaafden vloeit in de eerste plaats voort uit de behoefte de eigen veiligheid te garanderen. Vaak is sprake van bedreiging door drugsleveranciers vanwege schulden van of oplichtingspraktijken door de verslaafden. Een klein deel van de verslaafden pleegt gewapende overvallen en gebruikt het vuurwapen voor dat doel. Dealers in harddrugs die in direct contact staan met klanten hebben vooral behoefte aan een vuurwapen ter beveiliging tegen roof van hun drugsvoorraad door andere criminelen of verslaafden (rippen), of tegen lastige klanten. Bij deze groep worden zowel scherpschietende vuurwapens als gas-/alarm- en imitatiewapens aangetroffen. Bij georganiseerde criminele groeperingen die zich bezighouden met de productie en smokkel van (hard-)drugs is het vuurwapenbezit het breedst verbreid, waaronder ook zwaardere wapens zoals machinepistolen. De rol van vuurwapens is hier in de eerste plaats afschrikking en beperking van de risico's van oplichting en wanbetaling door zakenpartners. Hennepkwekers lopen vooral het risico dat zij beroofd worden van hun oogst of van de financiële opbrengsten van de teelt. Zij verkeren doorgaans niet in de positie om een scherpschietend vuurwapen te kunnen aanschaffen. Het vuurwapenbezit beperkt zich in deze kringen vaak tot imitatiewapens en gas-/alarmwapens. Eigenaren van coffeeshops nemen een aparte positie in: zij lopen vooral risico op beroving en op intimidatie. Indien bij coffeeshopeigenaren vuurwapens worden aangetroffen, gaat het om scherpschietende vuurwapens.

Vuurwapenbezit bij overvallers

Binnen de wereld van de overvallers wordt door Spapens en Bruinsma (2002b) een onderscheid gemaakt tussen personen die eenmalig een overval of straatroof plegen, al dan niet gepaard aan veel voorbereidingshandelingen, en degenen die dat (al dan niet planmatig) met regelmaat doen.

Overvallers (en straatrovers) die eenmalig en impulsief een dergelijk delict plegen zijn doorgaans jeugdig (16 – 20 jaar). In de meeste gevallen maken zij gebruik van een imitatiewapen of een gas- of alarmwapen. Wanneer jeugdige daders over een scherpschietend vuurwapen beschikken, is het wapen vrijwel altijd al in huis (bijvoorbeeld in het bezit van vader of een criminele broer) en hebben zij het 'geleend zonder te vragen'. Het feit dat één van de jongeren in een groep beschikt over een (scherpschietend) vuurwapen vormt vaak een aanleiding om er een overval of straatroof mee te plegen. Een subcategorie van eenmalige overvallers omvat degenen die overgaan tot roof om andere problemen op te lossen. Meestal gaat het om schulden. Zij zijn doorgaans ouder (20+) en gaan meer planmatig te werk. Het vuurwapen wordt specifiek voor de gelegenheid aangeschaft. Er wordt zowel gebruik gemaakt van scherpschietende als van niet-scherpschietende vuurwapens.

Jeugdige daders kunnen ook op regelmatige basis overvallen en straatrovers gaan plegen, wanneer een eerste poging succesvol is geweest. Deze categorie verdachten is vergelijkbaar met

jeugdige daders die voor de eerste keer een overval of straatroof plegen. Zij gaan zonder veel voorbereiding te werk. Een tweede subgroep van verdachten die op regelmatige basis overvallen plegen zijn degenen die verslaafd zijn aan harddrugs en door middel van gewapende overvallen voorzien in de voor die verslaving benodigde financiën. Het betreft slechts een klein deel van de verslaafden. Tot slot kan een profiel worden onderscheiden van verdachten die planmatig en regelmatig overvallen plegen. Deze groep is gemiddeld ouder (25 – 35) en heeft reeds een criminele carrière gemaakt. Zij houden zich enerzijds bezig met overvallen op goed bewaakte objecten, zoals geldinstellingen of -transporten. Anderzijds vormen collega-criminelen een aantrekkelijk doelwit voor deze categorie overvallers, zeker als die over veel cash geld beschikken en niet de indruk wekken zich met wapens te zullen verdedigen. Bij deze minder of meer professioneel opererende overvallers worden vrijwel altijd scherp schietende vuurwapens aangetroffen, waaronder ook zwaardere wapens (machinepistolen). Het risico is in deze categorie verdachten gemiddeld het grootst dat de overval uitloopt op een schietincident met doden of gewonden.

2.3. Analyse van de drie grootste verdachtengroepen

Komt de typering van de drie grootste groepen verdachten van bezit en gebruik van vuurwapens, gebaseerd op eerder onderzoek waarbij geen gebruik kon worden gemaakt van VDS overeen met het 'gemiddelde profiel' dat oprijst uit de data die sinds 2001 in VDS zijn opgeslagen? Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn voor de jaren 2001, 2002 en 2003 uit VDS de gegevens van drie groepen vuurwapenverdachten geselecteerd: (i) verdachten geboren in de Nederlandse Antillen, (ii) plegers van een drugsdelict en (iii) plegers van een gewapende overval. In totaal gaat het in deze drie jaren om 2339 verdachten en 386 medeverdachten. In totaal 115 verdachten maken deel uit van meer dan één groep, zoals Antilliaanse verdachten die betrokken zijn bij een gewapende overval of een drugsdelict.⁸

In tabel 2.1 is het aantal verdachten per groep weergegeven. Hoewel de registratie in VDS in de betreffende jaren niet steeds consequent is geweest, kan toch worden vastgesteld dat met name het aantal in VDS ingevoerde verdachten dat betrokken was bij een drugsdelict of een overval tussen 2001 en 2003 is toegenomen. Het aantal Antilliaanse verdachten in VDS is in 2003 nagenoeg gelijk aan dat in 2002.

8. De anova's of t-toetsen die hierna worden opgevoerd met betrekking tot het verschil in gemiddelden veronderstellen in beginsel onafhankelijke steekproeven, terwijl in de drie groepen juist 'dubbeltellingen' zitten. In principe zou dus ofwel een toets voor 'afhankelijke steekproeven' moeten worden gebruikt, ofwel zouden de 'dubbeltellingen' in één categorie moeten worden ondergebracht – hetgeen inhoudelijk weer niet evident is.

De 'afhankelijke groep' ('dubbeltellingen' in de drie groepen) is in onderhavig geval echter zeer klein. Om misinterpretaties uit te sluiten zijn niettemin posthocanalyses uitgevoerd en die geven eveneens een significant resultaat te zien. De toetsing van de gemiddelde leeftijd (tabel 2.3), detentieduur (tabel 2.10) en aantal overtredingen (tabellen 2.8 en 2.9) voor de drie groepen *zonder de 'dubbeltellingen'* ondersteunt ook de beschreven significante verschillen.

Tabel 2.1. *Aantallen verdachten in 2001, 2002 en 2003*

	2001	2002	2003	Totaal
Antillianen	312	344	340	996
Drugsdelict	184	264	321	769
Overval	164	192	218	574

Hierna wordt nader ingegaan op de kenmerken van de verdachten in deze drie groepen. Daarbij gaat de aandacht uit naar de aard van het delict waar de verdachten bij betrokken zijn geweest, het soort wapen dat daarbij vermoedelijk is gebruikt en het criminele verleden van de verdachten. Bij het beschrijven van de kenmerken van verdachten worden per groep de verdachten van alle jaren (2001 tot en met 2003) bijeen genomen en wordt niet ingaan op eventuele verschillen tussen de jaren.

2.3.1. Persoonskenmerken van verdachten

Bij elk van de onderscheiden groepen verdachten die in de periode 2001 tot en met 2003 werden opgepakt voor vuurwapengerelateerde delicten zijn mannen veruit in de meerderheid. Onder de van een drugsdelict verdachte personen zijn meer vrouwelijke verdachten (8%) dan bij de beide andere groepen verdachten ($X^2=14.098$ (df=2), $p<.01$). Wanneer we een vergelijking trekken met landelijke HKS-gegevens over de periode 2001 tot en met 2003 blijkt dat 8% van alle verdachten van het vrouwelijk geslacht is.

Tabel 2.2. *Geslacht verdachten*

	Antillianen	Drugs	Overvallen	HKS
Man	96%	92%	95%	92%
Vrouw	4%	8%	5%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%
N	(n=994)	(n=766)	(n=574)	(n=15.114)

In tabel 2.3 is de leeftijdsverdeling van de drie groepen weergegeven. De leeftijdsopbouw van de drie onderscheiden groepen blijkt duidelijke verschillen te vertonen ($X^2=309.479$ (df=14), $p<.001$). Meer dan de helft van de van een overval verdachte personen (55%) is uit de leeftijdsgroep jonger dan 25 jaar afkomstig. Opvallend gegeven is dat een kwart van de verdachten afkomstig is uit de groep 15-19 jarigen. Iets meer dan 7% is 40 jaar of ouder. Ook bij de groep Antilliaanse verdachten is sprake van concentratie binnen een aantal leeftijdsgroepen. Bijna de helft van de verdachten (49%) is afkomstig uit de leeftijdsgroep 20-29 jaar. Ongeveer 11% is 40 jaar of ouder. De van een drugsdelict verdachte groep personen kent een veel evenwichtiger leeftijdsopbouw. Tweederde van deze verdachten is tussen de 20 en 40 jaar oud. Het aantal verdachten jonger dan 20 jaar (5%) is aanzienlijk geringer dan bij de beide andere groepen verdachten. De groep van 40 jaar en ouder (28%) is echter ruimer vertegenwoordigd.

Tabel 2.3. *Leeftijd verdachten*

	Antillianen	Drugsdelict	Overvallen
< 20 jaar	12%	5%	26%
20-24 jaar	27%	17%	29%
25-29 jaar	22%	17%	15%
30-34 jaar	18%	17%	14%
35-39 jaar	10%	16%	9%
40-44 jaar	6%	13%	5%
45-49 jaar	3%	8%	2%
50 +	2%	8%	1%
Totaal	100%	100%	100%

Vergelijking van de leeftijd van de drie groepen laat zien dat de van een drugsdelict verdachte personen gemiddeld significant ouder zijn (34 jaar) dan de Antillianen (28 jaar) en met name de van een overval verdachten (26 jaar) ($F=140.737$ ($df=2$), $p<.001$). Bij alle drie de onderscheiden groepen zijn de vrouwen gemiddeld nagenoeg even oud als de mannelijke verdachten. De in de periode 2001 tot en met 2003 in HKS geregistreerde verdachten van overtreding van de WWM zijn gemiddeld 28.7 jaar oud. Vrouwelijke verdachten (31 jaar) zijn gemiddeld ouder dan mannelijke verdachten (29 jaar).

Wat betreft het geboorteland van de drugs- en overvalverdachten is er eveneens sprake van een duidelijk verschil ($X^2=15.890$ ($df=5$), $p<.01$). De vanwege een drugsdelict gepakte verdachten zijn wat vaker in de Nederlandse Antillen geboren (13%) dan de van een overval verdachten (6%). Meer dan de helft van de verdachten die opgepakt zijn wegens vuurwapencriminaliteit met betrekking tot drugs of overvallen is in Nederland geboren. Uit vergelijking met de in de periode 2001 tot en met 2003 in HKS geregistreerde verdachten van overtreding van de Wet Wapens en Munitie blijkt eveneens dat meer dan de helft van de verdachten in Nederland geboren is. De groep in Suriname geboren verdachten is wat kleiner en de groep 'overige' wat groter dan bij de drugs- en overvalverdachten geregistreerd in VDS.

Tabel 2.4. *Geboorteland verdachten*⁹

	Drugsdelict	Overval	HKS
Nederland	57%	59%	56%
Turkije	7%	6%	7%
Marokko	6%	7%	7%
Suriname	7%	7%	5%
Nederlandse Antillen	13%	6%	8%
Overig	11%	15%	17%
Totaal	100%	100%	100%
N	(n=762)	(n=572)	(15.114)

Bij de groep van een drugsdelict verdachte personen is de verdeling naar geboorteland bij mannelijke verdachten vrijwel identiek aan die van de vrouwelijke verdachten. Qua leeftijd bestaan er echter duidelijke verschillen. Verdachten die geboren zijn in de Nederlandse Antillen (31 jaar) of in Marokko (29 jaar) zijn gemiddeld jonger dan verdachten die elders geboren zijn (35 jaar).

Bij personen die verdacht worden van een gewapende overval wijkt de verdeling naar geboorteland bij mannelijke verdachten af van die van de vrouwelijke verdachten. Van de mannelijke verdachten is 58% in Nederland geboren tegenover 77% bij de vrouwen. Verder blijkt, in tegenstelling tot de mannelijke verdachten, geen enkele vrouwelijke verdachte in Marokko of de Nederlandse Antillen geboren te zijn. Qua leeftijd bestaat er echter geen verschil.

2.3.2. Delict en wapengebruik

In VDS is meestal ook opgenomen in welke situatie het wapen is aangetroffen: of er sprake was van een schiet- of dreigincident met gebruik van een wapen of dat het wapen werd aangetroffen zonder dat sprake was van een gepleegd feit met het wapen. In dit opzicht bestaat er tussen de drie groepen verdachten een duidelijk verschil ($X^2=1311.223$ (df=8), $p<.001$). Bij de groep Antilliaanse verdachten blijkt ongeveer 45% aangehouden vanwege het in bezit hebben van een wapen, een kwart vanwege bedreiging, 18% voor het feitelijk schieten met het wapen en 12% omdat men op het moment van aanhouding het wapen bij zich droeg. Bij de meeste vanwege een drugsgerelateerd vuurwapendelict verdachte personen is het wapen in de woning van de verdachte aangetroffen en 2% droeg het wapen bij aanhouding bij zich. Bij 82% van de overvalverdachten is het wapen aangetroffen nadat men iemand daarmee bedreigd had, bij 8% is het bij de verdachte in huis gevonden, 3% droeg het wapen bij aanhouding bij zich en bij 7% is het wapen in beslag genomen nadat ermee geschoten was.

9. In dit onderzoek is uitgegaan van het geregistreerde geboorteland van verdachten. Dit uitgangspunt sluit incongruentie tussen etniciteit en nationaliteit niet uit. Dat is ook niet mogelijk, want de Nederlandse politie registreert de etnische afkomst van verdachten niet. Voor de interpretatie van de onderzoeksgegevens betekent dit, dat met name jonge Turkse en Marokkaanse verdachten die in Nederland zijn geboren (tweede en derde generatie) onderbelicht blijven. Het daadwerkelijke aantal is zeer waarschijnlijk hoger dan hier is weergegeven, omdat deze verdachten deels onder de categorie 'geboorteland Nederland' vallen. Voor de groep verdachten die geboren is op de Nederlandse Antillen geldt deze onderschatting in mindere mate.

Tabel 2.5. *Situatie in beslagname wapen, naar verdachtengroep*

	Antillianen	Drugsdelict	Overval
Bedreiging	25%	1%	82%
Schieten	18%	0%	7%
Bezit wapen	44%	97%	8%
Dragen van het wapen	12%	2%	3%
Anders	1%	0%	0%
Onbekend	0%	1%	0%
Totaal	100%	100%	100%
	(n=996)	(n=769)	(n=574)

Antilliaanse verdachten die het vuurwapen ook daadwerkelijk gebruikt hebben zijn gemiddeld wat jonger (27 jaar) dan de Antilliaanse personen die verdacht worden van het *bezitten* van een illegaal vuurwapen (zonder het voor een delict te hebben gebruikt). De laatsten zijn gemiddeld 29 jaar. De groep Antilliaanse verdachten die met het wapen gedreigd heeft is gemiddeld 28 jaar. Bij de overvalverdachten zijn het met name de 20-29 jarigen die het wapen feitelijk gebruikt hebben (66%). De vuurwapenbezitters en de verdachten die met het wapen gedreigd hebben zijn vooral te vinden in de leeftijdsgroep van 15-24 jaar. Ook naar geboorteland zijn er duidelijke verschillen. Onder de vuurwapengebruikers vinden we relatief meer in Turkije, Marokko en de Nederlandse Antillen geboren personen, terwijl in de groep die met het wapen gedreigd heeft in Nederland geboren personen ruimer vertegenwoordigd zijn. Bij bezitters van een wapen worden relatief meer personen die niet in Nederland, Turkije, Marokko, Suriname of de Nederlands Antillen, maar elders geboren zijn aangetroffen

Soort wapen

Van de groep van een drugsdelict verdachte personen is in VDS in de meeste gevallen informatie beschikbaar over het soort wapen dat men in bezit had. Bij de groep overvallers is in meer dan de helft van de gevallen het wapen niet bekend. Hoewel men wel over informatie beschikt dat een wapen is gebruikt, is niet bekend om wat voor soort wapen het gaat omdat het wapen niet gevonden is. Voor de groep Antilliaanse verdachten is in ongeveer een kwart van de gevallen geen informatie beschikbaar over het soort wapen.

Wat betreft het soort wapen dat de drie groepen verdachten in het bezit hadden, bestaan duidelijke verschillen ($X^2=624.932$ (df=30), $p<.001$). Antilliaanse verdachten beschikken veel minder vaak dan de beide andere groepen verdachten over een voor be- of afdreiging geschikt wapen, maar maken daarentegen meer gebruik van c.q. zijn vaker in het bezit van een pistool. Personen die zijn opgepakt met betrekking tot overvallen hebben het minst vaak een pistool en scoren juist het hoogst op het gebruik of in bezit hebben van voor be- of afdreiging geschikte wapens. Personen die zijn opgepakt in verband met drugszaken beschikken, meer dan de beide andere groepen verdachten, over gasbusjes. Uit tabel 2.6 valt verder op te maken dat bij Antillianen en personen die opgepakt zijn in verband met drugszaken ook vaker alleen munitie en geen wapen is aangetroffen.

Tabel 2.6. *Wapenbezit verdachten, in procenten (gedetailleerd)*

	Antillianen	Drugsdelict	Overval
Pistool	45%	36%	13%
Revolver	4%	6%	2%
Geweer	1%	4%	1%
Automatisch wapen	1%	3%	1%
Verborgen vuurwapen	1%	1%	0%
Gas/alarm	8%	13%	12%
Lucht/gas/veer	1%	2%	3%
Be-afdreiging geschikt wapen	2%	10%	14%
Gasbusje	1%	7%	1%
Overig wapen	0%	1%	0%
Onderdeel wapen	1%	2%	1%
Geen wapen, alleen munitie	8%	8%	2%
Onbekend	26%	7%	51%
Totaal	100%	100%	100%
	(n=996)	(n=769)	(n=574)

Tussen mannen en vrouwen, afkomstig van de Nederlandse Antillen, bestaat geen verschil wat betreft het soort wapen dat aangetroffen is. Er is wel een relatie tussen de leeftijd en het soort wapen. Zo blijken bij Antillianen in de leeftijdsgroep van 35-54 jaar meer gasalarmwapens en minder pistolen aangetroffen te worden dan bij jongere verdachten. Bij vrouwelijke verdachten die vanwege een drugsdelict aangehouden zijn wordt vaker een gasbusje aangetroffen en minder vaak een pistool dan bij mannelijke verdachten. Verder blijken verdachten in de leeftijdsgroep van 15-24 jaar vaker een be- of afdreigend wapen of een gasalarmwapen in hun bezit te hebben dan oudere verdachten.

Ook wanneer een vergelijking getrokken wordt naar land van herkomst blijken er duidelijke verschillen te bestaan. In Nederland of in Marokko geboren verdachten zijn vaker in het bezit van een be- of afdreigend wapen dan wel een gasalarmwapen terwijl bij verdachten van Turkse, Surinaamse of Antilliaanse komaf juist vaker een pistool wordt aangetroffen. De van een overval verdachte mannen en vrouwen verschillen niet van elkaar wat betreft het soort wapen dat daarbij gebruikt is. Er bestaat wel een zekere relatie tussen de leeftijd en het soort wapen. Verdachten in de leeftijdsgroep van 15-19 jaar gebruiken daarbij veel vaker dan oudere verdachten een be- of afdreigend wapen en veel minder frequent een pistool. Evenals de van een drugsdelict verdachte personen zijn in Nederland of in Marokko geboren verdachten van een overval vaker in het bezit van een be- of afdreigend wapen, terwijl bij verdachten van Turkse, Surinaamse of Antilliaanse komaf juist vaker een pistool wordt aangetroffen.

Merk wapen

Van de verdachten waarvan het wapen in beslag is genomen, is informatie beschikbaar over het merk wapen. Onder de scherpschietende vuurwapens (geweren, pistolen en revolvers) is bij de Antilliaanse verdachten, althans voorzover het de in beslag genomen pistolen betreft, de Tanfoglio (232) veruit het meest populair, op afstand gevolgd door de Fn (45) en de Zastava (26). Bij de in beslag genomen revolvers gaat het vooral om de Smith & Wesson (5), Rossi (4), Taurus (4) en Zastava (4).

Bij de drugsgelateerde vuurwapenverdachten gaat het bij de in beslaggenomen geweren vooral om de Voere (4) en de Anschutz (3). De top 4 bij de in beslaggenomen pistolen wordt gevormd door de Tanfoglio (59), de Fn (34), de Zastava (24) en de Beretta (23). Bij de in Turkije geboren verdachten blijkt met name de Beretta en in mindere mate de Fn en Tanfoglio in gebruik te zijn, terwijl bij in Marokko geboren personen vooral de Tanfoglio en de Zastava wordt aangetroffen. Bij in Suriname of in de Nederlandse Antillen geboren verdachten wordt hoofdzakelijk de Tanfoglio aangetroffen. Wat de revolvers betreft worden vooral de Smith & Wesson (8) en de Colt (4) gevonden.

De bij de overvalverdachten aangetroffen pistolen zijn vooral de Fn (14), de Cz (12), de Tanfoglio (7) en de Zastava (5). De revolvers zijn vooral van de merken Smith & Wesson (3) en Taurus (3). Uitsplitsing naar geboorteland geeft bij deze groep geen opvallende verschillen te zien .

Situatie en wapen

Eerder is beschreven in welke situaties vuurwapens aangetroffen zijn. Daarbij kunnen ruwweg drie soorten situaties onderscheiden worden: (i) het bezitten van het wapen, (ii) het bedreigen met het wapen en (iii) het feitelijk schieten met het wapen. Binnen de groep Antilliaanse verdachten en de groep vanwege een overval verdachten is nagegaan welk type wapen in deze situaties gebruikt wordt. Omdat vrijwel alle vanwege een drugsgelateerd vuurwapendelict verdachte personen zijn aangehouden om het in bezit hebben van een vuurwapen en het type wapen reeds eerder is beschreven, zijn die buiten beschouwing gelaten.

Van de Antilliaanse verdachten die aangehouden zijn vanwege wapenbezit werd in 60% van de gevallen een pistool aangetroffen, 12% was in het bezit van een gas/alarmwapen, 5% van een revolver en bij 5% is geen wapen maar alleen munitie aangetroffen. De meest frequent gevonden pistolen zijn de Cz (4) en de Zastava (3). Van de vanwege bedreiging met een wapen aangehouden Antillianen is in ongeveer 60% van de gevallen het soort wapen onbekend. Het meest frequent in beslag genomen wapen is een pistool, met name de Tanfoglio (27). Bij de Antilliaanse verdachten die ook daadwerkelijk met het wapen geschoten hebben is in eenderde van de gevallen een pistool in beslag genomen, hoofdzakelijk een Tanfoglio (30). Bij 13% van de verdachten is bij de aanhouding alleen munitie aangetroffen en was het wapen niet (meer) traceerbaar.

Van de aangehouden overvalverdachten werd in bijna een kwart van de gevallen een pistool aangetroffen, 19% was in het bezit van een gas/alarmwapen, 16% van een be- of afdreigend wapen en 8% van een revolver. De meest frequent gevonden pistolen zijn de Tanfoglio (172), de Fn (30) en de Zastava (27). Bij de in beslag genomen revolvers gaat het vooral om de Smith & Wesson (4). Van iets meer dan de helft van de voor bedreiging aangehouden personen is het soort wapen onbekend. De meest frequent in beslag genomen wapens zijn be- of afdreigende wapens, gasalarmwapens en pistolen, met name de Tanfoglio, Cz en Fn (7). Bij de verdachten die het wapen ook daadwerkelijk gebruikt hebben is in 31% van de gevallen een pistool in beslag genomen, hoofdzakelijk een Cz of Fn (3), bij 10% een gasalarmwapen. Bij 13% van de verdachten is bij de aanhouding alleen nog maar munitie aangetroffen en was het wapen niet (meer) aanwezig.

Tabel 2.7. *Situatie en soort wapen aangetroffen bij Antilliaanse- en overval verdachten in procenten*

	Antillianen			Overval		
	Bezit	Bedreiging	Schieten	Bezit	Bedreiging	Schieten
Pistool	60%	20%	33%	24%	10%	31%
Revolver	5%	2%	3%	8%	2%	0%
Geweer	1%	1%	1%	2%	1%	0%
Automatisch wapen	2%	2%	1%	3%	0%	0%
Verborgen vuurwapen	2%	0%	0%	0%	0%	0%
Gas/alarm	12%	7%	0%	19%	11%	10%
Lucht/gas/veer	1%	2%	1%	0%	4%	0%
Be-afdreiging geschikt wapen	1%	6%	2%	16%	15%	3%
Gasbusje	1%	0%	1%	2%	0%	0%
Overig wapen	1%	0%	0%	0%	0%	0%
Onderdeel wapen	1%	0%	1%	0%	1%	3%
Geen wapen, alleen munitie	5%	2%	13%	0%	1%	13%
Onbekend	8%	58%	35%	27%	56%	41%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	(n=556)	(n=252)	(n=177)	(n=63)	(n=469)	(n=39)

2.3.3. Crimineel verleden

Recidive

Voor bijna 90% van de Antilliaanse verdachten is het, gerekend over de periode 2001 tot en met 2003, de eerste keer dat zij opgepakt zijn vanwege betrokkenheid bij een vuurwapendelict, 11% is al één keer eerder opgepakt en 1% is reeds 2 of meer keer vastgezet. Met name Antillianen die nu verdacht worden van afpersing, bedreiging, drugshandel of –bezit, of van een overval zijn in de periode 2001 tot en met 2003 reeds eerder als verdachte opgepakt. Uitsplitsing naar leeftijd en geslacht laat in dit opzicht geen verschillen zien. Bij verdachten van een drugsdelict en de groep overvallers is slechts 1% in de voorbije jaren al een keer eerder opgepakt.

Voor alle groepen verdachten is informatie verzameld over het aantal en de aard van de in het verleden begane delicten volgens het wetboek van strafrecht en over de in de jaren 2001, 2002 en 2003 eventueel in detentie doorgebrachte tijd.

*Strafbare feiten*¹⁰

Van de Antilliaanse verdachten heeft 70% en van de groep overvalverdachten 77% in het verleden al 2 of meer keer een strafbaar feit begaan, tegenover 58% van de bij een drugsdelict betrokken personen. Het gemiddeld aantal overtredingen ligt bij de van overval verdachte personen aanzienlijk hoger dan bij de beide andere groepen verdachten ($F=17.231$ ($df=2$), $p<.001$).

Tabel 2.8. *Overtredingen Wetboek van Strafrecht, per groep verdachten, in procenten*

	Antillianen	Drugsdelict	Overval
(G)een overtreding	30%	42%	23%
Meer overtredingen	70%	58%	77%
Totaal	100%	100%	100%
Gemiddeld aantal overtredingen	8.3	7.3	11.9

Wanneer we alleen kijken naar de eventuele eerdere overtredingen in het kader van de WWM, waarbij het overigens niet alleen om vuurwapenovertredingen gaat maar ook over delicten gepleegd met andersoortige wapens, dan blijken met name Antilliaanse en van een drugsdelict verdachte personen een reputatie te hebben opgebouwd ($F=44.635$ ($df=2$), $p<.001$). Voor de van een overval verdachte personen is het vaker de eerste keer dat ze van een wapenincident verdacht worden.

Tabel 2.9. *Overtredingen Wet Wapens en Munitie, per groep verdachten, in procenten*

	Antillianen	Drugsdelict	Overval
(G)een overtreding	67%	69%	86%
Meer overtredingen	33%	31%	14%
Totaal	100%	100%	100%
Gemiddeld aantal overtredingen	1.4	1.4	0.6

Wat het totaal aantal delicten en het aantal overtredingen van de WWM betreft, onderscheiden vrouwelijke verdachten zich bij geen van de drie groepen verdachten van mannen. Bij de groep Antilliaanse verdachten hebben met name verdachten in de leeftijdsgroep van 40-49 jaar meer overtredingen, waaronder ook tegen de WWM op hun kerfstok dan jongere en oudere verdachten. Bij de van een drugsdelict verdachte personen blijken met name de 30-49 jarigen en bij de overvalverdachten de 40-49 jarigen reeds eerder diverse keren de WWM overtreden te hebben. Bij beide groepen verdachten scoren in Turkije geboren verdachten het hoogst wat het aantal WWM-

10. Omdat onbekend is of verdachten die in 2003 als verdachte zijn opgepakt ook veroordeeld zijn hebben we de categorieën geen en één overtreding bij de navolgende tabellen samengevoegd.

overtredingen betreft en het laagst wanneer we kijken naar het totaal aantal overtredingen. Deze groep verdachten lijkt derhalve vooral betrokken te zijn bij vuurwapendelicten.

Detentie

Voor alle groepen verdachten is verder nagegaan of en hoelang men in de periode 2001 tot en met 2003 een detentie opgelegd heeft gekregen. De van een drugsdelict verdachte personen hebben in elk van de drie observatiejaren minder en ook minder langdurig detentie opgelegd gekregen dan de beide andere groepen verdachten ($F=25.907$ ($df=2$), $p<.001$).

Bij alle groepen verdachten hebben mannen gemiddeld meer detentietijd gekregen dan vrouwen. Uitsplitsing naar leeftijd laat zien dat bij de Antilliaanse verdachten met name de 20-34 jarigen veel straftijd gekregen hebben, terwijl bij van een overval verdachte personen het met name de 20-44 jarigen zijn die langdurig vast moeten zitten. Bij de groep van een gewapend drugsdelict verdachte personen zijn er geen verschillen tussen de onderscheiden leeftijdsgroepen. Wat het land van herkomst betreft blijken er alleen bij de groep overvallers duidelijke verschillen in opgelegde detentieduur te bestaan. In Turkije geboren verdachten hebben in de periode 2001 tot en met 2003 gemiddeld minder detentietijd opgelegd gekregen dan de andere verdachten.

Tabel 2.10. *Detentie in 2001, 2002 en 2003, aandeel per groep verdachten en gemiddelde detentieduur per jaar in dagen*

	Antillianen	Drugsdelict	Overval
In detentie in 2001	39%	25%	32%
In detentie in 2002	55%	38%	49%
In detentie in 2003	58%	50%	61%
Gemiddelde detentieduur per jaar (dagen)	63	47	80

2.4. De aanschaf van het wapen

Bij alle delicten gepleegd door de 2224 verdachten¹¹ is nagegaan welke informatie beschikbaar is over de aanschaf van het gehanteerde en soms ook in beslag genomen vuurwapens. Daarbij is gekeken naar informatie in VDS over (i) waar of van wie het wapen is verkregen, (ii) welke prijs daarvoor is betaald en (iii) welke reden is opgegeven voor de aanschaf. De informatie die hierover in VDS is opgenomen, is afkomstig uit procesverbalen. Daarnaast kent VDS ook specifieke aantekenvelden om aanvullende informatie in te voeren. Op naam en per incident zijn alle mogelijke informatieplekken nagelopen en is een overzicht gemaakt per persoon van beschikbare informatie over de aanschaf van het wapen.

11. Dit is 2339 verdachten minus 115 verdachten. Deze 115 verdachten pleegden in de periode 2001 tot en met 2003 meerdere delicten met een vuurwapen. Voor het feit dat zij hierdoor meerdere malen in ons VDS-databestand voorkomen is - bij de nu volgende analyses - gecorrigeerd, door elke persoon slechts één maal in het analysebestand op te nemen.

Een belangrijke overweging bij het interpreteren van deze informatie is dat de vuurwapenexperts bij de korpsen aangeven dat vaak nauwelijks wordt doorgevraagd op specificaties van het wapen en de wijze waarop de verdachte aan het wapen is gekomen. In verschillende korpsen wordt nu gewerkt met een standaard doorvraagformulier om dit te stimuleren. Met name in Rotterdam lijkt dit zijn doorwerking gevonden te hebben: 51% van de informatie die over de jaren 2001 tot en met 2003 landelijk beschikbaar is in VDS over de wijze waarop verdachten aan hun *scherpschietend* vuurwapen zijn gekomen, is afkomstig uit de regio Rotterdam-Rijnmond. Bij 165 incidenten gepleegd door personen in de drie geselecteerde verdachtengroepen gaven de verdachten in hun verklaringen informatie over de aanschaf van een scherp-schietend vuurwapen; 84 van deze verklaringen werden opgemaakt door het korps van de regio Rotterdam-Rijnmond. Andere korpsen hebben een veel geringere bijdrage geleverd aan het actuele beeld van de aanschaf van scherp-schietende vuurwapens.¹²

In 12% (281 gevallen) van de in totaal 2339 incidenten bleek informatie beschikbaar over de wijze waarop de verdachte het wapen heeft aangeschaft. Als per verdachtengroep gekeken wordt, betreft het 152 incidenten met personen die geboren zijn op de Nederlandse Antillen, 37 incidenten met overvallers en 124 drugsgerelateerde incidenten.¹³ Bij het vervolg van dit hoofdstuk dient in acht te worden genomen dat het verdachten vrij staat al dan niet informatie over de aanschaf van het wapen te verschaffen. Voor de verschillende groepen heeft respectievelijk 15%, 6% en 16% van de verdachten dit gedaan. Het aantal incidenten per jaar en per groep waarover wel informatie beschikbaar is, staat in onderstaande tabel. De informatie is niet representatief, noch betrouwbaar.

Tabel 2.11. *Aantal incidenten waarbij informatie over de aanschaf van het wapen verschaft is, per verdachtengroep en per jaar*

	2001	2002	2003
Antillianen	54	57	41
Overval	13	12	12
Drugsdelict	40	44	40
Totaal	107	113	93

Bij 165 van deze 281 verklaringen ging het om scherp-schietende vuurwapens. Daarnaast werd in VDS informatie vastgelegd ten aanzien van de aanschaf van 60 gas/alarmwapens, 33 be- of afdreiging geschikte wapens, 11 gasbusjes, 4 handgranaten en ten aanzien van 8 andere (onbekende) typen wapens, onderdelen van wapens en de aanschaf van munitie.

De gedetailleerdheid van informatie varieert. Met name bij incidenten waarbij het enkel gaat om het bezit of ongeoorloofd dragen van een wapen blijkt in VDS informatie gedocumenteerd over de

12. Het regionale politiekorps Gelderland-zuid levert een maximale bijdrage van 7% (12 verklaringen van vuurwapenbezitters c.q. gebruikers in de jaren 2001, 2002 en 2003).

13. Het totaal van 313 in plaats van 281 wordt verklaard door incidenten waarbij de groepen elkaar overlappen, bijvoorbeeld als iemand die geboren is op de Nederlandse Antillen een overval pleegt.

aanschaf van het wapen. Van de in totaal 281 verklaringen zijn 225 verklaringen afgenomen bij een inbeslagname van een vuurwapen *zonder* dat het plegen van een delict met dat vuurwapen verder onderwerp van het gesprek was. Bij incidenten waarbij het wapen wel werd gebruikt voor het plegen van een delict werd minder vaak informatie over de aanschaf van het wapen verkregen – of in elk geval: niet verwerkt in VDS. Ter verduidelijking: het gaat hier alleen om incidenten waarbij de verdachte van het vuurwapenfeit bekend is en de verdachte dus ook gehoord *kon* worden.

Tabel 2.12. *Type incidenten waarbij verdachte informatie over aanschaf wapen verstrekt*

	Aantal incidenten gepleegd door verdachten in drie verdachtengroepen	Aantal incidenten met verklaring van verdachte over aanschaf van het wapen	Aandeel incidenten met informatie over de aanschaf van het wapen
bedreiging	725	44	6%
ongoorloofd bezit / dragen van een wapen	1380	225	16%
schieten	216	11	5%
onbekend / overig	18	1	5%

Een verklaring voor de beperkte hoeveelheid informatie over de aanschaf van het vuurwapen bij schiet- en dreigincidenten is mogelijk dat de focus bij het afnemen van verklaringen bij incidenten eerder ligt op het vergaren van informatie over het incident zelf, dan op het verhelderende van de wijze waarop de verdachte aan het wapen is gekomen. Een andere verklaring voor de beperkte informatie over de aanschaf van wapens in VDS kan zijn dat informatie die weliswaar voorhanden is uiteindelijk niet wordt samengevat in VDS. Uit een check op de namen in het VDS-verdachtenbestand in de basisregistratie van enkele regionale politiekorpsen blijkt deze informatie echter ook niet in BPS voorhanden. Kortom, VDS bevat weinig informatie die nodig is om het systeem te laten functioneren als een instrument voor opsporing en monitoring van *aanbieders* van illegale vuurwapens.

Waar en van wie is het wapen verkregen?

In onderstaande tabel is voor alle incidenten te zien wat de verdachte over de wijze van aanschaf heeft meegedeeld.

Tabel 2.13. *Aanschafwijze*

	scherpschietend		niet-scherpschietend / imitatie	
	N	%	N	%
Illegaal gekocht	79	47%	34	30%
gevonden	31	18%	14	12%
gestolen	19	11%	0	0%
gekregen	11	7%	12	11%
legaal gekocht	8	5%	49	43%
in bewaring	7	4%	3	3%
geleend	4	2%	0	0%
Zelf gemaakt	4	2%	0	0%
onderpand	3	2%	1	1%
geruild	1	1%	0	0%
gehuurd	1	1%	0	0%

De wijze van aanschaf die het meest voorkomt ingeval van scherp-schietende wapens is illegale aanschaf. De helft van de verdachten die aangeeft het wapen illegaal gekocht te hebben, zegt nog iets over de persoon *bij wie* het wapen gekocht is. Slechts een enkeling (7 verdachten) noemt een naam. Eén keer betreft het een voor- en achternaam, in de andere gevallen gaat het om alleen de voornaam of een alias. De overige beschrijving zijn vaag: 'een rasta', 'een onbekende Turkse junk', 'ene X die de letter R niet kan uitspreken'. Zoals uit deze voorbeelden blijkt, wordt vaak verwezen naar de etnische afkomst van de verkoper. Genoemd worden Joegoslaven (7 keer), Antillianen (4 keer), Turken (4) en Marokkanen (2). Eén keer wordt naar een vrouwelijke verkoper verwezen, in alle overige gevallen betreft het een jongen of man.

Op de vraag *waar* het wapen gekocht is, wordt door ongeveer een kwart van de verdachten die antwoord geeft Rotterdam genoemd (18 van de 71). Dit is niet verwonderlijk als men in aanmerking neemt dat de regiopolitie Rotterdam-Rijnmond verantwoordelijk is voor een belangrijk deel van de informatie over de aanschaf van wapens die terug te vinden is in VDS. In één op de drie gevallen wordt de locatie meer specifiek benoemd: Keileweg, Kruiskade of de naam van een café of disco. Van de 71 personen die iets zeggen over de plaats van aanschaf van het wapen zeggen er 17 het wapen in het buitenland te hebben gekocht. Genoemd worden België (8 keer), Duitsland (5 keer), de Verenigde Staten (2 keer) en Spanje en Hongarije (elk 1 keer).

Als naar de drie verschillende verdachtengroepen gekeken wordt, valt een aantal zaken op. Ten eerste is de groep overvallers die iets verteld heeft over de illegale koop van een scherp-schietend vuurwapen zeer klein, namelijk 3. Van de 37 overvaller, hadden er echter ook maar 8 een scherp-schietend vuurwapen. Van de Antillianen vertelden er 30 wat over degene van wie zij het wapen gekocht hadden; van de verdachten van drugsdelicten zijn het er 37. Opvallend is dat verdachten van drugsdelicten in 12 gevallen hun wapen in het buitenland zeggen gekocht te hebben, terwijl Antillianen dit 6 keer zeggen.

Behalve scherpschietende wapens worden ook niet-scherpschietende wapens voor een deel aangeschaft via illegale aankoop. Op de vraag van *wie* wordt slechts een enkele keer geantwoord, bijvoorbeeld: 'van een maatje', 'bij de dump' of 'op de rommelmarkt'. In 27 gevallen is verteld *waar* het wapen illegaal is gekocht. Dat blijkt in 20 gevallen in Nederland geweest te zijn en in de overige gevallen in Duitsland (4 keer), België (2 keer) en Griekenland (1 keer). Niet-scherpschietende wapens die volgens de verdachten legaal zijn gekocht, komen uit dezelfde landen: Duitsland (6 keer), Spanje (4 keer), Italië, België en Nederland (elk 2 keer genoemd).

Welke prijs is voor het wapen betaald?

Van 49 wapens is bekend wat ervoor betaald is. In onderstaande tabel is dit weergegeven.

Tabel 2.14. *Prijs die betaald is voor het vuurwapen*

Kosten	Aantal wapens
Minder dan 250 euro	18
250 – 700 euro	18
700 – 1200 euro	5
meer dan 1200 euro	4
geleend/geruild	4

Driekwart van de vuurwapens heeft maximaal 700 euro gekost. Slechts een paar wapens waren erg duur. Het betrof twee automatische wapens, zes pistolen en één revolver. De wapens die minder dan 250 euro gekost hebben, zijn 10 niet-scherpschietende voor be- en afdreiging geschikte wapens en 8 scherpschietende. De goedkope scherpschietende wapens zijn opgebouwde alarmwapens met het opschrift Star of Astra, dit zijn feitelijk Tanfoglio's. In enkele gevallen is niet betaald voor het wapen. Eén verdachte zegt wel borg betaald te hebben, maar niet voor het wapen. Een ander heeft het wapen gekregen in ruil voor 'vier bolletjes wit', of als onderpand voor een scooter die niet volledig cash kon worden afbetaald.

Motief voor de aanschaf

In het hoofdstuk over in beslaggenomen vuurwapens worden vier motieven onderscheiden waarom personen een vuurwapen aan zouden schaffen: als crimineel gereedschap, als hulpmiddel voor de eigen veiligheid, ter verzameling/bewaring of voor de handel. Bij het bestuderen van de verklaringen van de verdachten valt echter een *gebrek* aan motief op. Verdachten zeggen vaak min of meer per ongeluk en ongezocht een wapen in bezit te krijgen. Het meest gangbaar is een verhaal in de trant van het toevallig zien dat iemand ergens iets neerlegt of verliest – en dat blijkt dan een wapen te zijn. Voorbeelden van andere verklaringen over 'passieve' vuurwapenaanschaf zijn: 'ik had van een kennis een wasmachine gekregen. Toen ik deze opende lag er een vuurwapen in' en 'iemand liet tijdens een schietpartij een pistool vallen en ik heb het maar meege-nomen'.

Wat verdachten die ongevraagd in het bezit van een vuurwapen zeggen te zijn gekomen ermee doen verschilt. Een aantal geeft aan het wapen in te hebben willen leveren of vernietigen, maar is daar nog niet aan toegekomen. Een tweede groep verdachten zegt een bron van inkomsten te zien in de verkoop van het wapen. Slechts een paar verdachten verwijst desgevraagd naar voornoemde motieven.

- Crimineel gereedschap: doel van het wapen: man genaamd X uit zijn leven schieten.
- Hulpmiddel voor de eigen veiligheid: verdachte heeft het wapen van iemand geleend omdat hij op een scooter rijdt en bang is dat iemand die wil stelen.
- Ter verzameling/bewaring: verdachten zijn westernliefhebbers en wisten niet dat zij verboden vuurwapens in hun bezit hadden.

Rouleren van wapens

Op grond van de beschikbare gegevens kunnen helaas maar zeer beperkt uitspraken worden gedaan over hoe vaak vuurwapens van eigenaar verwisselen. Niettemin is dit een belangrijke vraag, omdat illegale handvuurwapens – ook in Nederland – relatief makkelijk van eigenaar en/of gebruiker kunnen wisselen. Als duurzame goederen zijn ze steeds opnieuw voorwerp van handel. In beginsel kunnen met één vuurwapen meer delicten worden gepleegd. Die worden allemaal als afzonderlijk delict in VDS geregistreerd. Er bestaat dus per definitie een discrepantie tussen het geregistreerde aantal delicten en het geregistreerde vuurwapenbezit. Informatie uit de verklaringen van vuurwapenverdachten kan deze leemte niet opvullen, omdat in de gebruiks- en of bezitslijn van een vuurwapen doorgaans maar één persoon teruggekeken kan worden. Het is meestal onduidelijk waar de vorige bezitter het vuurwapen vandaan had. Opvallend vaak wordt aangegeven dat vuurwapens binnen bepaalde circuits 'geleased' worden. Hieruit kan worden opgemaakt dat vuurwapens rouleren en geregeld van bezitter en/of gebruiker wisselen.

2.5. Samenvatting: kenmerken van de drie grootste verdachtengroepen

Op basis van de literatuur en de empirische gegevens uit VDS zijn, bij wijze van conclusie, de belangrijkste kenmerken van de drie groepen verdachten (die in 1998, 1999 en 2000 tezamen een aandeel van ongeveer 75% hadden in de totale omvang van het Nederlandse vuurwapenbezit) in tabel 2.15 samengevat.

Tabel 2.15. Samenvatting kenmerken voor de drie groepen verdachten uit VDS

	Antillianen	Drugsdelict	Overval
<i>Achtergrondkenmerken</i>			
seks: man	96%	92%	95%
gemiddelde leeftijd (in jaren)	28	34	26
Geboorteland Nederland	-	57%	59%
<i>Delict en wapengebruik</i>			
<i>situatie bij inbeslagname wapen</i>			
- schieten	18%	0%	7%
- bedreigen	25%	1%	82%
- bezit wapen/dragen/overig	57%	99%	11%
<i>Soort wapen*:</i>			
- scherpschietend	52%	50%	17%
- niet scherpschietend	9%	15%	15%
- imitatie (be-afdreiging geschikt)	2%	10%	14%
- overig	37%	25%	54%
<i>Merk scherpschietend wapen</i>			
- meest voorkomend ...	Tanfoglio	Tanfoglio, FN	FN, CZ
- gevolgd door	FN, Zastava	Zastava, Beretta	Tanfoglio, Zastava
<i>Crimineel verleden</i>			
Eerder opgepakt voor vuurwapendelict	11%	1%	1%
Twee of meer eerdere overtredingen			
Wetboek van Strafrecht	70%	58%	77%
Twee of meer eerdere overtredingen Wet			
Wapens en Munitie	33%	31%	14%
Gedetineerd geweest in 2001	39%	25%	32%
Gedetineerd geweest in 2002	55%	38%	49%
Gedetineerd geweest in 2003	58%	50%	61%

* indien bekend

Hoofdstuk 3

Schatting omvang van illegaal vuurwapenbezit

3.1. Inleiding

Het schatten van het totaal aantal illegale vuurwapenbezitters in Nederland is niet eenvoudig. Databronnen waarop politiemensen, onderzoekers en beleidsmakers zich kunnen baseren, bevatten onvoldoende feitelijke gegevens met betrekking tot illegale wapens. De belangrijkste beschikbare databronnen vóór 2001 waren HKS (Herkennings Dienst Systeem) en de politieke databanken van de 26 politieregio's. Negentien regionale politiekorpsen gebruiken het Bedrijfs Processen Systeem (BPS), zes regio's maken gebruik van het systeem Xpol en het korps Haaglanden werkt met het GENESYS-systeem. Op grond van deze databestanden is het niet mogelijk een betrouwbare schatting te maken van het aantal illegale vuurwapenbezitters in Nederland.

Hetzelfde geldt voor het bepalen van het aantal illegale vuurwapens in Nederland. De studie *Vuurwapens gezocht* (Spapens & Bruinsma, 2002b) schat de totale omvang van scherp-schietende vuurwapens op 85.000 tot 125.000 stuks. Uit dit onderzoek blijkt voorts dat in de periode 1998 tot en met 2000 gemiddeld ongeveer 4880 vuurwapenincidenten plaatsvinden in Nederland. Het aantal in beslag genomen vuurwapens tussen 1995 en 2000 – een 'harde' indicatie voor vuurwapenbezit – blijkt op grond van dit onderzoek meer dan verdubbeld: in 1995 werden 992 en in 2000 werden 2.463 scherpe vuurwapens in beslag genomen. De meeste vuurwapens werden in beslag genomen in de politieregio's Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond, Gooi en Vechtstreek, Zaanstreek-Waterland en Limburg-Zuid.

De conclusies van Spapens en Bruinsma (2002b) zijn niet gebaseerd op statistische schattingsmethoden. De genoemde aantallen zijn afgeleid uit het aantal door de politie inbeslaggenomen vuurwapens waarop vervolgens extrapolatie is toegepast. De wisselende kwaliteit van de registratiegegevens vormt een belemmering voor een goede kwaliteit van informatievergaring en het ontbreken van een eenduidig en uniform door de politie toegepast registratiesysteem maakte een precieze schatting van het aantal illegale vuurwapens en vuurwapenbezitters niet mogelijk.

3.2. Methoden van onderzoek

In dit onderzoek wordt de zogenaamde vangst-hervangstmethode gebruikt om op grond van in VDS geregistreerd (illegaal) vuurwapenbezit een groepsspecifieke (bij-)schatting te maken van het aantal niet-geregistreerde, illegale vuurwapenbezitters in Nederland.¹⁴ Het belang van deze exercitie is tweeledig. Enerzijds biedt de gehanteerde schattingsmethodiek een nieuw en aanvullend perspectief op illegaal vuurwapenbezit. Anderzijds kan worden bepaald of VDS geschikt is om als basis te dienen voor de vangst-hervangstmethode. Uit dit hoofdstuk blijkt dat (i) het toepassen van de vangst-hervangstmethode op basis van VDS-gegevens een effectieve bijdrage levert aan het bepalen van de omvang van illegaal vuurwapenbezit; en (ii) de uitkomst van de vangst-hervangstmethode aanleiding geeft om het tegengaan en bestrijden van vuurwapenbezit en –gebruik vanuit specifieke dadergroeprofielen en delictscenario's te benaderen.

De toepassing van de vangst-hervangstmethode is van relatief recente datum op het terrein van de criminografie. Globaal kunnen wat het gebruik van schattingsmethoden voor het bepalen van vuurwapenbezit drie perioden onderscheiden worden. De eerste periode: 1988-2000 wordt gekenmerkt door de extrapolatiemethode. Op grond van geregistreerde politiegegevens (HKS; BPS/Xpol; Genesys) worden data geteld die een overzicht geven van het aantal geregistreerde vuurwapenbezitters. Gezien het bekende fenomeen van 'dark-number' in criminografisch onderzoek is het een gegeven dat het werkelijke aantal bezitters per definitie veel hoger is.¹⁵ Het totale aantal geregistreerde vuurwapenbezitters wordt – in beginsel op grond van wegingscriteria – geëxtrapoleerd naar een schattingsaantal. Het probleem van deze schattingen is dat ze zich noodzakelijkerwijs tot een zeer brede range moeten beperken en dus weinig precies en consistent zijn.

In de tweede periode: 1999-2001 kwam de vangst-hervangst methode in zwang.¹⁶ De problemen die zich hierbij voordeden, waren niet zozeer van methodologische aard, maar hadden betrekking

14. In het algemeen wordt een realistische inschatting van vuurwapenbezit gehinderd door het gegeven dat alleen geregistreerd wapenbezit (aangetroffen dan wel in beslag genomen wapens) als grondslag kan worden genomen, want opsporingsdiensten hebben in de praktijk slechts zicht op een fractie van het totale aantal illegale vuurwapens dat in Nederland circuleert en op een beperkt deel van de groep van actieve illegale vuurwapenbezitters.

15. Victimsurvey's en self-report studies zijn twee bekende en gewaardeerde manieren om hieraan, uiteraard slechts gedeeltelijk, tegemoet te komen. Bij een victimsurvey of slachtofferenquête probeert men tot een meer accurate schatting te komen van die criminaliteit die wel een slachtoffer heeft, maar geen aangifte en dus ook geen officiële registratie kent. Self-report studies zijn dan weer in staat een licht te werpen op de daders van criminaliteit die niet noodzakelijk een slachtoffer hebben. Maar beide technieken hebben hun eigen specifieke nadelen, al was het maar omdat men in belangrijke mate afhankelijk is van de bereidwillige medewerking van respondenten die, hetzij als slachtoffer, hetzij als dader, zeker niet steeds geneigd zijn het 'volledige' verhaal te doen. Onder meer om deze reden, en tal van andere argumenten die genoegzaam gekend zijn (Van Kerckvoorde, 1995), kunnen beide methoden steeds slechts een partiële opheldering van de 'dark number' realiseren (Bogaerts, Pleysier & Vanheule, 2004).

16. De vangst-hervangstmethode is overigens niet zo recent als het lijkt. Meer dan 40 jaar geleden ontwikkelde Darroch (1961) al modellen voor vangst-hervangstexperimenten. Deze methode werd hoofdzakelijk toegepast om diverse populaties van 'gemerkte' dieren te schatten en was vooral bekend in de dierkunde en de biologie. Onderzoek kende in grote lijnen drie gebieden: het schatten van gesloten populaties, het schatten van 'gemerkte' dieren over een bepaalde periode waarbij overlijden als parameter werd meegenomen en het schatten van 'gemerkte' dieren inclusief

op de onvolkomenheden in en de ongeschiktheid van de beschikbare databronnen. In hoeverre HKS een geschikte bron was voor statistische omvangschattingen bleek betwistbaar. Van der Heijden, Cruyff en Van Houwelingen (2003) stuiten in hun onderzoek 'Benutting HKS en ontwikkeling vangst-hervangstmethode' op structurele problemen die te maken hebben met de vertaling en operationalisering van HKS naar een geschikt bestand om schattingsmethoden op grond van vangst-hervangstmethode toe te passen en meetfouten te voorkomen (Van der Heyden, Cruyff & van Houwelingen, 2003).

Sinds 2001, de derde periode, is VDS operationeel om op centraal niveau betrouwbare, uniforme en gedetailleerde informatie te beheren met betrekking tot de vuurwapens die de politie in beslag heeft genomen. Dit databestand is specifiek in het leven geroepen om vuurwapenincidenten te registreren en biedt – in tegenstelling tot HKS – de gelegenheid om een betrouwbare schatting van vuurwapenbezit en -gebruik te maken. Vergeleken met HKS, heeft VDS namelijk het belangrijke voordeel dat het principe van 'one man one crime' wordt gehanteerd. HKS registreert geen gepleegde delicten maar feiten. De invoering van VDS is vanuit onderzoeksperspectief een belangrijke stap vooruit, hoewel in de praktijk VDS niet door alle regionale politiekorpsen wordt gebruikt en bovendien niet overal eenduidig en consequent wordt ingevuld. VDS registreerde voor 2001 2128 incidenten waarbij vuurwapens zijn gebruikt en 1388 voorvallen waarbij een vuurwapen werd aangetroffen. In 2002 zijn 3958 vuurwapenincidenten in VDS ingevoerd. Voor 2003 is dat aantal 4020.

Populatiespecifieke schatting

De vangst-hervangstmethode wordt in dit hoofdstuk toegepast om inzicht te krijgen in de aard en de omvang van het illegale vuurwapenbezit in Nederland bij de drie dadergroepen die volgens Spapens en Bruinsma (2002b) betrokken zijn bij ongeveer 75% van het totale aantal geregistreerde vuurwapendelicten:

- de vuurwapenbezitters die gelieerd zijn aan (het milieu van) illegale drugshandel;
- de vuurwapenbezitters die verdacht worden van het plegen van een overval;
- de (doorgaans jonge) vuurwapenbezitters, geboren op de Nederlandse Antillen, (veelal) met criminele antecedenten.

Uitgangspunt is dus een populatiespecifieke schatting. In eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002b) zijn deze populaties gedefinieerd op delictniveau. Uit dit onderzoek bleek dat daders geboren op de Nederlandse Antillen – als groep – een groter aandeel in het totale aantal vuurwapendelicten hebben dan dadergroepen die elders zijn geboren. Een representatieve

geboorte (aangroei) en dood (afname). Voor een overzichtswerk: Kendall en Pollock (1992); en Rhodes, Chesser en Smith (1996). De toepassing van de vangst-hervangst methode binnen het domein van de criminologie en de criminaliteit is van recentere datum (Rossmo & Routledge, 1990; Smit, van der Heijden & Gils, 1993; van der Leun, Engbersen & van der Heyden, 1998; Wittebrood & Junger, 2002; van der Heyden, et al., 2003; Bogaerts, Pleysier & Vanheule, 2004).

analyse van het totaal aantal vuurwapendelicten op basis van geboorteland en/of etnische afkomst is in het kader van het onderhavige onderzoek niet uitgevoerd. Dit betekent dat uitspraken kunnen worden gedaan over de omvang van de groep daders geboren op de Nederlandse Antillen als zodanig, maar niet over het relatieve belang van deze dadergroep in relatie tot daders met een andere nationaliteit en/of etnische herkomst. De oververtegenwoordiging van Antilliaanse verdachten waar het gaat om vuurwapencriminaliteit wordt echter ook in ander recent (VDS-gebaseerd) onderzoek bevestigd en HKS-gegevens bieden eveneens een grondslag om deze groep apart te belichten (zie tabellen 3.1 en 3.2).

Tabel 3.1. *Geboorteland vuurwapenverdachten in VDS, 2003. Uitgewerkt voor de delicten afpersing, bedreiging, moord/doodslag en poging moord/doodslag. Bron: dNRI, 2004*

	Afpersing	Bedreiging	Moord/doodslag	Poging tot Moord/doodslag
Nederland	42%	61%	53%	48%
Nederlandse Antillen	29%	8%	29%	16%
Turkije	4%	6%	10%	11%
Suriname	4%	3%	3%	5%
Marokko	4%	6%	2%	4%
Voormalig Joegoslavië	0%	2%	0%	2%
Overig/onbekend	18%	14%	3%	14%
	100%	100%	100%	100%
Totaal aantal verdachten (n)	(n=77)	(n=717)	(n=62)	(n=182)

Tabel 3.2. *Geboorteland overtreders Wet Wapens en Munitie. Bron: HKS*

	2001	2002	2003
Nederland	58%	55%	55%
Nederlandse Antillen en Aruba	8%	8%	7%
Turkije	7%	8%	8%
Marokko	7%	7%	8%
West Europa	6%	5%	6%
Suriname	4%	6%	5%
Overig, <3%	10%	11%	11%
Totaal	100%	100%	100%

Voor de populatiespecifieke omvangschatting is gebruik gemaakt van twee informatiebronnen: VDS en de uittreksels uit het Justitieel Documentatieregister van het Ministerie van Justitie. Van alle personen, behorend tot de drie genoemde groepen, die in VDS geregistreerd stonden onder het kenmerk vuurwapengerelateerde incidenten, is het strafblad opgevraagd. De analyses¹⁷ werden uitgevoerd op het VDS-bestand vuurwapenbezitters met betrekking tot de periode 2001 tot en met 2003. Drie groepen maakten deel uit van de analyse: Antillianen (n=891), drugsgelateerde verdachten van vuurwapengerelateerde criminaliteit (n=767) en overvallers (n=572). De groep medeverdachten werd buiten beschouwing gelaten. De gemiddelde leeftijd

17. Dank aan Maarten Cruyff en Peter Van der Heijden, Faculteit Sociale Wetenschappen, Methodenleer & Statistiek, Universiteit Utrecht, voor hun deskundige bijdrage aan én het uitvoeren van de populatieschatting.

voor de totale groep was 29 jaar en vijf maanden (SD=9.87). Antilianen waren gemiddeld 28 jaar oud, de vuurwapenbezitters die drugsgelateerde feiten pleegden waren ongeveer 34 jaar oud en de overvallers waren gemiddeld 25 jaar oud. In 94% van de gevallen ging het om mannen (n=1970), in 6% van de gevallen waren de verdachten van het vrouwelijke geslacht (n=123) (zie bijlage 2).

In schattingsonderzoek is voorts de definitie van het vuurwapentype belangrijk. Naast scherp-schietende wapens worden in de omvangschatting ook gas-, alarm en imitatiewapens in de analyse meegenomen. De belangrijkste reden is dat niet kan worden uitgesloten dat bepaalde delinquenten niet of niet alleen gebruik hebben gemaakt van dergelijke wapens. Bovendien beslaat deze categorie wapens relatief meer dan 20% van het totale aantal in VDS geregistreerde 'vuurwapens'.

De technische aspecten van de gehanteerde schattingsmethode worden gedetailleerd uitgewerkt in bijlage 1.

3.3. Samenvatting: schattingsresultaten

Toepassing van de vangst-hervangstmethode om een populatiespecifieke schatting te maken van de omvang van het vuurwapenbezit in Nederland, levert een aantal inzichten op. De pakkans is het grootste in de groep van de drugsgelateerde vuurwapendelicten, terwijl de pakkans significant het kleinste is in de categorie overval. Bij schietincidenten is de pakkans relatief hoog en die stijgt naarmate meer delicten worden gepleegd. Voorts is de pakkans hoger naarmate de delinquent ouder is, maar is ook bekend dat in het algemeen het aantal delicten afneemt met de leeftijd.

Het fenomeen pakkans is binnen de criminologie overigens een onderzoeksterrein op zichzelf. Pakkans differentieert zeer sterk naargelang het type delict. Het is bekend dat de pakkans bij kleine straatcriminaliteit beduidend lager ligt dan de pakkans bij moord. Een aanzienlijk deel van de delicten wordt gepleegd onder invloed van verdovende middelen en/of alcohol. Het feit dat de pakkans dan groter is, heeft te maken met de intensiteit van opsporing en vervolging (beleidsmatige keuzes) en met de risico's die de delinquent durft te nemen (lagere opletzaamheid) als gevolg van 'het onder invloed zijn van verdovende middelen'. Onderzoek onder actieve en zeer actieve veelplegers onderschrijft deze constatering. Een vrij grote groep veelplegers is verslaafd en pleegt meer delicten per jaar onder invloed (Wartna & Tollenaar, 2004). In dit onderzoek werd de variabele 'vuurwapen' echter niet meegenomen en onderzocht. Het is evenwel niet uit te sluiten dat een groep veelplegers en dan met name de zeer actieve veelplegers bij het plegen van delicten gebruik maakt van handvuurwapens of imitatiewapens. Nader onderzoek op dit gebied is belangrijk, bijvoorbeeld om te kunnen vaststellen in welke mate vuurwapengerelateerde delicten bij uitstek te maken hebben met overval, moord, of andere zware criminele handelingen en delict-

scenario's te kunnen vaststellen op basis waarvan een effectieve aanpak van vuurwapencriminaliteit kan worden vormgegeven.

Toepassing van de vangst-hervangstmethode op de drie dadergroepen die volgens Spapens en Bruinsma (2002b) betrokken zijn bij ongeveer 75% van het totale aantal geregistreerde vuurwapendelicten leidt tot een schatting van de totale populatie: dat wil zeggen de gepakte vuurwapenbezitters plus de schatting van de niet-gepakte vuurwapenbezitters in Nederland (op basis van VDS), op 40.553 vuurwapenbezitters.

Tabel 3.3.

		Populatie
Delicttype drugs	drugdelict	21.776
	ander type delict	18.756
Delicttype overval	overval	12.522
	geen overval	28.010
Geboorteland	Antillen	9.345
	ander geboorteland	31.186

Uitgaande van een geschatte omvang van 40.553 personen (range 26.531 - 54.535; betrouwbaarheidsinterval van 95%) voor de gehele onderzoekspopulatie (drie dadergroepen, geregistreerd in VDS) in de periode 2001 tot en met 2003, geeft dit uitgesplitst naar groep de volgende verdeling: het aantal personen, gelieerd aan drugshandel, met vuurwapenbezit kan worden geschat op 21.776 personen. Het aantal overvallers met vuurwapenbezit kan worden geschat op 12.522 personen en het aantal Antillianen met vuurwapenbezit kan worden geschat op 9.345 personen. Waarschijnlijk is de schatting van de aantallen vuurwapenbezitters een onderschatting.

Op basis van de uitgevoerde omvangschatting zou voor deze drie groepen een extrapolatie kunnen worden gemaakt naar de totale populatie vuurwapenbezitters in Nederland. Per groep gaat het dan om de volgende aantallen: 29.034 vuurwapenbezitters in het milieu van illegale drugshandel, 16.696 overvallers met vuurwapenbezit en 12.460 Antilianen met een vuurwapen in het bezit. Een beperking van de uitgevoerde omvangschatting is dat de uitkomsten alleen betrekking hebben op de in de analyse betrokken drie groepen. Tegelijkertijd situeert 75% van het Nederlandse vuurwapenbezit zich in deze groepen. Ongeveer een kwart van het geregistreerde aantal vuurwapendelicten valt buiten de steekproef. Dit grote aandeel van de drie groepen tezamen vormt niettemin een goede grondslag om de uitkomsten van de omvangschatting te interpreteren.

Wat is de relevantie van de uitkomsten van de uitgevoerde omvangschatting? Uit de resultaten van de analyses blijkt, ten eerste, dat de groep verdachten afkomstig van de Nederlandse Antillen een bijzondere groep is met zeer hoge kans op 'hervangst'. Voor de groep 'overige nationaliteiten'

geldt dat in veel mindere mate (zie bijlage 1).¹⁸ Deze hoge kans op 'hervangst' heeft te maken met een groot aantal factoren, zoals (cultureel en etnisch bepaalde) gedragspatronen met betrekking tot geweld, (cultureel bepaalde) patronen van vuurwapenbezit en –gebruik, de mate van betrokkenheid van daders bij diverse vormen van drugscriminaliteit, overvallen en geweldpleging waarbij vuurwapens in het spel zijn en natuurlijk ook de beleidsmatige prioriteiten die de politie hecht aan het opsporen en bestrijden van verschillende soorten criminaliteit.

Dat Antillianen in de omvangschatting sterk vertegenwoordigd zijn, is niet verwonderlijk, want deze groep is tevens het sterkst vertegenwoordigd in de steekproef. Het gaat dus niet aan om – op basis van het onderhavige onderzoek – te concluderen dat Antillianen de grootste groep illegale vuurwapenbezitters zijn. Er zijn ook andere (etnische) groepen en nationaliteiten actief in vuurwapengerelateerde criminaliteit. Andere nationaliteiten werden echter niet geselecteerd, zodat er geen sprake is van een representatieve verdeling naar land van herkomst. Desalniettemin staat vast dat de groep Antillianen zelfs bij een representatieve staal respondenten opmerkelijk sterk vertegenwoordigd is.

Ter indicatie: op 1 januari 2004 woonden in Nederland bijna 131.000 mensen met de Nederlandse Antillen (inclusief Aruba) als land van herkomst (CBS). Gerelateerd aan de minimumschatting van het aantal op de Nederlandse Antillen geboren vuurwapenbezitters (9.345, geëxtrapoleerd naar 100% = 12.460 personen), blijkt de groep van vuurwapenbezitters ruim 9% van de totale groep van Antillianen in Nederland te omvatten. Een andere indicatie biedt het afzetten van het geschatte aantal Antilliaanse vuurwapenbezitters tegen het aantal Antilliaanse gedetineerden in Nederland. De groep is immers gedefinieerd als recent naar Nederland geïmmigreerde Antillianen met criminele antecedenten. Deze vergelijking impliceert dat van de totale risicogroep van vuurwapenbezittende Antillianen (12.460 personen) in 2003 maximaal 10% (1.210 personen, ruim 9% van het totaal aantal gedetineerden in Nederland in 2003) in hechtenis zat (CBS, 2003).¹⁹ De conclusie is daarom gewettigd dat (doorgaans jonge) vuurwapenbezitters, geboren op de Nederlandse Antillen, (veelal) met criminele antecedenten als groep een specifiek risicoprofiel hebben en in het kader van het tegengaan en bestrijden van vuurwapenbezit en –gebruik bijzondere aandacht verdienen van opsporingsdiensten.

18. In 2003 kwamen in Nederland op elke 10.000 inwoners 142 personen met de politie in aanraking. Onder allochtone bevolkingsgroepen lag dit aantal veel hoger. Relatief het grootst is de verdachtenpopulatie van Antillianen: 816 verdachten op de 10.000. Daarna komen personen afkomstig uit het voormalig Oostblok en personen afkomstig uit Afrika. Het respectievelijke aandeel van de verdachtenpopulaties van Marokkanen, Turken en overige personen afkomstig uit het Midden-Oosten is het laagste (Tilburg e.a., 2004). Deze analyse gaat overigens alleen uit van eerste generatie allochtonen. De situatie onder tweede-generatie allochtonen wordt momenteel onderzocht door het WODC en het CBS. Uit andere bronnen blijkt dat de groep jonge Antillianen met politiecontacten, met huisvestingsproblemen, zonder werk en met weinig opleiding groeit. Op basis van onderzoek in zeven gemeenten wordt de totale groep overlastgevendende Antilliaanse jongeren geschat op 3500 – 5000 personen. (Muskens, 2004). De heer Schrijs, voormalig directeur van Forsa: het steunpunt voor Antillianen en Arubanen in Zuid-Holland, constateert: 'De instroom van kansarme Antillianen is intussen sinds 1994 verviervoudigd.' (*Zorg en Welzijn*, 12-02-03)

19. Zie ook: Kamerstukken, II 26 283, n° 19, bijlage VI.

De uitgevoerde omvangschatting verduidelijkt, ten tweede, dat VDS het mogelijk maakt om (in methodologische zin) een beargumenteerde en betrouwbare schatting te maken van de omvang van vuurwapenbezit. Vanuit dat perspectief is het aanbevelenswaard om de adequate toepassing van VDS door de regionale politiekorpsen te blijven stimuleren.

Tenslotte dient een algemene kanttekening te worden gemaakt over de relatie tussen vuurwapenbezit en –gebruik. Het is met de huidige stand van kennis niet of nauwelijks mogelijk om bezit, gebruik, handel en smokkel in hun onderlinge samenhang kwantitatief te duiden. De consequentie van die noodgedwongen ontkoppeling is apert. Illegale handvuurwapens kunnen – ook in Nederland – relatief makkelijk van eigenaar en/of gebruiker wisselen en zijn als duurzame goederen steeds opnieuw voorwerp van handel. In beginsel kunnen met één vuurwapen meer delicten worden gepleegd. Die worden allemaal als afzonderlijk delict in VDS geregistreerd. Pas als een vuurwapen daadwerkelijk in beslag wordt genomen, stopt het bezit, het gebruik en de handel van dat vuurwapen.

Hoofdstuk 4

In beslag genomen vuurwapens

4.1. Inleiding

Hoeveel en welke typen vuurwapens zijn door de Nederlandse politie in beslag genomen in de jaren 2001, 2002 en 2003? Het overzicht dat in dit hoofdstuk wordt gepresenteerd, is gebaseerd op de registratie van inbeslagnames in VDS en zijn bij aangegeven onvolledige registratie in VDS aangevuld met regionale overzichten van inbeslagnames uit andere registratiesystemen. Daarnaast is gebruik gemaakt van het recent gepubliceerde Drugfire-jaarverslag van het NFI, waarin gegevens staan over de door het NFI onderzochte vuurwapens, vuurwapenonderdelen en munitiedelen. Ook de publicaties van de KLPD op basis van VDS zijn geraadpleegd. Waar mogelijk worden de gegevens met betrekking tot de jaren 2001 tot en met 2003 vergeleken met de aantallen inbeslagnames in eerdere jaren. Voor de jaren 1993 tot en met 1997 wordt gebruik gemaakt van de gegevens verzameld en gepubliceerd door de dNRI. Voor de jaren 1998 tot en met 2000 zijn cijfers beschikbaar uit de studie van Spapens en Bruinsma (2002b).

4.2. Registratie van inbeslagname scherp schietende vuurwapens in VDS

Om de betrouwbaarheid en volledigheid van gegevens in VDS gedurende de periode 2001 tot en met 2003 te onderzoeken, is een enquête uitgezet onder alle regionale politiekorpsen. De korpsen zijn bevraagd op hun wijze van registreren in VDS. Van 21 korpsen is een ingevulde enquête retour ontvangen. Van de korpsen die de enquête niet hebben geretourneerd, is er één²⁰ waar VDS niet gebruikt wordt en drie²¹ waar VDS wel gebruikt wordt.

De eerste vraag in de enquête betreft categorieën wapens en wapenonderdelen die in VDS worden ingevoerd. In tabel 4.1 is voor elke categorie te zien hoeveel van de 21 regio's aangeven deze in te voeren na inbeslagname.

20. Noord-Holland-Noord.

21. Zuid-Holland-Zuid, Kennemerland en Zeeland.

Tabel 4.1 In VDS ingevoerde categorieën wapens

Categorie	Aantal regio's dat invoert
Scherpschietende vuurwapens	21
Imitatiewapens	17
Gas- en alarmwapens	20
Onderdelen van vuurwapens (incl. dempers)	16
Pepperspray	9

Uit tabel 4.1 blijkt dat VDS voor wat betreft het genereren van overzichten van het aantal in beslag genomen *scherpschietende* vuurwapens een goede bron zou kunnen zijn, want alle regio's geven aan deze wapens in te voeren in VDS. Echter, de invoer is over de periode 2001 tot en met 2003 niet voor alle regio's even consistent geweest. Negen regio's geven aan in deze periode een opstartfase te hebben gehad waarin weinig werd ingevoerd of definities niet duidelijk waren of dat er gedurende een bepaalde periode wegens het ontbreken van een coördinator geen gegevens verzameld zijn. Naast de consistentie is ook gevraagd naar de betrouwbaarheid van de gegevens. Invoer kan incompleet zijn omdat bepaalde districten geen of slechts beperkt gegevens aanleveren of omdat er informatie mist vanuit bepaalde teams. Daarnaast kan de betrouwbaarheid van de gegevens verminderd zijn doordat VDS-invoerders geen wapendeskundigen zijn. Negen respondenten geven aan dat de betrouwbaarheid van de VDS-invoer in hun regio inderdaad te lijden heeft (gehad) onder gebrekkige aanlevering of ondeskundige invoer. Met name regio's die werken met een decentrale invoer van gegevens geven nadrukkelijk aan niet in te kunnen staan voor de kwaliteit van de invoer van data vanwege het gebrek aan controle daarop.

Op basis van de zelfrapportage (enquête) door korpsen en gegevens over de aanwezigheid van een Regionaal Bureau Wapens en Munitie (RBWM) of een contactpersoon/coördinator²² is aan elke regio een kwalificatie toegekend voor de consistentie en betrouwbaarheid van invoer van *scherpschietende vuurwapens* in VDS voor de jaren 2001 tot en met 2003. De kwalificaties zijn als volgt gedefinieerd:

- **Matig:** dit wil zeggen dat de invoer in VDS gedurende het jaar niet of niet consistent heeft plaatsgevonden.
- **Redelijk:** dit betekent dat geen centrale registratie wordt bijgehouden van de in beslag genomen vuurwapens, maar dat vuurwapens als aangetroffen goederen in de basisregistratie worden verwerkt of dat de invoer wel centraal wordt bijgehouden maar een aantal districten geen gegevens aanlevert. Vuurwapens die in het kader van grotere opsporingsonderzoeken in beslag worden genomen, ontbreken in de registratie.
- **Goed:** dit betekent dat de informatie over in beslagnemingen op een centraal punt wordt bijgehouden door politiefunctionarissen die vuurwapencriminaliteit in hun takenpakket hebben. Het is evenwel ook bij deze regio's niet altijd duidelijk of ook vuurwapens die in grotere opsporings-

22. Deze gegevens zijn ontleend aan de publicaties over vuurwapencriminaliteit op basis van het VDS in 2001 en 2003 van Kuijper (2002 en 2004).

onderzoeken in beslag worden genomen in de registratie verwerkt zijn. Dit is dus zelfs bij de 'goed' registrerende regio's een onzekere factor.

Tabel 4.2. Kwalificatie VDS invoer van scherp schietende vuurwapens 2001-2003 op basis van enquête en VDS-publicatie

Regio ²³	Invoer 2001	Invoer 2002	Invoer 2003
Amsterdam-Amstelland	redelijk	redelijk	redelijk
Rotterdam-Rijnmond	goed	goed	goed
Haaglanden	goed	goed	goed
Utrecht	redelijk	redelijk	redelijk
Midden en West-Brabant	goed	goed	goed
Hollands-Midden	matig	goed	goed
Kennemerland ²⁴	goed	goed	goed
Brabant Zuid-Oost	matig	goed	goed
Groningen	goed	goed	matig
Limburg-Zuid	goed	goed	goed
Gelderland-Midden	goed	goed	goed
Zuid-Holland-Zuid ²⁵	goed	goed	goed
Twente	redelijk	redelijk	redelijk
Noord- en Oost-Gelderland	matig	matig	goed
Noord-Holland-Noord	-	-	-
Brabant-Noord	goed	goed	goed
Gelderland-Zuid	goed	goed	goed
Friesland	matig	matig	redelijk
IJsselland	goed	goed	goed
Zaanstreek-Waterland	goed	goed	goed
Gooi- en Vechtstreek	goed	goed	matig
Limburg-Noord	goed	goed	goed
Flevoland	matig	matig	redelijk
Drenthe	matig	redelijk	redelijk
Zeeland ²⁶	goed	goed	goed

Voor twaalf regio's geldt dat voor alle jaren de kwalificatie 'goed' is toegekend. De overige regio's kennen één of meer jaren waarin de gegevens niet betrouwbaar en/of consistent zijn ingevoerd. Voor de regio's waar de registratie in VDS als 'redelijk' of 'matig' gekwalificeerd is, of die helemaal

23. De volgorde waarin de regio's gepresenteerd worden, volgt die van de presentatie van de *Kerngegevens Nederlandse politie 2002* en is gebaseerd op het product van de omgevingsadressendichtheid en het aantal woningen. Hoe meer verstedelijkt het verzorgingsgebied, hoe hoger de regio in de tabel te vinden is.

24. De enquête is niet ingevuld, maar de contactpersoon bij de politie heeft de onderzoekers telefonisch meegedeeld dat de invoer vanaf 2001 tot en met 2003 compleet is.

25. Idem.

26. Idem.

geen VDS gegevens van beschikbaar hebben, zijn regionale overzichten opgevraagd van inbeslagnames uit andere registratiesystemen (BPS, XPOL).²⁷

Bij de tellingen die aan de hand hiervan gemaakt zijn, dient een kanttekening geplaatst te worden. De onderzoekers hebben gewerkt vanuit goederenlijsten. De informatie die hierin terug te vinden is, is evenmin altijd volledig en betrouwbaar. Bovendien worden onder categorieën zoals 'pistool', 'revolver' of 'geweer' veelvuldig gas- en alarmwapens of imitatiewapens ingevoerd. In een aantal registraties komt ook een groot aantal dubbelingen voor. Hier is bij het tellen overigens zo goed mogelijk voor gecorrigeerd.

4.3. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens 2001-2003

Op basis van de aangevulde overzichten, ontstaat de volgende tabel met aantallen scherpschietende vuurwapens:

Tabel 4.3. *Aantal in beslag genomen scherpschietende vuurwapens, 2001-2003*

Jaar	Aantal scherpschietende vuurwapens
2001	1.772
2002	1.932
2003	1.777

Zoals uit tabel 4.3 valt af te lezen, zijn in 2001 en 2003 vrijwel even veel scherpschietende vuurwapens in beslag genomen, namelijk iets meer dan 1.770. In 2002 zijn 1.932 scherpschietende wapens in beslag genomen, dat is 9% meer dan in het voorafgaande en volgende jaar.

Typen in beslag genomen vuurwapens

In tabel 4.4 is weergegeven welke typen scherpschietende vuurwapens in Nederland door de politie als in beslag genomen zijn geregistreerd in de jaren 2001 tot en met 2003.

27. In twee gevallen is dit niet gebeurd: de vuurwapenexpert van de regio Brabant Zuid-Oost heeft aangegeven dat de registratie in BPS evenmin betrouwbaar is en dat het beste uitgegaan kan worden van VDS. De vuurwapenexpert van de regio Gooi- en Vechtstreek heeft aangegeven dat de invoer sinds 2000 goed op orde is en dat het uitzetten van een BPS vraag een aanvulling oplevert voor wapens als knuppels en messen, maar niet voor vuurwapens.

Tabel 4.4. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens naar type (aantallen)

	2001	2002	2003
Pistool	1.039	1.197	1.077
Revolver	254	261	251
Geweer	363	363	356
Automatisch wapen	65	73	61
Verborgen vuurwapen	51	38	32
Totaal scherpschietend	1.772	1.932	1.777

Voor alle jaren geldt dat het pistool het type vuurwapen is dat in Nederland het meest in beslag wordt genomen. Dit is te verwachten gezien het feit dat het pistool ook het vaakst in bezit en/of gebruik is. Daaropvolgend zijn geweren van diverse typen (hagelgeweren en kogelgeweren) de meest in beslag genomen vuurwapens. De beweging die zich aftekent bij het totaal aantal in beslag genomen scherpschietende vuurwapens is ook terug te zien voor een aantal typen wapens: de aantallen pistolen, revolvers en automatische wapens zijn vrijwel gelijk in 2001 en 2003 en in het tussenliggende jaar 2002 hoger. Geweren worden in alle drie de jaren in ongeveer gelijke aantallen in beslag genomen. Het aantal in beslag genomen geheime vuurwapens laat een daling zien: in 2001 waren dit er 51, twee jaar later 32.

Verschillen tussen regio's

In tabel 4.5 wordt een overzicht gepresenteerd van de hoeveelheid in beslag genomen scherp-schietende vuurwapens per regio. De gegevens hebben betrekking op het jaar 2003.

Tabel 4.5. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens naar regio, per 100.000 inwoners in het jaar 2003

Regio	Inwonertal	Aantal scherpschietende vuurwapens	Totaal per cluster	Aantal per 100.000 inwoners	Gemiddeld
Amsterdam-Amstelland	901.276	222		25	
Rotterdam-Rijnmond	1.238.816	306		25	
Haaglanden	970.758	184	869	19	17
Utrecht	1.152.218	102		9	
Midden en West-Brabant ²⁸	1.051.184	55		5	
Hollands-Midden	755.980	39		5	
Kennemerland	492.637	29		6	
Brabant Zuid-Oost	722.977	90	257	12	8
Groningen	572.997	47		8	
Limburg-Zuid	630.067	52		8	
Gelderland-Midden	651.647	69		11	
Zuid-Holland-Zuid	474.428	71		15	
Twente	613.932	46	256	7	9
Noord- en Oost-Gelderland	789.215	45		6	
Noord-Holland-Noord	627.372	25		4	
Brabant-Noord	626.037	130		21	
Gelderland-Zuid	519.560	39		8	
Friesland	639.787	43	266	7	10
IJsselland	486.745	30		6	
Zaanstreek-Waterland	309.438	24		8	
Gooi- en Vechtstreek	242.397	19		8	
Limburg-Noord	511.822	26		5	
Flevoland	351.680	21	129	6	7
Drenthe	481.254	24		5	
Zeeland	378.348	39		11	
Nederland	16.192.572	1.777			11

In 2003 zijn in Nederland per 100.000 inwoners gemiddeld 11 illegale vuurwapens in beslag genomen. Per regio verschilt het gemiddelde cijfer aanzienlijk: in Amsterdam-Amstelland en Rotterdam-Rijnmond werden in 2003 per 100.000 inwoners 25 vuurwapens in beslag genomen, in de regio Noord-Holland-Noord slechts vier. Regio's waar het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners hoger ligt dan het landelijk gemiddelde zijn Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond, Haaglanden, Brabant Zuid-Oost, Zuid-Holland-Zuid en Brabant-Noord.

Als gekeken wordt naar de clusters die op basis van omgevingsadressendichtheid en aantal woningen zijn gemaakt, dan valt op dat in de meest verstedelijkte regio's het aantal in beslag

28. De VDS registratie is in deze regio niet betrouwbaar. Op basis van BPS komt het aantal scherpschietende vuurwapens op 82, dat is 8 per 100.000 inwoners.

genomen vuurwapens per 100.000 inwoners over het algemeen hoog ligt. Echter, in twee van de meest verstedelijkte regio's (Utrecht en Midden en West-Brabant) is het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners lager dan gemiddeld. Daarentegen bevinden zich ook in de minder verstedelijkte gebieden enkele regio's waar veel vuurwapens in beslag worden genomen. In het cluster met de vijf minst verstedelijkte regio's (Gooi- en Vechtstreek, Limburg-Noord, Flevoland, Drenthe en Zeeland) is het aantal gelijk aan of lager dan het gemiddelde.

Als op basis van het aantal inbeslagnames naar de regionale spreiding van vuurwapenbezit wordt gekeken, dan lijkt vuurwapenbezit (en -gebruik) typisch een probleem van grote steden en verstedelijkte regio's. Deze constatering is niet onjuist, maar vergt tegelijkertijd een aantal kanttekeningen. De kans om vuurwapens in beslag te nemen, is uiteraard gerelateerd aan de omvang en de focus van het executief personeel van de politie dat inbeslagnames kan doen. Des te meer politiemensen gericht zijn op het tegengaan en bestrijden van vuurwapenbezit en -gebruik en des te intensiever het beleid dienaangaande in een regionaal politiekorps wordt geïmplementeerd, des te groter is de kans om vuurwapens in beslag te nemen. Als in een regio een bovengemiddeld aantal vuurwapens in beslag wordt genomen, betekent dit dus niet per definitie dat in de regio van een bovengemiddelde vuurwapencriminaliteit sprake is. Het vermoeden van vuurwapenexperts en rechercheurs dat het schieten en dreigen met vuurwapens verschuift van de Randstad naar de periferie en steeds vaker voorkomt in de middelgrote (provincie)steden kan op basis van de beschikbare gegevens niet worden gestaafd.

4.4. In beslag genomen scherp-schietende vuurwapens 1998-2003

De studie van Spapens en Bruinsma (2002b) bevat informatie over aantallen vuurwapens in de periode 1998 tot en met 2000. De wijze waarop deze gegevens verzameld zijn, verschilt van die in het onderhavige onderzoek. Bij het eerdere onderzoek zijn de basisregistratiesystemen van de politiekorpsen als uitgangspunt genomen, bij het huidige onderzoek is VDS het vertrekpunt geweest. Alvorens te kijken of er trends te ontdekken zijn in de aantallen in beslag genomen vuurwapens over de periode 1998 tot en met 2003 moet worden vastgesteld of deze gegevens vergeleken kunnen worden.

Tabel 4.6. Gemiddelde aantal in beslag genomen scherpschietende vuurwapens

Regio	Gem 1998-2000	Gem 2001-2003
Amsterdam-Amstelland	378	233
Rotterdam-Rijnmond	393	367
Haaglanden	159	172
Utrecht	87	113
Midden en West-Brabant	119	78
Hollands-Midden	22	45
Kennemerland	41	32
Brabant Zuid-Oost	58	75
Groningen	69	53
Limburg-Zuid	137	63
Gelderland-Midden	54	68
Zuid-Holland-Zuid	62	74
Twente	43	36
Noord- en Oost-Gelderland	56	47
Noord-Holland-Noord	31	20
Brabant-Noord	102	103
Gelderland-Zuid	81	51
Friesland	26	31
IJsselland	24	32
Zaanstreek-Waterland	59	28
Gooi- en Vechtstreek	35	33
Limburg-Noord	65	51
Flevoland	48	28
Drenthe	3	13
Zeeland	19	27

Een eerste inspectie van aantallen in beslag genomen vuurwapens per regio (een volledig overzicht over alle jaren is terug te vinden in bijlage 3) laat een aantal opvallende verschillen zien tussen de periode 2001 – 2003 en de periode 1998 – 2000. Ten eerste zijn er 11 regio's waar het gemiddelde aantal in beslag genomen wapens over de periode 2001 – 2003 hoger is dan dat van 1998 – 2000. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn een betere registratie over de afgelopen jaren dan in de periode 1998 – 2000, een strenger opsporings- of handhavingsbeleid of een toename van het aantal in omloop zijnde scherpschietende vuurwapens. De mate waarin elk van deze *mogelijke* verklaringen in elk van de regio's *daadwerkelijk* ten grondslag ligt aan de beschikbare cijfers, is moeilijk te bepalen. De registratie van de regio's Drenthe en Hollands-Midden werd in het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b) als 'matig' gekwalificeerd en het is niet onwaarschijnlijk dat de relatief grote toename in het gemiddeld aantal in beslag genomen vuurwapens in deze regio's voor een belangrijk deel gelegen is in een verbeterde invoerdiscipline van politie-medewerkers. Zeeland, de derde regio waar een relatief grote toename in het gemiddeld aantal in beslag genomen scherpschietende vuurwapens te zien is, kwalificeerde voorheen al als 'redelijk'.

Een tweede constatering is dat er 14 regio's zijn waar het aantal in beslag genomen vuurwapens gemiddeld lager lag in de periode 2001 tot en met 2003 dan in de periode 1998 tot en met 2000.

De redenen die ten grondslag kunnen liggen aan een daling zijn tegenovergesteld aan die bij een stijging: de administratie kan verslechterd zijn, er wordt minder prioriteit gegeven aan opsporing en handhaving of er is een daling in het aantal in omloop zijnde scherpschietende vuurwapens. Voor die regio's waar de daling relatief sterk is, Amsterdam-Amstelland, Midden en West Brabant, Limburg-Zuid, Noord-Holland-Noord, Gelderland-Zuid, Zaanstreek-Waterland en Flevoland is nagegaan of deze daling gerelateerd is aan de kwaliteit van de bronnen waar gegevens aan ontleend zijn. Voor de regio Amsterdam-Amstelland zijn zowel VDS als XPOL data beschikbaar. De aantallen in beslag genomen vuurwapens die hieruit naar voren komen, zijn vergelijkbaar. Navraag bij de vuurwapenexpert leert dat alle wapens die aan drugfire worden voorgelegd in VDS worden meegenomen. Bij de telling over de periode 1998 – 2000 is dit ook de belangrijkste informatiebron geweest. Wat toen wel en nu niet is meegenomen, zijn gegevens uit recherche-onderzoeken. Als de BPS-gegevens uit de regio Midden- en West-Brabant naast de VDS-gegevens gelegd worden, blijken vooral in 2001 en 2002 veel (ruim 50 voor elk jaar) scherpschietende vuurwapens niet in VDS te belanden. In 2003 is het verschil tussen beide systemen al minder maar nog steeds aanwezig. Hier kan het verschil in aantal tussen beide periodes dus voor een belangrijk deel worden toegekend aan de kwaliteit van de bron. Door capaciteitsgebrek bij de regio Limburg-Zuid is ook hier VDS niet volledig ingevoerd. Voor Flevoland is niet VDS maar XPOL het uitgangspunt geweest voor de tellingen van 2001 tot en met 2003. Op de goederenlijsten zijn in deze jaren veel minder in beslag genomen vuurwapens terug te vinden dan in de periode 1998 tot 2000. Hetzelfde geldt voor de regio Noord-Holland-Noord, waar BPS gegevens de bron voor tellingen waren. De vuurwapenexpert van de regio Zaanstreek-Waterland geeft aan dat 1998 – 2000 de startjaren waren waarin veel vuurwapens in beslag genomen werden. Inmiddels kennen illegale vuurwapenbezitters de werkwijze van de politie en zorgen ze er voor geen wapens meer in huis te hebben. Ook het openlijk tonen van wapens gebeurt veel minder; er wordt veel minder bedreigd en geschoten want men weet nu dat de politie daarvoor langskomt en dat een bekeuring voor verboden vuurwapenbezit leidt tot registratie. De expert van deze regio geeft aan dat een lager gemiddeld aantal in beslag genomen wapens niet zijn belangrijkste verklaring vindt in de onbetrouwbaarheid van de gebruikte bron maar een daadwerkelijke daling in het aantal in beslag genomen vuurwapens weerspiegelt. Ook de expert die de VDS-registratie in Gelderland-Zuid verzorgt, geeft aan dat de registratie in zijn regio goed op orde is. Voor het lager gemiddeld aantal inbeslagnames kan hij niet direct een verklaring geven.

In tabel 4.7 zijn de aantallen scherpschietende vuurwapens voor 1993 tot 2003 af te lezen. Tevens is te zien hoe deze zich verhouden tot het aantal in 1993: het ijkjaar.

Tabel 4.7. *Aantal in beslag genomen scherpschietende vuurwapens, 1993-2003*

Jaar	Aantal scherpschietende vuurwapens	Verhouding t.o.v. ijkjaar (1993)
1993	1.589	100
1994	1.232	76
1995	992	62
1996	1.350	85
1997	1.637	103
1998	2.131	134
1999	2.576	162
2000	2.463	155
2001	1.772	112
2002	1.932	122
2003	1.777	112

In 1993 zijn 1.589 scherpschietende vuurwapens in beslag genomen. De jaren daarop, 1994 tot en met 1996, is dit aantal lager. Uitschieter daarbij is 1995, waarin slechts 992 vuurwapens, minder dan tweederde van het aantal in 1993 in beslag is genomen. In de studie van Spapens en Bruinsma (2002b) is reeds opgemerkt dat deze daling waarschijnlijk (mede) geweten kan worden aan de effecten van de reorganisatie van de Nederlandse politie die onder andere een verminderde aandacht voor het specialisme vuurwapencriminaliteit tot gevolg had. In 1997 ligt het aantal in beslag genomen vuurwapens op hetzelfde niveau als in 1993 en daarna stijgt het in de periode 1998 – 2000 tot ruim 2.000. Sinds het einde van de jaren negentig intensiverde de politie in Nederland het beleid gericht op het tegengaan en bestrijden van vuurwapencriminaliteit. In het piekjaar 1999 worden 2.576 vuurwapens in beslag genomen. Dit aantal wordt mede bepaald door enkele grootschalig wapenvondsten in Amsterdam, waarbij in totaal meer dan 300 vuurwapens werden aangetroffen.

De aantallen in beslag genomen vuurwapens in de periode 2001 – 2003 liggen een stuk lager dan in de voorafgaande jaren, maar hoger dan in de eerste helft van de jaren negentig. Voor een deel kan de verklaring gezocht worden in het feit dat voor deze periode VDS als belangrijkste informatiebron gediend heeft. Zoals reeds eerder beschreven, zijn de gegevens die hier in terug te vinden zijn niet altijd volledig en betrouwbaar. Een tweede mogelijke verklaring is gegeven door één van de geïnterviewde vuurwapenexperts van de politie, namelijk een grote aandacht voor vuurwapens in de jaren 1998 – 2000 en het hier op inspelen door de vuurwapenbezitters. Zij doen meer moeite hun vuurwapens aan het zicht van de politie te onttrekken om bekeuringen en registratie te voorkomen. Tevens hebben bezitters van illegale vuurwapens de gelegenheid gehad om bij inleveracties van hun vuurwapens af te komen, waardoor het aantal inbeslagnames in de daarop volgende jaren minder kan zijn.

Typen in beslag genomen vuurwapens

In tabel 4.8 is weergegeven welke typen scherpschietende vuurwapens in Nederland door de politie als in beslag genomen zijn geregistreerd in de jaren 1998 tot en met 2003.

Tabel 4.8. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens naar type (aantallen en percentages)

	1998		1999		2000		2001		2002		2003		Totaal
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N
pistool	1.231	17	1.367	19	1.175	17	1.039	15	1.197	17	1.077	15	7.086
geweer	387	16	433	17	585	24	363	15	363	15	356	14	2.487
revolver	260	16	305	19	297	18	254	16	261	16	251	15	1.628
automaat	89	16	111	20	155	28	65	12	73	13	61	11	554
verborgen	50	12	141	35	95	23	51	13	38	9	32	8	407
onbekend	114	23	219	45	156	32	0	0	0	0	0	0	489

Met betrekking tot de absolute aantallen valt op dat het pistool consistent het type vuurwapens is dat het meest in beslag genomen wordt. Daaropvolgend zijn geweren van diverse typen (hagelgeweren en kogelgeweren) de meest in beslag genomen vuurwapens. Relatief worden in 2000 weinig pistolen in beslag genomen. In dat jaar zijn er relatief veel geweren in beslag genomen en ook relatief wat meer automatische vuurwapens dan in andere jaren. Het absolute aantal automatische vuurwapens is van 1998 tot en met 2000 sterk gestegen, waarna in 2001 een daling is ingezet. Hetzelfde geldt voor de verborgen vuurwapens: na in 1999 een hoogtepunt in absoluut en relatief aantal inbeslagnames bereikt te hebben, loopt het aantal terug. De percentages in beslag genomen revolvers zijn vrij constant over de jaren. De ontwikkeling van het aantal in beslag genomen geweren is opmerkelijk. In 2001 is het aantal in beslag genomen geweren met ruim eenderde afgenomen ten opzichte van 2000, terwijl daarvoor juist sprake was van een stijging. Sinds 2001 is een stabilisatie opgetreden. Mogelijk kan deze deels verklaard worden door de inleveracties die in veel regio's in 2000 hebben plaats gevonden. Hierbij zijn naar verhouding veel geweren ingeleverd, onder andere wapens die zijn overgebleven uit de Tweede Wereldoorlog.

Verschillen tussen regio's

In de studie van Spapens en Bruinsma (2002b) is voor het jaar 2000 per regio het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners bepaald. In het huidige onderzoek is dit aantal voor 2003 berekend. Als deze gegevens naast elkaar worden gelegd, kunnen de regio's verdeeld worden over een cluster waarin het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners in 2003 gedaald, gestegen of redelijk constant²⁹ gebleven is ten opzichte van 2000. In tabel 4.9 valt voor elke regio af te lezen in welke categorie deze valt.

29. Is het aantal minder dan kwart meer of minder, dan wordt dit redelijk constant genoemd.

Tabel 4.9. In beslag genomen scherpschietende vuurwapens per 100.000 inwoners 2003 ten opzichte van 2000

Gedaald	Redelijk constant	Gestegen
Amsterdam-Amstelland	Haaglanden	Kennemerland
Rotterdam-Rijnmond	Utrecht	Brabant Zuid-Oost
Midden en West-Brabant	Hollands-Midden	Brabant-Noord
Groningen	Gelderland-Midden	Friesland
Limburg-Zuid	Zuid-Holland-Zuid	Drenthe
Gelderland-Zuid	Twente	Zeeland
Zaanstreek-Waterland	Noord- en Oost-Gelderland	
Gooi- en Vechtstreek	Noord-Holland-Noord	
Limburg-Noord	IJsselland	
Flevoland		

Cursief staan de regio's waarvan de VDS-registratie als goed is geclassificeerd.³⁰ Voor deze regio's wordt het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners voor 2000 en 2003 nader bekeken. In het cluster met meest verstedelijkte regio's vallen Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden. In deze regio's is het aantal in beslag genomen vuurwapens per 100.000 inwoners respectievelijk gedaald (van 412 tot 306) en redelijk constant gebleven (van 168 naar 184). In Kennemerland, een regio die in cluster twee valt qua verstedelijking, is een stijging waar te nemen van 19 naar 29. Gelderland-Midden en Zuid-Holland-Zuid, regio's uit cluster drie blijven redelijk constant met respectievelijk 58 – 69 en 65 – 71. In cluster vier bevinden zich de meeste regio's met goede VDS-registratie. Deze laten een wisselend beeld zien: in twee regio's, Gelderland-Zuid en Zaanstreek-Waterland, is het aantal gedaald (respectievelijk van 72 naar 39 en van 77 naar 24), in één regio is het aantal redelijk constant gebleven (IJsselland: 27 – 30) en in een laatste regio, Brabant-Noord is het aantal gestegen van 100 naar 130.

4.5. Registratie van inbeslagname niet-scherpschietende vuurwapens in VDS

In VDS worden behalve scherpschietende vuurwapens ook gas- en alarmwapens en imitatiewapens geregistreerd. Desgevraagd registreren 17 van de 21 regio's waarvan een antwoord bekend is imitatiewapens en 20 regio's gas- en alarmwapens in VDS. Om zicht te krijgen op de betrouwbaarheid van VDS als bron voor het bepalen van de omvang van bezit en gebruik van imitatiewapens en gas- en alarmwapens zijn de gemiddelde aantallen voor 2001 – 2003 afgezet tegen die van 1998 – 2000. Daarnaast konden voor een aantal regio's de aantallen in VDS en andere registratiesystemen in hetzelfde jaar met elkaar vergeleken worden.

In veel regio's zijn de verschillen (zeer) groot. In VDS staan voor Limburg-Noord over 2001 – 2003 gemiddeld 38 gas- en alarmwapens per jaar geregistreerd terwijl dit over 1998 – 2000 114 was. Voor Limburg-Zuid zijn deze cijfers respectievelijk 33 en 136. De onbetrouwbaarheid van VDS

30. Hoewel de regio Midden- en West-Brabant ook als zodanig geclassificeerd was, is - op basis van een vergelijking van VDS-data en basisregistratiegegevens - vast komen te staan dat de registratie in VDS toch niet volledig en betrouwbaar is.

blijkt ook bij vergelijking met alternatieve registratie in XPOL of BPS: voor de regio Amsterdam-Amstelland zijn in VDS over 2001 – 2003 gemiddeld 7 gas- en alarmwapens terug te vinden, in XPOL 193. Hoewel alleen de regio Groningen aangeeft gas- en alarmwapens niet consistent en betrouwbaar in VDS in te voeren, stellen de onderzoekers vast dat zeker tweederde van de overige regio's dermate lage aantallen in VDS geregistreerd hebben dat de kwaliteit van de VDS data zeer twijfelachtig is. In veel regio's vindt slechts beperkte registratie van gas- en alarmwapens plaats.

Met betrekking tot de registratie van imitatiewapens kan opgemerkt worden dat VDS niet of nauwelijks inzicht verschaft. Vier regio's (Groningen, Noord- en Oost-Gelderland, Amsterdam-Amstelland en IJsselland) geven in de enquête zelf aan dat zij imitatiewapens helemaal niet of slechts beperkt invoeren in VDS. De aantallen die voor de overige regio's in VDS terug te vinden zijn, staan dermate ver af van die uit andere bronnen of gedurende andere perioden dat aan de betrouwbaarheid ervan sterk getwijfeld kan worden.

4.6. In beslag genomen gas- en alarmwapens en imitatiewapens 2001-2003

Op basis van VDS-gegevens en aanvullingen vanuit de basisregistratie, is een overzicht gemaakt van de aantallen in beslag genomen gas- en alarmwapens en imitatiewapens voor 2001 tot en met 2003. De aantallen zijn gebaseerd op gegevens uit alle politieregio's. Voor de regio's waar op basis van de kwalificatie 'redelijk' of 'matig' voor scherpschietende vuurwapens de basisregistratie is geraadpleegd, is hierna ook bijgeteld voor gas- en alarmwapens en imitatiewapens. Daarnaast is voor een drietal regio's³¹ de basisregistratie niet voor scherpschietende vuurwapens, maar wel voor de gas- en alarm- en imitatiewapens geraadpleegd.

Tabel 4.10. Inbeslagname van gas- en alarmwapens en imitatiewapens.

	Gas- en alarmwapens	Imitatiewapens
2001	1.190	1.748
2002	1.249	1.493
2003	1.277	1.604

In het jaar 2003 zijn 1.277 gas- en alarmwapens en 1.604 imitatiewapens in beslag genomen, versus 1.777 scherpschietende vuurwapens. Tegenover elk scherpschietend vuurwapen dat in beslag wordt genomen, staat dus 1.6 gas-, alarm- of imitatiewapen. Over de periode 2001 – 2003 laat het aantal in beslag genomen gas- en alarmwapens een stijging van 7% zien (van 1.190 naar 1.277). Het aantal in beslag genomen imitatiewapens ontwikkelt zich anders: van 2001 naar 2002 treedt een daling van maar liefst 15% op. Na 2002 stijgt het aantal weer met 7%, maar ligt het nog ruim 140 imitatiewapens lager dan in 2001.

31. Midden en West Brabant, IJsselland en Zeeland.

Gas-, alarm- en imitatiewapens zijn relatief eenvoudig verkrijgbaar. In vakantie landen als Spanje en Turkije worden natuurgetrouwe kopieën van pistolen in (speelgoed)winkels verkocht. Imitaties zijn ook via het Internet te koop, bijvoorbeeld in Groot-Brittannië. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor natuurgetrouwe modellen van machinepistolen zoals de UZI. Gas- en alarmwapens zijn in Duitsland vrij te koop en kunnen ook in België relatief makkelijk worden aangeschaft.

4.7. In beslag genomen gas- en alarmwapens en imitatiewapens 1998-2003

Omdat de registratie van gas- en alarmwapens en imitatiewapens in VDS niet betrouwbaar is en niet voor alle regio's aantallen zijn bijgezoekt in de basisregistratie, dient grote terughoudendheid in acht te worden genomen bij het interpreteren van de ontwikkelingen in de periode 1998 – 2003. In onderstaande tabel worden daarom slechts aantallen gepresenteerd. Conclusies in termen van trends en ontwikkelingen kunnen hieraan niet verbonden worden.

Tabel 4.11. *Aantal in beslag genomen gas-, alarm- en imitatiewapens, 1998-2003*

Jaar	gas- en alarmwapens	imitatiewapens
1998	1.403	1.387
1999	1.635	1.901
2000	1.554	1.781
2001	1.190	1.748
2002	1.249	1.493
2003	1.277	1.604

4.8. Omstandigheden van inbeslagname

Illegale vuurwapens die door de politie in beslag zijn genomen, hoeven niet altijd voor criminele doeleinden te zijn gebruikt. Het kan ook gaan om vuurwapens die weliswaar niet legaal in bezit waren, maar waarmee (voor zover bekend) geen illegale handeling is verricht. De politie krijgt vuurwapens in het bezit omdat ze vrijwillig worden ingeleverd, worden gevonden bij huiszoekingen of controles en worden aangetroffen op heterdaad tijdens incidenten waarbij ze daadwerkelijk zijn gebruikt. Vuurwapengebruik kan betekenen dat een schietincident of bedreiging van personen met het vuurwapen heeft plaatsgevonden. Het kan ook gaan om jongeren die op straat spelen met imitatiewapens of met 'balletjespistolen' en daarmee schieten op bijvoorbeeld bus-hokjes of verkeersborden. In deze paragraaf wordt bekeken onder welke omstandigheden respectievelijk scherpschietende vuurwapens en gas- en alarmwapens in beslag worden genomen. Ook wordt kort ingegaan op de imitatiewapens.

Omstandigheden inbeslagname scherpschietende vuurwapens

Voor de elf regio's die de VDS-registratie van scherpschietende vuurwapens goed op orde hadden, is bekeken in welke omstandigheden deze vuurwapens in beslag zijn genomen.

Tabel 4.12. Omstandigheden waarin scherpe vuurwapens in beslag zijn genomen

	2001 (n = 976)	2002 (n = 1063)	2003 (n = 938)
Aangetroffen zonder gebruik (huiszoeking, controle, etc.)	59%	55%	59%
Inbeslagname op heterdaad (bedreiging, schietincident, spelen, etc.)	34%	39%	37%
Ingeleverd	7%	6%	4%
Totaal	100%	100%	100%

Het blijkt dat voor iets meer dan eenderde van de in beslag genomen scherpschietende vuurwapens geldt dat dit op heterdaad gebeurde. De inbeslagnames op heterdaad kunnen nog verder uitgesplitst worden:

Tabel 4.13. Aanleiding inbeslagname scherpschietend vuurwapen op heterdaad

Heterdaad	2001 (n = 324)	2002 (n = 405)	2003 (n = 344)
Bedreiging	29%	26%	27%
Drugshandel en –bezit	22%	23%	24%
Poging tot moord/doodslag	13%	18%	13%
Moord/doodslag	6%	10%	6%
Zelfdoding	6%	4%	3%
Vrijheidsberoving	4%	3%	2%
Stroperij	4%	2%	1%
Afpersing	4%	3%	5%
Overval	3%	3%	6%
Openlijke geweldpleging	2%	1%	0%
Poging tot zelfdoding	2%	1%	1%
Ongeluk	1%	0%	0%
Poging tot overval	1%	0%	0%
Mishandeling	1%	1%	0%
Menshandel	1%	0%	0%
Preventief fouilleren ³²	-	1%	7%
Vernieling	0%	1%	1%
Zedenmisdrijf	0%	1%	0%
Totaal	100%	100%	100%

Wat opvalt in tabel 4.13 is dat drie aanleidingen steeds het grootste deel van het totaal beslaan, namelijk bedreiging, drugshandel en –bezit en poging tot moord/doodslag.

32. De wet die het mogelijk maakt preventief te fouilleren is pas in 2002 in werking getreden. Dit was op 15 september, dus ook in 2002 bestond er maar een beperkte periode de mogelijkheid om vuurwapens op heterdaad in beslag te nemen tijdens preventief fouilleeracties. In 2003 maakten verschillende gemeenten gebruik van de mogelijkheid om tot dergelijke acties over te gaan. 7% van de in dat jaar op heterdaad in beslag genomen vuurwapens is aangetroffen bij preventief fouilleren (zie verder paragraaf 4.9).

Met betrekking tot illegale vuurwapens in de drugswereld wordt door een expert opgemerkt dat het bezit en vooral ook de handel in vuurwapens status met zich meebrengt. Hoewel de winsten kleiner zijn dan die op verdovende middelen, handelen personen in de hogere regionen van dat milieu ook in vuurwapens. Ook vermoedt een expert dat bepaalde typen vuurwapens (zwaar kaliber, duur) als relatiegeschenk dienen in het criminele milieu. Een laatste opmerking met betrekking tot illegale vuurwapens en drugshandel en –bezit betreft de betaling voor een vuurwapen in de vorm van bijvoorbeeld cocaïne.

Dat de aanleiding voor inbeslagname van scherp-schietende vuurwapens ook relatief vaak poging tot moord/doodslag is, is weinig verrassend. De experts geven aan dat gebruik op deze wijze voornamelijk binnen het criminele circuit geschiedt.

Het percentage vuurwapens dat wordt ingeleverd, laat een daling zien over de periode 2001 tot en met 2003. Dit kan te maken hebben met de grote inleveracties in eerdere jaren, met name in 2000. In de studie van Spapens en Bruinsma (2002b) is voor het jaar 2000 bij vier regio's nagegaan wat de omstandigheden van inbeslagname waren. Voor scherp-schietende vuurwapens gold toen dat 22% werd ingeleverd.

Omstandigheden inbeslagname gas- en alarmwapens

Ook voor de gas- en alarmwapens is bekeken in welke omstandigheden deze in beslag worden genomen. Hiervoor zijn de gegevens gebruikt van de zeven regio's die gas- en alarmwapens goed registreren in VDS.

Tabel 4.14. *Omstandigheden waarin gas- en alarmwapens in beslag zijn genomen*

	2001 (n = 213)	2002 (n = 296)	2003 (n = 327)
Aangetroffen zonder gebruik (huiszoeking, controle, etc.)	74%	74%	76%
Inbeslagname op heterdaad (bedreiging, schietincident, spelen, etc.)	24%	25%	22%
Ingeleverd	2%	1%	2%
Totaal	100%	100%	100%

Voor gas- en alarmwapens geldt dat zij voor driekwart worden aangetroffen zonder gebruik. Het percentage gas- en alarmwapens dat wordt ingeleverd, ligt laag. Waar het nog wel eens voor komt dat iemand een scherp-schietend wapen aan de politie aanbiedt, gebeurt dit vrij zelden met gas- en alarmwapens. Inbeslagname op heterdaad komt ook minder voor bij gas- en alarmwapens dan bij scherp-schietende wapens: in een kwart van de gevallen wordt het wapen gebruikt voor bedreiging, schieten of spelen.

Voor de inbeslagname op heterdaad is bekeken welke omstandigheden het meest voorkomen. Dit zijn bedreiging, drugshandel en –bezit en overval:

Tabel 4.15. *Aanleiding inbeslagname gas- en alarmwapens op heterdaad*

Heterdaad	2001 (n = 176)	2002 (n = 197)	2003 (n = 226)
Bedreiging	53%	52%	61%
Drugshandel en –bezit	17%	20%	15%
Overval	14%	14%	12%
Totaal	83%	86%	88%

Bedreiging en drugshandel en –bezit zijn aanleidingen die ook bij scherpschietende vuurwapens veel voorkomen. De aanleiding overval is relatief groter bij gas- en alarmwapens dan bij scherpschietende wapens, alhoewel hij daar ook voorkomt. Bij scherpschietende wapens is zelfs een stijging van 3% naar 6% te zien, terwijl het percentage bij gas- en alarmwapens licht gedaald is. Volgens de vuurwapenexperts bedienen tegenwoordig vrijwel alle overvallers zich van een illegaal vuurwapen.

Omstandigheden inbeslagname imitatiewapens

Omdat op basis van één regio waar gemiddeld per jaar 4 imitatiewapens in beslag worden genomen geen zicht kan worden verkregen op de omstandigheden waarin imitatiewapens in beslag worden genomen, is voor alle in VDS geregistreerde imitatiewapens bekeken onder welke omstandigheden dit was. Verrassend genoeg zijn in een aantal gevallen als omstandigheid bij de inbeslagname van een imitatiewapen categorieën vermeld als 'zelfdoding' en 'moord/doodslag'. Dit doet natuurlijk twijfelen aan de betrouwbaarheid van de invoer. Omdat de registratie van imitatiewapens in VDS niet betrouwbaar is, kunnen geen aantallen gepresenteerd worden waar conclusies aan verbonden kunnen worden. Vanwege de landelijke invoercriteria komt een imitatiewapen bovendien niet in VDS voor als het is ingeleverd of aangetroffen zonder gebruik. Het imitatiewapen is immers een licht wapen en alleen als het incident zwaar is, wordt de inbeslagname in VDS opgenomen.

4.9. Inbeslagname bij preventief fouilleren

Eind 2002 is artikel 151b van de Gemeentewet in werking getreden. In dit artikel krijgt de gemeenteraad de mogelijkheid om bij verordening van de burgemeester de bevoegdheid te verlenen veiligheidsgebieden aan te wijzen. Ook de WWM is gewijzigd, zodat in het aangewezen gebied preventief vervoersmiddelen en kleding doorzocht kunnen worden en gevorderd kan worden dat verpakkingen en bagage worden geopend. Preventief fouilleren heeft tot doel een betere bestrijding van het wapengeweld in de samenleving. In verschillende gemeenten (onder andere Rotterdam, Amsterdam, Tilburg, Hoorn, Utrecht, Den Helder, Haarlemmermeer, Heerlen,

Maastricht, Leiden en Groningen) is al ervaring opgedaan met preventief fouilleren. In onderstaande tabel worden enkele resultaten op een rij gezet:

Tabel 4.16. *Resultaten preventieve fouilleeracties*

Gemeente	Aantal acties	Aantal wapens	Waarvan vuurwapens ³³
Rotterdam	meerdere	578	23
Utrecht	vier	onbekend	0
Maastricht	één	18	0
Amsterdam	meerdere (nov 02 – mrt 04)	606	7 scherpe, 8 imitatie
Hoorn	één	2	1 alampistool
Heerlen	één	31	0
Schiphol	één	5	1
Eindhoven	één	onbekend	0

Bron: Lokale gezagsdriehoek Rotterdam (2003). Wapenstijlstand: Evaluatie preventief fouilleren 20 september 2002 – 30 juni 2003. Ministerie van Justitie (2004). Evaluatie preventief fouilleren. Den Haag (Kamerstuk 29200 VI, 126). Limburg-Zuid (2003). Resultaten eerste actie preventief fouilleren in Maastricht. Persbericht 12-09-2003 op www.nieuwsbank.nl. Lit, D. van der (2004). Over preventief fouilleren heeft iedereen gelijk. Utrecht: Binnenstadskrant (artikel januari 2004). Digikrantje (2003). Digipanel: preventief fouilleren. Eindhoven: <http://www.eindhoven.nl/stad/cijfers/digipanel/fouilleren.pdf>.

Over het algemeen kan worden opgemerkt dat er vrij weinig vuurwapens worden aangetroffen bij preventieve fouilleeracties. In Amsterdam, waarvan gegevens over een langere periode bekend zijn, is één op de 40 aangetroffen wapens een vuurwapen. Of het instrument preventief fouilleren al dan niet succesvol is, kan echter niet worden afgemeten aan alleen het aantal in beslag genomen vuurwapens, het doel is immers breder en betreft wapengeweld überhaupt.

Richt men zich echter alleen op vuurwapens, dan nog wil weinig of geen inbeslagname niet alles zeggen. De gemeente Utrecht, waar geen enkel vuurwapen is aangetroffen, is toch tevreden over de preventieve fouilleeracties, omdat een positief effect op het aantal vuurwapengerelateerde incidenten valt te constateren. In de binnenstad, waar de preventieve fouilleeracties gehouden zijn, is een afname van 46% terwijl de afname voor de hele stad op 38% uitkomt.³⁴

4.10. Motieven voor vuurwapenbezit

In de studie van Spapens en Bruinsma (2002b) is ingegaan op de drie (clusters van) motieven voor individuen om een vuurwapen in bezit te hebben: (i) als (crimineel) gereedschap, (ii) als hulpmiddel voor de eigen veiligheid en (iii) als object van een verzameling. Onderstaande tekst is voor een belangrijk deel gebaseerd op voornoemde studie. Aanvullingen zijn afkomstig uit de interviews met de vuurwapenexperts. Een opmerkelijke aanvulling, zo blijkt, is een vierde motief dat geconstateerd kan worden: handel.

33. Het gaat hierbij zowel om scherpschietende vuurwapens, als om niet-scherpschietende vuurwapens en imitatiewapens. Waar het mogelijk was dit op basis van de beschikbare notities te specificeren is dit gebeurd in de tabel.

34. Lit, D. van der (2004). Over preventief fouilleren heeft iedereen gelijk. In: *Binnenstadskrant*, januari 2004

Vuurwapens als (crimineel) gereedschap

Vuurwapens kunnen in de eerste plaats gericht worden aangeschaft met het oogmerk ze te gebruiken als middel om anderen geld of goederen afhandig te maken. Meestal gaat het daarbij om roof of afpersing. Het motief hierbij is geldelijk gewin. Als psychisch gewin, bijvoorbeeld wraak, het motief is, wordt een vuurwapen gekocht met het doel iemand te bedreigen of neer te schieten. Een laatste motief waarvoor een vuurwapen als gereedschap gezien kan worden, is zelfdoding.

Als een vuurwapen met één van deze motieven gekocht is, is de kans groot dat het vuurwapen relatief snel na aanschaf ook daadwerkelijk gebruikt wordt. Met de aanschaf heeft het individu immers een bepaald doel voor ogen gehad. Als een vuurwapen gebruikt is om geldelijk of psychisch gewin te bereiken, dan moet voorkomen worden dat het in handen van de politie komt en zal het waarschijnlijk verdwijnen. Bij zelfdoding komt het wapen wel vaak bij de politie terecht.

Vuurwapens als hulpmiddel voor de eigen veiligheid

Een tweede cluster van motieven voor individuen om een vuurwapen te bezitten is het garanderen van de eigen veiligheid. Veiligheid verwijst in dit verband concreet naar de kans op slachtofferchap van een criminele handeling. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen personen die bezorgd zijn om hun veiligheid vanwege eigen activiteiten in het criminele circuit en personen die zich buiten dit circuit bevinden maar er wel bang voor zijn. Angst kan zowel reëel als gepercipieerd zijn. In het huidige maatschappelijke klimaat wordt veel gesproken over onveiligheidsgevoelens bij burgers. Aan de vuurwapenexperts is daarom gevraagd of zij verwachten dat er in de toekomst meer burgers zullen zijn die zich dermate onveilig voelen dat zij een vuurwapen aanschaffen. Een aantal experts verwacht door de uitbreiding van de Europese Unie een toename van het aantal vuurwapens en verharding van het criminaliteitsbeeld (zie ook hoofdstuk 6). Sommige experts denken dat meer burgers zich gaan bewapenen. Anderen brengen hier tegen in dat de stap tot aanschaf van een vuurwapen voor veel burgers te groot is. Wat zij waarschijnlijker achten, is dat groepen zoals ouderen en vrouwen zich meer gaan bedienen van bijvoorbeeld pepperspray en dat specifieke beroepsgroepen, zoals vrachtwagenchauffeurs die op het buitenland rijden, uit zelfbescherming vuurwapens aanschaffen.

Vuurwapens als subject van verzameling of bewaring

Het derde motief om een vuurwapen aan te schaffen of in bezit te hebben, is verzamelwoede. Voor liefhebbers zijn vuurwapens fascinerende objecten waarvan de aantrekkingskracht nog vergroot wordt door de relatieve schaarste ervan in Nederland. Om hun verzameling uit te breiden, willen zij nog wel eens in de verleiding komen om een illegaal wapen te kopen, meent een aantal experts. Eén van hen merkt echter op dat ook de legale weg vaak betreden wordt; je wilt immers over je hobby kunnen praten zonder bang te hoeven zijn voor wat de politie ter oren kan komen. In het kader van verzamelen of bewaren wordt ook regelmatig gesproken over wapens uit

de Tweede Wereldoorlog. Mensen die deze gebruikt of gevonden hebben, zijn hier volgens een aantal experts te zeer aan gehecht om ze in te leveren en houden ze dus illegaal in bezit.

De kans dat verzamelaars daadwerkelijk gebruikmaken van hun vuurwapens is relatief klein. Zij hebben echter wel een tamelijk grote impact op de inbeslagnamecijfers, omdat er per inbeslagname sprake is van een aanzienlijke hoeveelheid wapens.

Vuurwapens als subject van handel

Zowel legale als illegale vuurwapenhandelaren hebben vuurwapens in hun bezit. Voor hen is het vuurwapen een product, zij drijven er handel mee. Het doel dat hiermee nagestreefd wordt, is het genereren van winst. In het illegale circuit brengt, zoals reeds aangegeven, de (neven)handel in vuurwapens ook een zekere status met zich mee.

Wapens die de vuurwapenhandelaren in hun bezit hebben, worden niet onmiddellijk gebruikt. De handelaar is echter slechts een tussenstation: als het wapen van eigenaar verandert en zijn doel als product voor de handelaar gediend heeft, kan de nieuwe eigenaar het voor zijn eigen doel – als (crimineel) gereedschap, voor de eigen veiligheid of als object van verzameling – gebruiken.

4.11. Samenvatting

In dit hoofdstuk is gekeken naar de consistentie en betrouwbaarheid van de registratie van vuurwapens in VDS. Op basis van VDS gegevens en aanvullingen uit de basisregistratie zijn aantallen en typen in beslag genomen vuurwapens in beeld gebracht. Tevens is gekeken onder welke omstandigheden vuurwapens in beslag worden genomen en wat motieven zijn om vuurwapens te bezitten. Samenvattend kan het volgende worden gezegd:

Twaalf van de 25 politieregio's kunnen in eerste instantie op basis van de enquête als goed gekwalificeerd worden met betrekking tot consistentie en betrouwbaarheid van invoer van scherp-schietende vuurwapens in VDS. Voor één regio blijkt de invoer toch niet betrouwbaar.

In de jaren 2001, 2002 en 2003 zijn respectievelijk 1.772, 1.932 en 1.777 scherp-schietende vuurwapens in beslag genomen. Ongeveer 60% hiervan zijn pistolen. Daarna zijn geweren in aantal het meest belangrijk. Het aantal in beslag genomen verborgen vuurwapens laat een daling zien.

De aantallen in beslag genomen scherp-schietende vuurwapens in de periode 2001 – 2003 liggen een stuk lager dan in de voorafgaande jaren maar hoger dan in de eerste helft van de jaren 90. Mogelijke verklaringen zijn de betrouwbaarheid van gebruikte bronnen, grote aandacht van de politie eind jaren 90 en toegenomen alertheid van bezitters.

De registratie van gas- en alarmwapens in VDS is voor een behoorlijk aantal regio's (ongeveer tweederde) slecht, hoewel zij op één na in de enquête aangeven dit wel consistent en betrouwbaar te doen. Vrijwel geen enkele regio voert imitatiewapens consistent en betrouwbaar in VDS in. Slechts vier regio's hebben dit ook zelf in de enquête aangegeven.

Scherpschietende vuurwapens worden in de meeste gevallen aangetroffen zonder gebruik (ruim 50%) en nog maar weinig ingeleverd (ongeveer 5%). In geval van inbeslagname op heterdaad betreft het voornamelijk bedreigingen, drugshandel en –bezit en poging tot moord/doodslag.

Gas- en alarmwapens worden in driekwart van de gevallen aangetroffen zonder gebruik. Bijna een kwart wordt in beslag genomen op heterdaad. Het gaat daarbij voornamelijk om bedreiging, drugsbezit en –handel en overvallen.

Bij preventieve fouilleeracties worden maar weinig vuurwapens aangetroffen. Toch betekent dit niet automatisch dat het doel (een betere bestrijding van het wapengeweld in de samenleving) niet bereikt wordt.

Redenen om illegaal vuurwapens te bezitten, zijn ten eerste het gebruik als (crimineel) instrument, ten tweede het tegengaan van gevoelens van onveiligheid, ten derde verzamelen of bewaren en ten vierde handel.

Hoofdstuk 5

Vuurwapenincidenten

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een beeld geschetst van de aard, omvang en ontwikkeling van vuurwapenincidenten in Nederland. Een *vuurwapenincident* is gedefinieerd als een voorval waarbij een illegaal vuurwapen is gebruikt om mee te dreigen of te schieten. Ook bedreiging met een gas- of alarmwapen of een imitatiewapen, wordt hierbij als een vuurwapenincident beschouwd.

In dit hoofdstuk komen alleen vuurwapenincidenten aan de orde waarvan melding is gemaakt bij de politie. In eerder onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b) werd op basis van een uitgebreide inventarisatie bij alle politieregio's een omvangschatting gemaakt van het aantal schiet- en dreigincidenten in Nederland. Op basis van deze inventarisatie werd geschat dat in Nederland in 1998 in totaal 4.881 vuurwapenincidenten plaatsvonden. In 1999 is sprake van een stijging naar 5.155 incidenten. Dit aantal daalt in het jaar 2000 echter weer naar 4.617 voorvallen.

Bij de dataverzameling voor dit onderzoek is de werkwijze van Spapens en Bruinsma (2002b) niet herhaald, maar ligt de focus op het inventariseren van de bruikbaarheid van VDS bij het vaststellen van de aard en de omvang van vuurwapenbezit en -gebruik (zie ook hoofdstuk 3). Allereerst wordt nagegaan in welke regio's de registratie van incidenten in VDS volledig is. De resultaten van deze verkenning worden beschreven in paragraaf 5.2. Daarna worden in paragraaf 5.3 voor de regio's met een complete registratie in VDS de ontwikkelingen over de jaren 2001 tot en met 2003 nader bekeken en vergeleken met de gegevens over eerdere jaren. Met betrekking tot vuurwapengebruik bij overvallen is nadere informatie gehaald uit het Landelijk Overvallen Registratiesysteem (LORS). Deze gegevens zijn separaat verzameld en worden gerapporteerd in paragraaf 5.4. Vervolgens wordt in paragraaf 5.5 – met het oog op de nog beperkte volledigheid van VDS – bekeken in hoeverre HKS (als aanvulling) bruikbaar is om de aard en van omvang van vuurwapenincidenten vast te stellen.

5.2. Registratie van vuurwapenincidenten in VDS

In het laatste VDS-jaarverslag van de KLPD (dNRI 2004) wordt aangegeven dat veel regio's nog geen dekkende registratie voeren van het aantal schiet- en dreigincidenten. De enquête die in het kader van het onderhavige onderzoek werd uitgezet,³⁵ bevatte een aantal vragen om nader zicht te krijgen op deze onvolledigheid van VDS. Met deze informatie kunnen de VDS-data worden gewogen. Uit de enquête blijkt dat wat betreft het registreren van vuurwapenincidenten slechts vijf regio's (Gelderland-Midden, Zaanstreek-Waterland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Brabant-Noord) een consistente en volledige registratie hebben bijgehouden in de periode van 2001 tot en met 2003. Deze regio's noteerden zowel schietincidenten met scherpe wapens als met niet-scherpe wapens en hanteerden daarbij de landelijke VDS-criteria, die identiek zijn aan die van het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b). Hierbij geldt als criterium om een schietincident op te nemen in de tellingen dat het slachtoffer het vuurwapen daadwerkelijk moet hebben gezien, danwel dat er ander fysiek bewijs is van een vuurwapenincident. Soms is uit bewijsmateriaal af te leiden (zoals verwondingen, bloedsporen, achtergebleven patroonhulzen of kogelgaten) dat een scherpschietend vuurwapen is gebruikt. De continuïteit en volledigheid van invoer van gegevens is alleen bij deze vijf regio's gewaarborgd, zo blijkt uit de enquête. Gedurende de gehele periode die centraal staat in dit onderzoek werden alle relevante schietincidenten actief met behulp van een uitgezette zoekstring uit de basisregistratie van de politie geselecteerd, waarna vuurwapenexperts centraal de invoer in VDS verzorgden.

Daarnaast zijn er drie regio's die het aantal vuurwapenincidenten wel constant hebben ingevoerd over de periode 2001 tot en met 2003, maar die alleen die incidenten registreren waarbij daadwerkelijk vuurwapens en munitie in beslag genomen zijn. Dit betreft de regio's Gelderland Zuid, Limburg Noord en Limburg Zuid. Op basis van de VDS-gegevens van deze regio's kunnen helaas geen uitspraken worden gedaan over de ontwikkelingen van het aantal vuurwapenincidenten, omdat de gehanteerde selectiewijze van de regio's vergelijking met eerder onderzoek belemmert.

De registratie in VDS in de overige regio's is te onvolledig of te inconsistent om de omvang en aard van vuurwapenincidenten betrouwbaar in kaart te brengen. Er zijn regio's die alleen incidenten registreren die zij via de Technische Recherche aangeleverd krijgen. Daarnaast zijn er veel regio's die aangeven – om legio redenen – in een van de jaren beperkt te hebben geregistreerd.

Inschatting van missings in VDS

Tabel 5.1 geeft weer hoeveel schiet- en dreigincidenten in totaal voor de jaren 2001 – 2003 in VDS werden ingevoerd.

- Incidentcategorieën in VDS waaronder schietincidenten weggeschreven worden zijn de categorieën: Dood door schuld, Liquidatie – moord/doodslag, Moord/doodslag, Ongeluk,

35. Onder alle vuurwapencontactpersonen van de regionale politiekorpsen.

- Overval – moord/doodslag, Overval – poging moord/doodslag, Poging tot moord/doodslag, Poging tot zelfdoding, Stroperij, Vernieling en Zelfdoding.
- Dreigincidenten worden in VDS weggeschreven onder de incidentcategorieën Afpersing (hoofdzakelijk straatroven, als wel wordt geschoten valt dit onder poging moord/doodslag; zwaarste feit weegt), Bedreiging, Openlijke geweldpleging, Overval, Poging tot afdreiging, Poging tot overval, Vrijheidsberoving en Zedenmisdrijf.

Wanneer de aantallen incidenten die onder deze schiet- en dreigcategorieën van VDS vallen vergeleken worden met de totaalschattingen van het aantal schiet- en dreigincidenten door Spapens en Bruinsma (2002b), ontstaat een beeld van de omvang van het aantal 'missings'. Zouden we bijvoorbeeld uitgaan van een scenario van een gelijkblijvend aantal vuurwapenincidenten in de afgelopen vier jaar dan zouden we met VDS zowel voor wat betreft de schietincidenten als voor de dreigincidenten slechts ongeveer een derde van het totaal aantal incidenten in kaart hebben.

Tabel 5.1. *Aantal schiet- en dreigincidenten voor alle politieregio's. Cijfers van 2001 t/m 2003 op basis van VDS. Ter indicatie voor volledigheid van registratie zijn de cijfers van 2000 weergegeven.*

	omvangschatting 2000	Registratie in VDS		
		2001	2002	2003
Schietincidenten	964	301	356	326
Dreigincidenten	3653	1595	1730	1525
Totaal vuurwapenincidenten	4617	1896	2086	1851

5.2.1. Schietincidenten

Voor de vijf regio's die in de periode 2001 – 2003 continu en volledig hebben ingevoerd in VDS kan uit VDS onderstaand overzicht worden gemaakt van schietincidenten.

Tabel 5.2. *Aantal schietincidenten 2001 - 2003*

	2001	2002	2003
Gelderland Midden	9	15	13
Zaanstreek Waterland	8	13	6
Haaglanden	46	33	43
Rotterdam Rijnmond	91	129	77
Brabant Noord	17	18	16
Totaal	171	208	155

Het totaal aantal schietincidenten in de vijf regio's stijgt van 2001 naar 2002 maar laat daarna weer een daling zien. In tabel 5.3 is af te lezen dat de piek in 2002 voornamelijk het gevolg is van een hoger aantal pogingen tot moord/doodslag in de vijf regio's.

Tabel 5.3. *Typen schietincidenten 2001 - 2003*

	2001	2002	2003
Poging tot moord/doodslag	91	126	86
Moord/doodslag	32	28	16
Vernieling met scherp vuurwapen	0	24	27
Zelfdoding	15	10	12
Vernieling	14	6	2
Overval – poging tot moord/doodslag	4	5	4
Poging tot zelfdoding	6	4	1
Liquidatie	3	2	4
Ongeluk	3	0	2
Ongeval – moord/doodslag	1	2	1
Stroperij	2	1	0
Dood door schuld	0	0	0
Totaal	171	208	155

5.2.2. Dreigincidenten

Uit tabel 5.4 blijkt dat het aantal dreigincidenten waarbij een vuurwapen werd gebruikt in 2001 en 2002 voor de vijf regio's ongeveer gelijk was. In 2003 is een scherpe daling opgetreden: het aantal dreigincidenten is tweederde van het aantal in de voorgaande jaren.

Tabel 5.4. *Aantal dreigincidenten 2001 - 2003*

	2001	2002	2003
Gelderland Midden	125	181	100
Zaanstreek Waterland	27	30	26
Haaglanden	114	190	162
Rotterdam Rijnmond	711	598	303
Brabant Noord	231	149	203
Totaal	1208	1148	794

Typen incidenten die in 2003 veel minder voorkomen dan in 2002 zijn afpersing en bedreiging en overvallen (zie tabel 5.5). Met name in de regio Rotterdam-Rijnmond is het aantal afpersingen, bedreigingen en overvallen sterk teruggelopen: van 195 afpersingen in 2001 tot 54 in 2003 en van 279 bedreigingen in 2001 tot 161 in 2003. Afpersing en bedreiging zijn vormen van criminaliteit die vaak door jongeren worden gepleegd. Jeugd is één van de operationele prioriteiten van de regio Rotterdam-Rijnmond. Overlast door de jeugd wordt teruggedrongen en er wordt ze een beter perspectief geboden. Hiervoor wordt een schooladoptieplan met de naam 'Doe Effe Normaal' ingezet.³⁶ Ook in andere regio's wordt dit soort initiatieven ontplooid, gericht op de jeugd. Tot december 2002 liep in Zaandam bijvoorbeeld een gratis bokspjeect waarbij jongeren regelmatig contact hadden met politie en straathoekwerk.

36. Algemeen jaarverslag 2003 Rotterdam-Rijnmond, 2004.

De verklaring voor een daling van het aantal incidenten dat de strengere wapenwetgeving in omringende landen het lastiger heeft gemaakt om een vuurwapen te bemachtigen, is problematisch. Eén van de wapenexperts meent dat de invoer van wapens hierdoor is ingeperkt. Een andere expert merkt daarentegen op dat het via internet steeds makkelijker is geworden om aan wapens te komen. Het gebrek aan gegevens over invoer van vuurwapens maakt het onmogelijk om conclusies te trekken over het verband tussen strengere buitenlandse wetgeving en daling van het aantal incidenten met vuurwapens.

Tabel 5.5. *Typen dreigincidenten 2001 - 2003*

	2001	2002	2003
Bedreiging	586	541	447
Overval	260	277	167
Afpersing	231	211	96
Poging tot overval	35	33	41
Poging tot afpersing	30	29	17
Vrijheidsberoving	28	23	11
Openlijke geweldpleging	25	27	9
Zedenmisdrijf	13	7	6
Totaal	1208	1148	794

5.2.3. In beslag genomen vuurwapens bij schiet- en dreigincidenten

In hoofdstuk vier is ingegaan op de inbeslagnames van scherp schietende vuurwapens. Per in beslag genomen vuurwapen is gekeken naar de aanleiding. Belangrijke aanleidingen bleken bedreiging, drugshandel en –bezit en poging tot moord/doodslag. Aanleiding is echter niet gelijk aan incident. Soms is voor een aantal in beslag genomen vuurwapens de aanleiding één en hetzelfde incident. In deze paragraaf bekijken we daarom incidenten waarbij meer vuurwapens in beslag zijn genomen. De gebruikte data zijn die van de vijf regio's die VDS continu en volledig invoeren.

Bij 60 van de in het totaal 534 schietincidenten over de periode 2001 – 2003, dus bij ruim 11% van de incidenten, blijkt meer dan één vuurwapen in beslag te zijn genomen. In 2001 zijn er 15 schietincidenten geweest waarbij meer vuurwapens in beslag zijn genomen, in 2002 en 2003 respectievelijk 28 en 17. De incidenten waarbij meerdere wapens in beslag zijn genomen, staan in tabel 5.6.

Tabel 5.6. *Schietincidenten waarbij meer wapens in beslag zijn genomen*

Incident	2001	2002	2003	Totaal N	Totaal %
Poging tot moord/doodslag	8	14	13	35	58%
Moord/doodslag	2	10	3	15	25%
Poging tot zelfdoding	1	2	0	3	5%
Zelfdoding	2	1	0	3	5%
Stroperij	1	0	0	1	2%
Overval – poging tot moord/doodslag	0	1	0	1	2%
Liquidatie	1	0	0	1	2%
Vernieling met scherp vuurwapen	0	0	1	1	2%
Totaal	15	28	17	60	100%

Met name bij poging tot moord/doodslag en moord/doodslag worden meer vuurwapens in beslag genomen. Het aantal in beslag genomen wapens per incident varieert van twee tot zeven. Omdat het schietincidenten betreft, is er altijd sprake van tenminste één scherpschietend vuurwapen. Bij 15 incidenten is ook een onderdeel zoals een geluiddemper of houder in beslag genomen en bij 14 incidenten een voor be- of afdreiging geschikt wapen. In meer dan de helft van de incidenten, namelijk 36 van de 60 zijn er meer scherpschietende vuurwapens in beslag genomen.

Bijvoorbeeld: In 2001 zijn bij een poging tot moord/doodslag een machinegeweer en pistool in beslag genomen en bij een poging tot moord/doodslag in 2003 zijn een pistool, een revolver en een handgranaat in beslag genomen. Het incident waarbij de meeste scherpschietende vuurwapens in beslag zijn genomen, is een poging tot moord in 2002 waarbij zes verschillende typen pistolen zijn aangetroffen.

Voor het jaar 2003 is ook voor dreigincidenten gekeken hoeveel wapens er in beslag zijn genomen. In dat jaar zijn er voor de vijf regio's in totaal 261 dreigincidenten in VDS terug te vinden. Bij 208 incidenten (80%) is één wapen in beslag genomen. In 53 gevallen (zie tabel 5.7) zijn er meer vuurwapens in beslag genomen, variërend van twee tot en met zeven.

Tabel 5.7. *Dreigincidenten in 2003 waarbij meerdere wapens in beslag zijn genomen*

Incident	N	%
Bedreiging	28	53%
Overval	14	26%
Poging tot overval	3	6%
Vrijheidsberoving	3	6%
Afpersing	2	4%
Openlijke geweldpleging	2	4%
Zedenmisdrijf	1	2%
Totaal	53	100%

Meer dan de helft van de dreigincidenten waarbij meer wapens in beslag genomen zijn, zijn bedreigingen. Qua type wapens betreft het niet alleen imitatiewapens en gas- of alarmwapens, maar ook scherpschietende vuurwapens. In één geval zijn bij een bedreiging twee anti-tankwapens en een busje CN-gas in beslag genomen.

5.3. Gebruik van vuurwapens bij overvallen

Informatie specifiek over overvallen wordt in Nederland op nationaal niveau geregistreerd in LORS. Door de dNRI die dit informatiesysteem beheert, wordt onderscheid gemaakt tussen een overval en een straatroof. Onder het begrip 'overval' verstaat men het volgende:³⁷

- Het wegnemen of afpersen van enig goed, of een poging daartoe.
- Er moet daarbij sprake zijn van gebruik van geweld of bedreiging met geweld.
- Er moet sprake zijn van een afgeschermd ruimte waarin de overval plaatsvindt. Ook geplande waardetransporten, die weliswaar in de openbare ruimte plaatsvinden, worden tot overvallen gerekend.³⁸

Onder straatroof verstaat de NRI het met geweld of bedreiging met geweld wegnemen of afpersen van enig goed, gepleegd tegen personen die zich niet in een afgeschermd ruimte bevinden, of een poging daartoe. Straatroven worden niet op landelijk niveau geregistreerd.

Tabel 5.8. *Vuurwapengebruik bij overvallen, op basis van LORS*³⁹

	Aantal overvallen	Met vuurwapen gepleegd ⁴⁰	Vuurwapengebruik (%)
1996	2.032	1.138	56%
1997	2.301	1.035	45%
1998	2.363	1.362	58%
1999	2.407	1.375	57%
2000	2.794	1.438	51%
2001	2.571	1.378	54%
2002	2.594	1.420	55%
2003	2.432	1.298	53%

De registratie van overvallen in LORS (zie tabel 5.8) laat in de loop van de jaren negentig een gestage stijging van het aantal overvallen zien: van rond de 2000 in 1996 naar rond de 2500 in de afgelopen drie jaren. In het jaar 2000 was sprake van een extreem hoog aantal overvallen ten opzichte van de andere jaren. In de jaren 2001 tot en met 2003 blijft het aantal overvallen redelijk stabiel.

37. Poorter en Hoevers: 2000, p. 27.

38. Onder het begrip gepland waardetransport vallen ook ondernemers die geld naar de bank brengen, professionele geldlopers, alsmede bezorgers van maaltijden. Poorter en Hoevers: 2000, p. 27.

39. Deze cijfers zijn afzonderlijk verzameld door raadpleging van het LORS. Deze gegevens kunnen derhalve niet worden vergeleken met de data zoals beschikbaar in VDS. Het LORS is completer voor wat betreft het aantal overvallen gepleegd met vuurwapen, maar gegevens over de gehanteerde wapens zijn enkel uitgewerkt op basis van de waarnemingen van getuigen. In het VDS worden vervolgens de *in beslag genomen* vuurwapens bij overvallen nader beschreven.

In deze kolom is het aantal incidenten genoteerd waarbij door getuigen van een overval een of meerdere vuurwapens werden gesignaleerd. Daarbij werd uitgegaan van de algemeen gehanteerde definitie in dit rapport.

Uitspraken over het gebruik van vuurwapens bij deze overvallen zijn alleen in globale zin mogelijk. Uit de registratie van LORS valt niet op te maken of het wapen een scherpschietend wapen, een gas- of alarmwapen of een imitatiewapen betrof. Evenmin blijkt uit de registratie of het vuurwapen wel of niet geladen was. In LORS wordt enkel de waarneming van het wapen door de getuigen en/of slachtoffers van overvallen geregistreerd. Wanneer een wapen vervolgens wordt aangetroffen kan informatie nader gespecificeerd worden, maar hier worden in LORS geen codes aan toegekend. Dan kan derhalve het type vuurwapen niet met zekerheid worden achterhaald en blijft men afhankelijk van hetgeen de betrokkenen hebben gemeld.

Uit tabel 5.8 kan tevens worden afgelezen dat bij ongeveer de helft van de overvallen gebruik gemaakt wordt van een vuurwapen. Volgens de overvallen registratie in LORS werd er in 2001 daadwerkelijk geschoten bij 74 overvallen, in 2002 bij 75 overvallen en in 2003 bij 54 overvallen. Een verklaring voor deze daling zou kunnen zijn dat het aanhoudend hoge aantal overvallen met vuurwapengebruik in 2001-2002 aanleiding is geweest voor investeringen in een betere beveiliging tegen overvallen. Nadere gegevens hierover ontbreken.

Uit tabel 5.9 blijkt dat het oplossingspercentage bij overvallen waarbij (minimaal) één vuurwapen werd gebruikt in 2002 en 2003 lager ligt dan het oplossingspercentage voor overvallen in 2001. Het oplossingspercentage verloopt van 40% in 2001 naar 29% in 2002 en 32% in 2003.

Tabel 5.9. *Overvallen met gebruik van één of meer vuurwapens*

	Aantal	Aantal opgeloste overvallen met een vuurwapen	Oplossingspercentage
2001	1.378	557	40%
2002	1.420	415	29%
2003	1.298	418	32%

Vuurwapens gebruikt bij overvallen

In het onderhavige onderzoek is aan de hand van gegevens uit LORS in kaart gebracht welke typen vuurwapen zijn gebruikt tijdens overvallen. De waarnemingsgegevens over de jaren 1998 tot en met 2003 worden in tabel 5.10 nader gespecificeerd. Het gaat daarbij om de kwalificatie die door de aangevers of getuigen is gegeven over de aard van het vuurwapen. Het betreft derhalve niet een expertoordeel. Tevens is niet met zekerheid vastgesteld of het om een scherpschietend danwel een niet-scherpschietend vuurwapen ging. Dit verklaart bijvoorbeeld het relatief lage aantal gevallen waarin het gebruik van een imitatievuurwapen is vastgesteld, terwijl uit andere informatie blijkt dat veel overvallen met niet-scherpschietende vuurwapens worden gepleegd. In tabel 5.10 kunnen de categorieën 'pistool, revolver en vuistvuurwapen type onbekend' derhalve zowel scherpschietende wapens als gas-, alarm- en imitatiewapens bevatten.

Tabel 5.10. Door getuigen waargenomen vuurwapens en explosieven bij overvallen, op basis van LORS (2001-2003); op basis van Spapens en Bruinsma (2002b) (1998-2000)⁴¹

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Pistool	1.060	1.054	1.189	1.060	1.024	998
Vuistvuurwapen/schietwapen onbekend type	381	434	386	356	415	375
Revolver	114	118	99	84	76	59
Automatisch vuurwapen	38	26	38	25	28	15
Geweer	29	19	29	10	8	9
Riotgun	23	19	15	6	6	6
Explosief/handgranaat	12	5	1	1	7	11
Gas-/alarpistool	0	0	6	4	10	6
Imitatievuurwapen/luchtdruk	0	0	7	3	4	2
Bazooka/raketwerper	1	2	0	0	0	1
Totaal	1.658	1.677	1.770	1.549	1.578	1.482

Uit de cijfers in tabel 5.10 blijkt dat de meeste getuigen en/of slachtoffers van overvallen een pistool rapporteren als het gebruikte vuurwapen. Een onbekend vuistvuurwapen (dat wil zeggen: eveneens een pistool of revolver, waarbij echter niet bekend is of het om een scherpschietend of niet-scherpschietend wapen ging) is de tweede grootste categorie. Geweren worden voor overvallen nauwelijks gebruikt. Speciale aandacht vragen de riotguns, de automatische wapens, de bazooka's en de explosieven en handgranaten. Deze kunnen door de getuigen doorgaans duidelijk aan hun vorm van andere wapens worden onderscheiden; 3% van het totaal aantal wapens dat is gebruikt bij overvallen is in 2000 tot één van deze categorieën gerekend. Het aantal riotguns neemt daarbij tussen 1998 en 2003 licht af, het aantal explosieven (inclusief handgranaten) neemt eerst af, maar is in 2003 weer toegenomen tot hetzelfde niveau als in 1998. Het aantal automatische wapens en bazooka's dat wordt gebruikt bij overvallen blijft zo goed als gelijk maar is in 2003 lager dan in alle andere jaren.

5.4. Kwaliteit van de registratie van vuurwapenincidenten in HKS

Omdat de registratie in VDS maar voor vijf regio's consistent en volledig is in de periode 2001 tot en met 2003 is ook nagegaan in hoeverre op basis van HKS een volledig beeld van geregistreerde vuurwapenincidenten zou kunnen worden gevormd. Om deze vraag te beantwoorden, is als volgt te werk gegaan.

De focus is gericht op alle incidenten in HKS die vallen onder de categorie 'met behulp van een vuurwapen'. Deze aantallen incidenten naar jaar en regio worden vergeleken met een aantal andere bronnen:

41. In de tabel is weergegeven het aantal waargenomen vuurwapens en explosieven bij overvallen. De totalen komen niet overeen met het overzicht van het aantal overvallen met gebruik van een vuurwapen (Tabel 5.9). Verschillen zijn gelegen in het feit dat hier een overzicht wordt geboden op het niveau van het vuurwapen en niet op het niveau van het incident; het komt immers vaak voor dat overvallen worden gepleegd met gebruik van meerdere vuurwapens.

- de codering van HKS-incidenten uit het onderzoek van Spapens en Bruinsma (2002b);
- de schatting van aantallen vuurwapenincidenten door Spapens en Bruinsma (2002b);
- VDS-gegevens;
- LORS-gegevens (overvallen);
- CBS (aantal moorden).

Daarnaast worden de aantallen in HKS geregistreerde incidenten bekeken op consistentie per regio door de jaren heen en zijn verschillen tussen regio's in kaart gebracht. De aantallen geregistreerd onder 'WWM' zijn buiten de vergelijking gelaten, omdat deze aantallen sterk kunnen fluctueren vanwege gerichte acties van regionale politiekorpsen.

Bevindingen

In tabel 5.11 staat het aantal delicten in HKS naar jaar en regio weergegeven. Hierbij valt een aantal zaken op:

1. Het aantal geregistreerde delicten in 1998 is ruim twee keer zo hoog als in latere jaren. Alleen voor de regio's Groningen, Friesland en IJsselland geldt dit niet (zie lichtgrijze arceringen).
2. In 2003 is in Utrecht niets geregistreerd. In Friesland geldt dit voor 1999 en ook 2000 duidt op een duidelijke onderregistratie. Voor IJsselland zijn de aantallen voor alle jaren aanzienlijk lager dan in andere regio's (zie lichtgrijze arceringen).
3. Ten slotte is er een aantal regio's met aanzienlijke verschillen tussen de jaren (zie donkergrijze arceringen). Het meest voor de hand liggend is een stabiel patroon (geleidelijke stijging, geleidelijke daling of handhaving van eenzelfde niveau). Voor de gearceerde regio's geldt dat er sprake is van een zeer sterke daling (Noordoost Gelderland, Haaglanden, Brabant Noord en Limburg Noord) of van een afwijking in specifieke jaren (Gelderland Midden, Gelderland Zuid en Noord Holland Noord). Van Amsterdam Amstelland is bekend dat in HKS alleen zaken zijn vastgelegd waarbij een verdachte kon worden aangehouden. Dit betreft ongeveer de helft van het aantal vuurwapenincidenten.

Tabel 5.11. Aantal delicten 'met behulp van vuurwapen' per jaar (excl. WWM)

	JAAR						Spapens en Bruinsma (2002b), gegevens betreffende het jaar 2000 *
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	
Regio							
Groningen	18	42	67	37	41	56	140
Friesland	54	-	6	28	55	82	nb.
Drenthe	62	42	59	59	51	57	64
IJsselland	8	3	7	5	12	11	106
Twente	306	132	123	150	161	129	106
Noord-Oost Gelderland	286	175	151	108	117	75	134
Gelderland Midden	384	146	159	87	123	98	203
Gelderland Zuid	268	149	146	132	120	73	119
Utrecht	728	380	366	362	338	-	314
Noord Holland Noord	420	161	97	106	153	142	83
Zaanstreek Waterland	220	90	96	63	63	56	93
Kennemerland	214	76	83	91	110	70	171
Amsterdam Amstelland	238	125	103	96	71	72	650
Gooi- en Vechtstreek	154	79	80	67	65	63	71
Haaglanden	760	436	397	279	278	223	373
Hollands Midden	364	193	144	151	127	121	119
Rotterdam Rijnmond	472	230	145	105	226	262	509
Zuid-Holland Zuid	282	208	130	127	121	146	136
Zeeland	146	78	82	107	85	96	47
Midden en West Brabant	518	306	305	272	280	274	348
Brabant Noord	308	173	101	95	68	45	246
Brabant Zuid Oost	270	138	132	122	133	112	166
Limburg Noord	286	142	136	71	111	67	96
Limburg Zuid	510	251	196	179	198	180	185
Totaal	7276	3755	3311	2899	3107	2510	4509

* Nauwkeurige schatting op basis van verschillende bronnen. Cursieve cijfers zijn exacte cijfers (dus niet geschat).

In de laatste kolom van tabel 5.11 staat het aantal vuurwapenincidenten in 2000 dat door Spapens en Bruinsma (2002b) op basis van handmatige tellingen nauwkeurig is vastgesteld. Dit aantal is niet zonder meer te vergelijken met het aantal in HKS geregistreerde vuurwapenincidenten in 2000, aangezien HKS een andere registratiemethode hanteert. Spapens en Bruinsma (2002b) telden elk incident voor één. In HKS wordt elk proces verbaal apart geregistreerd. Bij één incident kunnen meer processen verbaal opgemaakt worden, hetgeen ertoe leidt dat er bij volledigheid van de registratie in HKS meer vuurwapenincidenten staan vermeld dan er geteld zijn door Spapens en Bruinsma (2002b). Uit hogere of even hoge aantallen in HKS als in het vuur-

wapenonderzoek kan daarom niets over de volledigheid van HKS afgeleid worden. Indien de aantallen in HKS lager zijn dan in Spapens en Bruinsma (2002b) kan echter geconcludeerd worden dat HKS niet volledig is. Uit tabel 5.11 blijkt dat dit laatste het geval is voor de regio's Groningen, IJsselland, Gelderland Midden, Kennemerland, Amsterdam Amstelland, Rotterdam Rijnmond en de drie Brabantse regio's.

Aantal moorden in HKS

Het CBS geeft een overzicht van het aantal moorden per jaar in Nederland op basis van overlijdensverklaringen van artsen en dossiers van officieren van justitie. In tabel 5.12 staat het aantal moorden volgens het CBS weergegeven met in de laatste kolom het aantal moorden (inclusief doodslag) in HKS. Vergelijking leert dat het aantal moorden dat in HKS is geregistreerd aanzienlijk lager is dan het aantal volgens het CBS.

Tabel 5.12. *Aantal moorden per jaar volgens CBS en HKS.*

	CBS		HKS*
	Totaal Aantal moorden	waarvan met vuurwapen	aantal moorden mbv. vuurwapen
1998	176	62	56
1999	203	73	44
2000	180	66	25
2001	202	63	19
2002	195	65	20
2003	202	59	30
Totaal	1158	388	194*

* Indien dood/letsel door schuld erbij op wordt geteld komt het totaal op 202

In tabel 5.13 wordt het aantal moorden dat in VDS is geregistreerd door de vijf regio's waarvan de VDS-registraties als volledig beschouwd kunnen worden, vergeleken met het aantal moorden dat in HKS staat geregistreerd voor deze vijf regio's. Ook hieruit blijkt dat HKS niet compleet is.

Tabel 5.13. *Moord/doodslag in de vijf complete VDS-regio's**

	2001	2002	2003	Totaal
HKS ('met behulp van wapen')	6	7	4	17
VDS ('schietincident', 'moord/doodslag bij overval')	32	28	16	76

* Gelderland-Midden, Zaanstreek-Waterland, Haaglanden, Rotterdam-Rijnmond en Brabant-Noord

Tot slot is het aantal overvallen in HKS nog vergeleken met het aantal overvallen in LORS (zie tabel 5.14). Uit HKS zijn de categorieën 'afpersing' en 'diefstal met geweld' genomen. Dit sluit nauw aan bij de definitie van overvallen in LORS (zie paragraaf 5.4). Hier valt HKS in 1998 duidelijk uit de toon, want zoals ook in tabel 5.11 is geconstateerd, zijn de aantallen in 1998 veel hoger

zijn dan in de andere jaren. Voor de periode 1999-2003 is het aantal overvallen in LORS 20-50% hoger dan in HKS.

Tabel 5.14. *Vuurwapengebruik bij overvallen volgens LORS en HKS*

	LORS	HKS	verhouding LORS/HKS
1998	1.362	2110	0,65
1999	1.375	1164	1,18
2000	1.438	1144	1,26
2001	1.378	996	1,38
2002	1.420	1109	1,28
2003	1.298	854	1,52

Kortom, de vergelijking van gegevens uit HKS met verschillende andere bronnen laat consequent zien dat de aantallen in HKS geregistreerde vuurwapenincidenten onvolledig zijn. In welke mate sprake is van onderregistratie valt niet af te leiden; dit verschilt tussen de regionale politiekorpsen en per delict. Daarnaast is er binnen een aantal korpsen een dusdanige fluctuatie over de jaren dat de mate volledigheid ook binnen een korps van jaar tot jaar lijkt te kunnen verschillen. Om deze redenen is het niet mogelijk om op basis van HKS tot betrouwbare schattingen te komen van het aantal vuurwapenincidenten.

5.5. Samenvatting

Slechts vijf korpsen hebben een consistente en volledige VDS-registratie van vuurwapenincidenten bijgehouden in de periode van 2001 tot en met 2003. Bij de andere politiekorpsen is sprake van onvolledige of inconsistente invoer van vuurwapenincidenten. Door vergelijking van de cijfers uit VDS over de periode 2001 tot en met 2003 met cijfers uit een eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002b) over de periode 1998 tot en met 2000 is een schatting gemaakt van het aantal schiet- en dreigincidenten dat in VDS is geregistreerd. Bij een gelijkblijvend aantal vuurwapenincidenten in de afgelopen vier jaar zou in VDS slechts ongeveer een derde van het totaal aantal incidenten (zowel schietincidenten als dreigincidenten) bevatten.

Van de vijf politieregio's met betrouwbare gegevens over vuurwapenincidenten zijn de cijfers nader geanalyseerd.

- Het totaal aantal schietincidenten ligt voor de vijf regio's in de jaren 2001, 2002 en 2003 op respectievelijk 171, 208 en 155. Het gaat dan vooral om poging tot moord/doodslag, moord/doodslag en vernieling met een scherp vuurwapen.
- Het totaal aantal dreigincidenten ligt voor de betreffende regio's in de jaren 2001, 2002 en 2003 op respectievelijk 711, 598 en 303. Er is derhalve een scherpe daling in 2003 te constateren.
- De daling van het aantal dreigincidenten in 2003 is vooral toe te schrijven aan de sterke afname van het aantal afpersingen en bedreigingen. Een mogelijke verklaring hiervoor is de

inspanningen van de politie gericht op het terugdringen van criminaliteit onder jongeren: een groep die vaak verantwoordelijk is afpersingen en bedreigingen.

- Bij ongeveer 11 procent van het totaal aantal schietincidenten wordt meer dan één vuurwapen in beslag genomen (bijvoorbeeld bij huiszoeking). Het gaat dan vooral om poging tot moord/doodslag en moord/doodslag. Bij dreigincidenten wordt in ongeveer 20 procent van de gevallen meer dan één wapen in beslag genomen.

Aan de hand van gegevens uit LORS is in kaart gebracht welke typen vuurwapens worden gebruikt bij overvallen. Deze gegevens in LORS zijn gebaseerd op de kwalificatie die door de aangevers of getuigen wordt gegeven over de aard van / het type vuurwapen. Dit verklaart bijvoorbeeld het relatief lage aantal gevallen waarin het gebruik van een imitatievuurwapen is vastgesteld, terwijl uit andere informatie blijkt dat veel overvallen met niet-scherpschietende vuurwapens worden gepleegd. Het totaal aantal vuurwapens dat door getuigen is waargenomen tijdens overvallen ligt in de periode 1998 tot en met 2003 tussen de 1.500 en 1.800. Getuigen en/of slachtoffers geven vaak aan dat een pistool is gebruikt als vuurwapen (in ongeveer 65% van de gevallen).

Omdat de registratie in VDS maar voor vijf regio's consistent en volledig is in de periode 2001 tot en met 2003, is nagegaan in hoeverre op basis van HKS een volledig beeld van geregistreerde vuurwapenincidenten kan worden verkregen. Daartoe zijn de gegevens uit HKS vergeleken met cijfers uit VDS, LORS (aantal overvallen) en het CBS (aantal moorden met vuurwapen). Een vergelijking van de cijfers uit HKS met andere bronnen laat zien dat het aantal in HKS geregistreerde vuurwapenincidenten onvolledig is. De conclusie luidt dan ook dat het niet mogelijk is om op basis van HKS betrouwbare schattingen te maken van of uitspraken te doen over de ontwikkeling van het aantal vuurwapenincidenten.

Hoofdstuk 6

Smokkel en handel in Nederland

6.1. Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op drie vragen: Wat is te zeggen over de omvang van de illegale handel in vuurwapens in Nederland? Wie zijn de handelaren, smokkelaars en hun afnemers? En welke methoden van handel en smokkel worden gebruikt? Om deze vragen te beantwoorden, zijn niet of nauwelijks nieuwe data verzameld. Onlangs verscheen namelijk de onderzoeksrapportage *Illegale vuurwapens in Nederland. Smokkel en handel* (Spapens en Bruinsma, 2004). De bevindingen uit dit onderzoek worden in dit hoofdstuk samengevat en waar relevant aangevuld met andere recente literatuur. Bovendien zijn de resultaten van dat onderzoek ter toetsing en aanvulling voorgelegd aan vuurwapenexperts en legale wapenhandelaren. Op basis van deze bronnen biedt dit hoofdstuk een beknopt overzicht van smokkel en handel van illegale vuurwapens in Nederland.

Het feit dat in onderhavig onderzoek geen nieuwe empirische onderzoeksgegevens met betrekking tot smokkel en handel van vuurwapens konden worden verzameld, laat echter onverlet dat het hier om een buitengewoon belangrijk onderdeel gaat van de kennis van vuurwapencriminaliteit in Nederland. In hoofdstuk 3 is al aangegeven dat een samenhangend, betrouwbaar en vooral realistisch inzicht in de omvang, het bezit en het gebruik van vuurwapens meer kennis van netwerken en patronen van smokkel en handel vergt dan op het ogenblik bij de Nederlandse politie voorhanden is.

Het accent ligt in dit hoofdstuk op scherpschietende vuurwapens. De wijze waarop vuurwapens in Nederland worden ingevoerd, verschilt sterk per type: imitatiewapens, gas- en alarmwapens en scherpschietende vuurwapens leggen verschillende smokkel- en handelstrajecten af. Gas- en alarmwapens worden vooral (legaal) door de gebruikers gekocht in Duitsland en België. Imitatiewapens worden legaal gekocht in vakantielanden als Spanje en Turkije of besteld via het Internet. Van een substantiële illegale binnenlandse handel in imitatiewapens en gas- en alarmwapens is in Nederland geen sprake. Scherpschietende vuurwapens worden georganiseerd naar Nederland gesmokkeld of door de gebruikers zelf vanuit het buitenland naar Nederland gebracht. Vuurwapenhandelaren houden zich alleen bezig met scherpschietende vuurwapens.

6.2. De illegale vuurwapenmarkt in Nederland

Naar schatting omvat de handel in illegale vuurwapens ongeveer 5% van de totale vuurwapenhandel (Small Arms Survey, 2001; Raad van Hoofdcommissarissen, Landelijk Platform Vuurwapens, 2003). Het gaat hierbij om vuurwapens die illegaal door een particulier zijn verworven en via smokkel naar een illegale particuliere afnemer zijn doorgesluisd.

6.2.1. Aanbod

De vuurwapenvondsten van de afgelopen jaren wijzen op een groeiende variatie aan soorten en typen vuurwapens. Ook is een tendens te constateren dat de illegale vuurwapenmarkt aan het verzakelijken is (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002).

Van oudsher kwamen vuurwapens vanuit de Verenigde Staten of het voormalig Oostblok, al dan niet op legale wijze Nederland binnen. De Verenigde Staten waren een belangrijk bronland, omdat wapens er relatief gemakkelijk verkrijgbaar zijn voor particulieren. Om de transportkosten laag te houden, werd meegelift op een legale handelsstroom of gebruik gemaakt van postpakketten. De handel vanuit voormalige Oostbloklanden kreeg een extra impuls na de val van het IJzeren gordijn. Landen als Servië-Montenegro, Tsjechië, Bulgarije en Hongarije waren belangrijke bronlanden. De meeste handvuurwapens die illegaal in Nederland circuleren, waren echter geproduceerd in en gedistribueerd vanuit Kroatië. Eind jaren negentig is de handelsstroom vanuit Servië-Montenegro en Kroatië aanzienlijk ingedamd. Sinds 2002 is Servië-Montenegro als bronland echter opnieuw sterk in opkomst.

Op basis van opsporingsonderzoek en inbeslagnamegegevens is de vuurwapensmokkel vanuit de voormalige Oostbloklanden in kaart gebracht.⁴² Voor de handel en smokkel van illegale vuurwapens vanuit België geldt dat in mindere mate. Duidelijk is echter dat de omvang van de vuurwapensmokkel vanuit België in de loop van de jaren negentig sterk is afgenomen. Als bronland voor de productie van vuurwapens neemt België – gezien het aantal inbeslagnames in Nederland – vooralsnog een belangrijke plaats in. Hetzelfde geldt voor Duitsland. Het aantal vuurwapens en tot scherpschietende vuurwapens omgebouwde gas- of alarmpistolen dat uit Duitsland afkomstig is, neemt sinds 2001 toe. Eind jaren negentig werden korte tijd vanuit Groot-Brittannië vuurwapens naar Nederland gesmokkeld, maar de meest substantiële handelsstroom van illegale handvuurwapens bestaat sinds het einde van de jaren negentig uit omgebouwde Italiaanse alarmpistolen die vanuit Portugal naar Nederland werden gesmokkeld. Deze Tanfogliopistolen zijn populair onder Antilliaanse jongeren (45%), Surinamers en Marokkanen (25%). Van de wapens

42. Registratiegegevens wijzen uit dat jaarlijks ten minste 400 à 500 illegale vuurwapens in Nederland in beslag worden genomen die in voormalige Oostbloklanden geproduceerd zijn. De meest in beslag genomen vuurwapens zijn overigens afkomstig van legale productiefaciliteiten, met uitzondering van de verborgen vuurwapens uit Bulgarije of Kroatië, de merkvervalsingen van machinepistolen en revolvers (Kroatië) en de illegaal omgebouwde pistolen (Kroatië) (Spapens en Bruinsma, 2002a).

die in de periode 2000 – 2003 bij autochtone Nederlanders in beslag werden genomen, is slechts 10% een Tanfoglio.

Voor de periode 2001 tot en met 2003 is op basis van VDS voor de elf regio's waar de registratie als 'goed' is gekwalificeerd (zie hoofdstuk 4) nagegaan wat het productieland van de in beslag genomen vuurwapens is.

Tabel 6.1. *Productieland scherpshietende vuurwapens in elf regio's, 2001 – 2003*

	2001		2002		2003		Totaal
	N	%	N	%	N	%	N
Italië	235	37%	218	35%	177	28%	630
Duitsland	143	36%	123	32%	126	32%	392
België	103	28%	147	40%	117	32%	367
Verenigde Staten	99	30%	135	41%	99	30%	333
Voormalig Joegoslavië ⁴³	36	22%	63	39%	62	39%	161
Spanje	28	29%	32	33%	37	38%	97
Tsjechië	24	33%	19	26%	29	40%	72
Rusland	18	26%	25	37%	25	37%	68
Kroatië	29	44%	21	32%	16	24%	66
Hongarije	20	32%	27	44%	15	24%	62
Tsjechië	13	21%	21	34%	27	44%	61
Frankrijk	20	34%	24	41%	15	25%	59
Brazilië	22	40%	18	33%	15	27%	55
Oostenrijk	12	27%	20	44%	13	29%	45

In tabel 6.1 zijn de belangrijkste productielanden opgenomen. In de jaren 2001 tot en met 2003 komen uit deze productielanden gezamenlijk 93% van het totaal aantal in beslag genomen scherpshietende vuurwapens waarvan het productieland bekend is. Landen als Portugal, Turkije, Egypte of de Filippijnen produceren slechts enkele van de in Nederland in beslag genomen vuurwapens en zijn daarom niet in de tabel opgenomen. In Italië wordt het belangrijkste deel van de aangetroffen vuurwapens geproduceerd. Ongeveer een kwart van de in beslag genomen vuurwapens komt er vandaan. Landen waar ook een behoorlijk aantal van de in Nederland in beslag genomen vuurwapens geproduceerd worden, zijn België en Duitsland.

Het percentage in beslag genomen vuurwapens dat in Italië geproduceerd is, laat een daling zien over de periode 2001 – 2003. Het percentage daalt van 37% in 2001 naar 28% in 2003. Een stijging is daarentegen te zien in vuurwapens geproduceerd in voormalig Joegoslavië (22% in 2001, 39% in 2002 en 2003).

43. Deze tabel is gebaseerd op de politieregistratie (aangetroffen vuurwapens). Daarin wordt het label '(voormalig) Joegoslavië' gebruikt. Historisch en staatkundig is deze term onjuist. Het is echter moeilijk om in dit specifieke geval het productieland van het vuurwapen precies te duiden, omdat (onderdelen van) vuurwapens van uiteenlopende ouderdom kunnen zijn en de staatsgrenzen in voormalig Joegoslavië sinds het begin van de jaren negentig aan verandering onderhevig zijn geweest.

Tabel 6.2. *Merken scherp-schietende vuurwapens in elf regio's, 2001 – 2003*

	2001		2002		2003		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Tanfoglio (Italië/Portugal)	164	32%	148	26%	106	21%	418	26%
FN (België)	98	19%	134	23%	112	22%	344	22%
Zastava (Joegoslavië/Servië)	35	7%	63	11%	60	12%	158	10%
CZ (Tsjechië)	32	6%	38	7%	51	10%	121	8%
Smith & Wesson (VS/Kroatië)	34	7%	57	10%	24	5%	115	7%
Beretta (Italië/VS/Brazilië)	33	6%	26	5%	36	7%	95	6%
Walther (Duitsland)	21	4%	25	4%	41	8%	87	5%
HS (Kroatië)	28	5%	17	3%	12	2%	57	4%
FEG (Hongarije)	20	4%	22	4%	14	3%	56	4%
Colt (VS)	17	3%	12	2%	19	4%	48	3%
Star (Spanje)	16	3%	16	3%	16	3%	48	3%
Mauser (Duitsland)	20	4%	15	3%	10	2%	45	3%
	518	100%	573	100%	501	100%	1592	100%

In tabel 6.2 zijn de merken terug te vinden die het *meest* in beslag genomen werden in de periode 2001 – 2003. Ruim de helft van de in beslag genomen vuurwapens zijn van deze merken, het overige deel wordt gevormd door een veelheid aan merken waarvan er per jaar tien of minder in beslag genomen zijn.

Het merk vuurwapen dat het meest in beslag genomen wordt, is de Tanfoglio, een tot scherp-schietend vuurwapen omgebouwd gas/alarmpistool. Dit wapen is afkomstig uit Italië en verklaart voor een belangrijk deel waarom Italië hoog scoort als productieland. In 2001 bestond 70% van de wapens afkomstig uit Italië uit Tanfoglio's. Dit percentage daalt tot 60% in 2003. Tegelijkertijd stijgt het percentage Beretta's uit Italië van 13 tot 18%. Vanaf 1997 zijn 710 Tanfoglio's in beslag genomen.⁴⁴ In tabel 6.2 is te zien dat het percentage van de in beslag genomen Tanfoglio's in de periode 2001 – 2003 daalt van 39% tot 25%. Ook het NFI constateert een daling van het aanbod Tanfoglio's, zij spreekt over een terugval eind 2003. Volgens één van de gesproken vuurwapen-experts komen er de laatste tijd in plaats van omgebouwde Tanfoglio's andere omgebouwde gaswapens zoals Rohms op de markt. De delicten die met de Tanfoglio's gepleegd worden zijn over het algemeen zwaar. In maart 2002 heeft het NFI er op gewezen dat er sinds midden 1998 honderd onopgeloste misdrijven zijn gepleegd met Tanfoglio's (Kuijper en Van der Leest, 2002) (dNRI, 2004).

Het merk FN, dat ook relatief veel in beslag wordt genomen, is afkomstig uit België. Vrijwel alle in beslag genomen vuurwapens uit België zijn FN: 89% in 2001 tot maar liefst 94% in 2003. Uit Duitsland zijn verschillende merken in beslag genomen vuurwapens afkomstig. De belangrijkste zijn de Mauser en de Walther. In de periode 2001 – 2003 is het aandeel Mausers in uit Duitsland afkomstige wapens redelijk constant met 11, 11 en 7%. Het aandeel Walthers is echter aanzienlijk gestegen de afgelopen jaren: in 2001 is dit nog 15%, in 2002 is het 21 en in 2003 maar liefst 33%

44. Vuurwapencriminaliteit op basis van het VDS in 2003 (2004).

van alle wapens die in de periode 2001 tot en met 2003 in beslag zijn genomen. Naast de Mauser en de Walther zijn ook tot scherpschietende vuurwapens omgebouwd tot gas/alarmpistool uit Duitsland afkomstig. In 2003 bestaat ongeveer 15% van de in Duitsland geproduceerde scherpschietende *pistolen* uit omgebouwde wapens. Bij tot scherpschietende *revolvers* omgebouwde wapens ligt dit percentage hoger. Bij de landen van herkomst is al geconstateerd dat er een stijging te zien is in wapens afkomstig uit voormalig Joegoslavië. Alle uit voormalig Joegoslavië afkomstige vuurwapens zijn van het merk Zastava. In absolute aantallen is een forse stijging te zien van 35 in 2001 naar 63 in 2002.

6.2.2. Vraag

De vraag naar vuurwapens komt over het algemeen van jonge mannen (tussen de 20 en 30 jaar oud), doorgaans met criminele antecedenten in de sfeer van geweldpleging. Antillianen zijn oververtegenwoordigd in de totale groep verdachten van vuurwapendelicten (Spapens en Bruinsma, 2002b). Volgens (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002) zijn de vuurwapenbezitters in Nederland in drie groepen te verdelen: 1. de kleine (startende) criminelen, actief in straatroof en drugshandel op buurtniveau; 2. de ervaren crimineel met contacten op regionaal en landelijk niveau, actief in gewapende overvallen en regionale drugshandel; 3. de grote, (inter)nationaal opererende crimineel, actief in kapitaalintensieve drugs-, wapen- of vrouwenhandel. Daarnaast onderscheiden (Spapens en Bruinsma, 2004) drie typen vuurwapenbezit: 1. ter verhoging van het eigen veiligheidsgevoel (uit zelfbescherming); 2. ten behoeve van een specifiek doel (als gereedschap); 3. ten behoeve van een verzameling. Het bezit van een vuurwapen geldt bovendien als een statussymbool (Van der Laan en Nijboer, 2000). Dit wordt tevens bevestigd door een vuurwapenexpert met betrekking tot illegale vuurwapens in de drugswereld. Het bezit en vooral ook de handel in vuurwapens brengt status met zich mee. Hoewel de winsten kleiner zijn dan die op verdovende middelen, handelen personen in de hogere regionen van de drugs- en mensenhandel ook in vuurwapens. Ook vermoedt een expert dat bepaalde typen vuurwapens (zwaar kaliber, duur) als relatiegeschenk dienen in het criminele milieu.

Een aantal vuurwapenexperts verwacht door de uitbreiding van de Europese Unie een toename in het aantal vuurwapens in Nederland, onder andere afkomstig uit het voormalige Oostblok en Turkije.⁴⁵ Tegelijkertijd veronderstellen zij dat de criminaliteit verhardt als gevolg van de komst van andere 'misdaadculturen': overvallen van woningen in de voormalige Oostbloklanden, bijvoorbeeld, gaan met meer geweld gepaard dan in Nederland. De onveiligheidsgevoelens onder burgers zouden om deze redenen toe kunnen gaan nemen, met als gevolg dat zij zich gaan bewapenen. Andere vuurwapenexperts vinden daarentegen dat de stap tot de aanschaf van een vuurwapen voor veel burgers groot is. Wat zij waarschijnlijker achten, is dat specifieke groepen zoals ouderen en vrouwen zich in toenemende mate gaan bedienen van pepperspray. Daarnaast verwacht men een groei van het vuurwapenbezit (en daarmee van de handel) onder vrachtwagen-

45. Ook: *Undermining global security* (2004).

chauffeurs, zowel de Oost-Europese chauffeurs als de Nederlandse chauffeurs die op het buitenland rijden.

6.2.3. Handel

Internationaal is er genoegzaam aandacht voor het beheersen en reguleren van strafbaar vuurwapengebruik. Onderling verschillen landen aanzienlijk in de implementatie van wetgeving en beleid gericht tegen onwettig vuurwapenbezit. De meeste landen hanteren een vorm van registratie om verloren of gestolen vuurwapens op te sporen. De meeste landen verbieden de import en export van bepaalde typen vuurwapens, alsmede de fabricage van vuurwapens en vuurwapenonderdelen. Bilaterale of internationale overeenkomsten terzake de regulering van vuurwapenhandel lijken beperkter te worden 'in scope',⁴⁶ al is met de recente internationale maatregelen ter bestrijding van het terrorisme een kentering te verwachten.

Er lijkt vanuit mondiaal en Europees perspectief een duidelijk verband te bestaan tussen de illegale handel in vuurwapens en de groeiende omvang van de drugs- en mensenhandel, de seksuele uitbuiting van vrouwen en kinderen, het witwassen van geld en corruptie. Criminelen maken, met name in georganiseerd verband, gebruik van (inter)nationale conflicten en zwakke vuurwapenwetgeving (militair commercialisme) (Davis, Hirst en Mariani, 2001). Vanuit Europees perspectief neemt de omvang van de georganiseerde misdaad toe (Sagranoso, 2001). In 2002 hebben de lidstaten van de Europese Unie ongeveer 3.000 criminele organisaties gemeld, waarbij circa 30.000 personen betrokken zouden zijn. In 2003 zou dit aantal gestegen zijn tot 4.000 criminele organisaties en 40.000 betrokkenen. Het is onduidelijk of (een deel van) deze toename niet verklaard wordt door veranderde en verbeterde methoden van registratie. Voor wat de Nederlandse situatie betreft, blijkt het lastig te zijn om op basis van empirisch onderzoek de omvang van de georganiseerde criminaliteit vast te stellen. Wel is geconstateerd dat de Nederlandse georganiseerde criminaliteit een specifiek karakter heeft dat gekenmerkt wordt door een hoog aandeel grensoverschrijdend handelsverkeer en de betekenis van logistiek in de uitvoering van de misdrijven (Kleemans e.a., 1998; Kleemans e.a., 2002). Het is op grond van deze constatering beslist niet uit te sluiten dat ook in Nederland de vuurwapenhandel meelift met een toenemende internationale oriëntatie van de georganiseerde criminaliteit. Het bestrijden van smokkel en handel van vuurwapens door criminele organisaties is moeilijk. Factoren die de opsporing belemmeren, zijn het flexibele karakter en het brede misdaadprofiel van groeperingen die zich met georganiseerde misdaad bezig houden, alsmede de internationalisering / mondialisering van de georganiseerde misdaad. De toenemende mobiliteit en snelle ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologie versterken de georganiseerde criminaliteit (Europol, 2003).

Nederland is geen vuurwapenproducent. De handel in vuurwapen is doorgaans dan ook grensoverschrijdend. Vuurwapens komen via verschillende kanalen in het illegale circuit terecht (zie paragraaf 6.4). Binnen het criminele circuit sluiten aanbod van en vraag naar vuurwapens goed op

46. www.uncjin.org/special

elkaar aan (Spapens en Bruinsma, 2004). De gewenste vuurwapens lijken vrij gemakkelijk leverbaar. Van buiten dit tamelijk gesloten circuit is het echter moeilijk om aan een illegaal vuurwapen te komen. Ook Van der Leest en Luykx (2000) benadrukken dat met name het sociale milieu waarin iemand vertoeft, bepaalt of een vuurwapen min of meer gemakkelijk kan worden aangeschaft. De legale Nederlandse handel heeft geen aandeel van betekenis in de illegale vuurwapenhandel.

6.3. Betrokkenen

De opsporing van illegale wapenhandel is moeilijk. Criminele samenwerkingsverbanden gericht op vuurwapensmokkel en –handel zijn flexibel en bestaan doorgaans uit een beperkt aantal personen: een leverancier, een importeur in het bestemmingsland en enkele tussenhandelaren die de verkoop aan de afnemer verzorgen. Smokkelaars worden in het bronland geworven en hebben meestal weinig kennis van de rest van de (logistieke) organisatie. De importeur is de spil van de logistieke organisatie vanwege zijn contacten met producenten en distributeurs in het bronland enerzijds en met de tussenpersonen en klanten in Nederland anderzijds. De communicatie verloopt via de telefoon. Vaak worden kleine verzendingen gesmokkeld: partijen van vijf tot dertig vuurwapens. Importeurs organiseren geen constante invoer, maar oriënteren zich op concrete afzetmogelijkheden in het criminele milieu. Vuurwapens zijn bovendien duurzame gebruiksgoederen. De relatief hoge straffen voor vuurwapenbezit en –handel zijn een extra reden om risico te spreiden en niet alleen met wapensmokkel inkomsten te genereren. Eenmaal in Nederland worden de vuurwapens ondergebracht in een of meer opslagplaatsen. De importeur verkoopt ze vervolgens aan bekende en vertrouwde personen in zijn eigen netwerk, of levert de wapens aan bekende en vertrouwde tussenhandelaren die zelf op diverse plaatsen in Nederland woonachtig zijn. Winsten zijn relatief bescheiden in vergelijking met de handel of productie van drugs (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002; Vgl.: Laan en Nijboer, 2000). Importeurs van illegale vuurwapens zijn dan ook vaak betrokken bij andere criminele activiteiten.

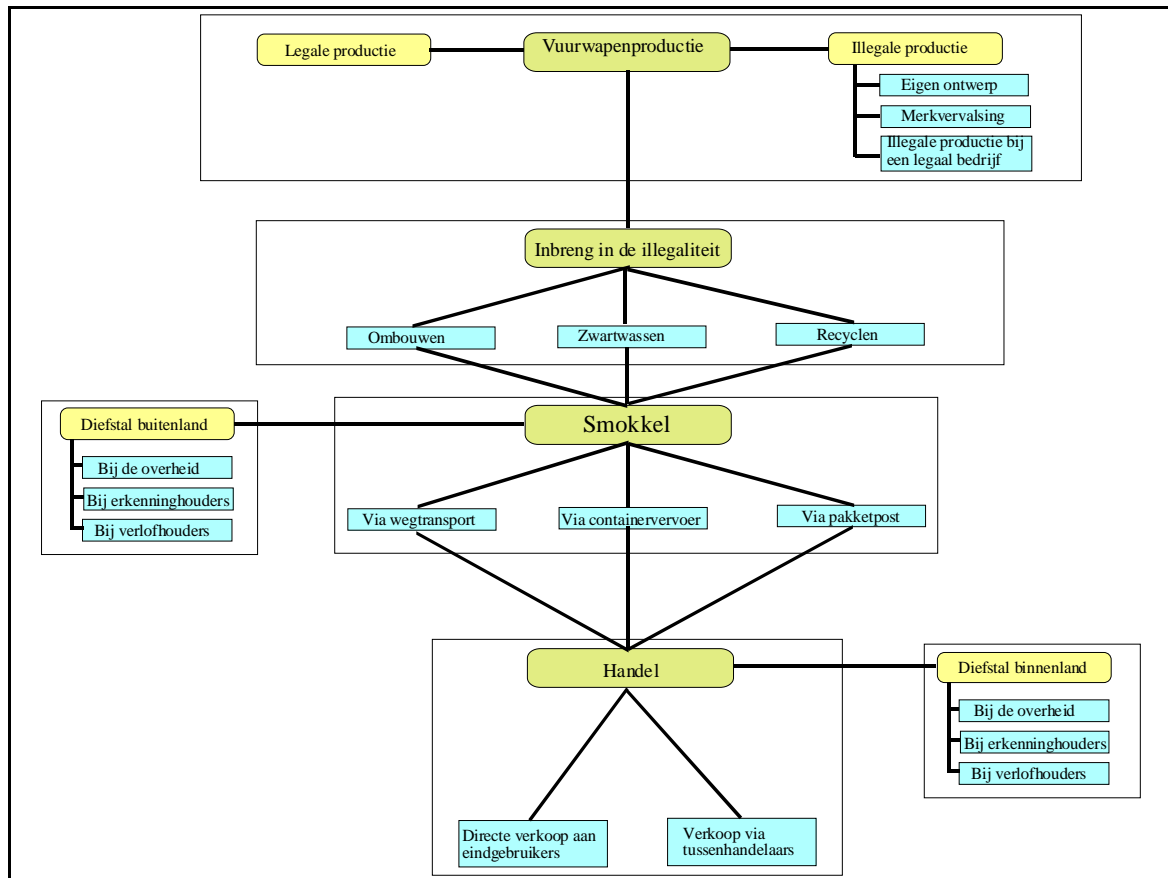
Vuurwapensmokkel is dikwijls een 'tweede' criminele activiteit. Criminelen die gespecialiseerd zijn in geweldspleging gebruiken vuurwapens als gereedschap. Zij zijn bijvoorbeeld betrokken bij afpersing, chantage of protectie, het plegen van overvallen of het liquideren in opdracht van derden. Soms gaat het om criminele samenwerkingsverbanden die cocktails van illegale goederen smokkelen (diverse soorten drugs en daarnaast ook vuurwapens). In geval van smokkel van vuurwapens naast andere illegale goederen komt het voor, dat tegen betaling van ingevoerde drugs wapens uitgevoerd worden.

6.4. Methoden van smokkel en handel

De illegale smokkel en handel van vuurwapens is een complex proces dat zich echter nagenoeg aan de waarneming onttrekt. In het logistieke proces van de illegale vuurwapenhandel kunnen vier fasen worden onderscheiden:

1. de legale productie van een vuurwapen;
2. de inbreng van het wapen in het illegale circuit;
3. de smokkel van het illegale wapen vanuit het bronland naar Nederland;
4. de afzet van het illegale wapen in het Nederlandse criminele circuit.

Schema 6.1: Logistiek van de illegale vuurwapenhandel

Bron: Spapens en Bruinsma (2004)

6.4.1. Illegaliseren van vuurwapens: zwarten, diefstal, ombouwen en recycling

Vrijwel alle illegale vuurwapens hebben het levenslicht gezien in de opstallen van legale vuurwapenfabrikanten. Volledig illegale bouw van vuurwapens gebeurt in de praktijk zelden. Er zijn vier methoden voor het illegaliseren van vuurwapens: zwarten, diefstal, ombouwen en recycling (Raad van Hoofdcommissarissen, Landelijk Platform Vuurwapens, 2003).

Uit onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002a; idem, 2004; Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002) blijkt dat bij het zwartwassen legaal geproduceerde vuurwapens op papier verkocht worden aan een legale afnemer, soms direct door de fabrikant, maar meestal via een legale particuliere

tussenhandelaar. Feitelijk komt de partij vuurwapens waar het om gaat nooit aan in het bestemmingsland. Wanneer controle op de aflevering achterwege blijft – en dat is dikwijls het geval, soms als gevolg van omkoping – is de partij vuurwapens niet meer te achterhalen. De zwart-wasmethode is aantrekkelijk voor criminelen en wordt vaak toegepast bij het smokkelen en verhandelen van grotere partijen vuurwapens. Een tweede vorm van illegaliseren, is diefstal. In Nederland worden tientallen vuurwapens per jaar gestolen van legale handelaren (erkenninghouders) om vervolgens in het illegale circuit te verdwijnen. Een derde methode is het ombouwen van niet-scherpschietende tot scherp-schietende pistolen. Vaak gaat het hier om particulier hobbyisme. Recent worden ook grotere partijen vuurwapens op professionele wijze omgebouwd en in Nederland aangetroffen (zoals het Tanfogliopistool). De ombouwmethode is des te aantrekkelijker, omdat gas- en alarmpistolen vergunningsvrij kunnen worden gekocht en het verkeer van (onderdelen van) deze wapens veel makkelijker is dan dat van vuurwapens. Bovendien zijn om te bouwen gas- en alarmpistolen in aanschaf veel goedkoper dan vuurwapens, zodat de uiteindelijke winstmarge voor illegale handelaren hoger is. De methode van recycling, tenslotte, houdt in dat afgeschreven, gedeactiveerde of eventueel zelfs defecte vuurwapens weer gebruiksklaar worden gemaakt en in het criminele circuit worden afgezet. Een variant hierop is het opbouwen van een nieuw wapen uit separaat aangekochte onderdelen (die wel verkocht mogen worden). Volledigheidshalve dient nog gemeld te worden dat illegalisering plaatsvindt door vuurwapens legaal aan te kopen in het buitenland en bij een verhuizing naar Nederland mee te nemen, hoewel de bezitter in Nederland geen wapenvergunning heeft. Een opmerkelijke ontwikkeling is dat vanuit deze groep niet-criminele maar illegale vuurwapenbezitters meer tweedehands vuurwapens op de illegale markt terecht zijn gekomen vanwege de strengere straffen op illegaal vuurwapenbezit (Maalsté, Nijmeijer en Scholtes, 2002).

6.4.2. Transport

Smokkel van vuurwapens gebeurt, aldus Spapens en Bruinsma (2002a), over het algemeen langs vier kanalen. Kleinere zendingen, veelal afkomstig uit de voormalige Oostbloklanden worden door koeriers in personenvoertuigen of busjes vervoerd. De kans op aanhouding schatten de smokkelaars als klein in. Daarnaast wordt meegelift op andere illegale handel. Deze vorm van smokkel vindt weinig plaats, omdat het relatief gemakkelijk is vuurwapens binnen Europa van land naar land te vervoeren. Een derde methode is meeliften op legale transporten over de weg. Ook in dit geval gaat het doorgaans om kleine hoeveelheden vuurwapens die met name uit de voormalige Oostbloklanden afkomstig zijn. Tenslotte wordt gebruik gemaakt van pakketpost. Indien goederen specifiek als vuurwapen worden verzonden, vindt controle plaats door de politie. Gebeurt dat niet, dan vindt een steekproefsgewijze controle plaats waarbij de kans op ontdekking gering is. Ook komt het voor dat vuurwapenonderdelen via Schiphol verzonden worden, eveneens met een geringe kans op controle. Bovendien zijn veel vuurwapenonderdelen niet vergunningsplichtig en ook niet altijd als zodanig herkenbaar. Er is geen informatie beschikbaar over de mate waarin dit gebeurt en bij welke gebruikers deze wapens vervolgens terecht komen. Vermoed wordt dat deze vorm van smokkel in de praktijk relatief beperkt van omvang is, omdat relatief gemakkelijk hele

vuurwapens gesmokkeld kunnen worden. De smokkel uit overzeese gebieden verloopt over het algemeen moeilijker. De risico's zijn groter en de prijzen zijn daarom hoger. De leverancier van vuurwapens werkt meestal in opdracht van bekenden of binnen rivaliserende (etnische) groepen. Er bestaan vaak verschillende leveranciers, omdat de ene criminele organisatie voor de andere geheim wil houden met welk type vuurwapen wordt gewerkt.

6.4.3. Afzet

De afzet van illegale handvuurwapens in het illegale circuit is de laatste stap in het traject van smokkel en handel. De bestelde vuurwapens worden doorgaans vanuit een ander land Nederland binnengesmokkeld (Spapens en Bruinsma, 2002a; idem, 2004). Hiervoor zijn internationale contacten van belang, met name voor het bestellen van de moeilijker verkrijgbare vuurwapens, zoals de Amerikaanse vuurwapens of machinepistolen. De afzet vindt plaats op drie manieren. De importeur verkoopt de vuurwapens ofwel door aan tussenhandelaren die zorgen voor de verkoop aan eindgebruikers, ofwel zij leveren rechtstreeks aan eindgebruikers. Uit onderzoek blijkt dat vuurwapens alleen gemakkelijk verkrijgbaar zijn voor een afnemer die bekend is met en vertrouwd wordt in het criminele circuit. Voor de gewone burger kost het meer moeite. Contacten worden bijvoorbeeld gelegd in horecagelegenheden, fitnesscentra of coffeeshops. De importeurs werken voornamelijk vanuit de Randstad. Tussenhandelaren zijn ook actief in de provinciesteden, zo blijkt uit interviews met gedetineerden. Bij 'detailhandel' in illegale handvuurwapens zijn relatief kleine criminelen betrokken. Deze verkoop wordt met name in verband gebracht met Turken, Marokkanen en Surinamers. Ook autochtone Nederlandse zijn echter bij de kleinhandel betrokken. Er zijn geen harde uitspraken te doen over de omvang. Vermoedelijk zijn in elke stad van enige omvang wel een of meerdere detaillisten actief.

Het kopen van een vuurwapen gebeurt op twee manieren: de koper kiest uit een aanbod of hij bestelt wat hij wil hebben. De overdracht vindt meestal plaats nadat de deal telefonisch is gesloten. De aankoop van vuurwapens verloopt over het algemeen via tussenpersonen, die het daadwerkelijke contact met de verkoper hebben. De verkoper kan een grote of een kleine vuurwapenhandelaar zijn (een kleine handelaar heeft soms wel direct contact met de koper, omdat het netwerk kleiner is). Een vuurwapen wordt niet altijd met geld aangeschaft, maar soms ingeruild tegen een ander vuurwapen. In dat geval ontmoeten beide verkopers elkaar wel. Wel of niet rechtstreeks contact met de verkoper is niet alleen afhankelijk van iemands netwerk, maar ook van de motieven van de koper. De kleine crimineel die het vuurwapen als gereedschap wil aanschaffen, stelt meestal geen hoge eisen aan het vuurwapen en bestelt via een tussenpersoon. De zwaardere crimineel heeft rechtstreeks contact met de verkoper (de kleine vuurwapenhandelaar) om te onderhandelen of om de vuurwapenvoorraad te bezichtigen.

Tenslotte kunnen ook legale vuurwapenhandelaren betrokken zijn bij illegale verkoop. De verwevenheid tussen het legale en illegale circuit kan zich manifesteren in directe verkoop van vuurwapens door legale wapenhandelaren aan niet-verlofhouders, in de diefstal van vuurwapens

bij erkenninghouders of verlofhouders, in de verkoop van munitie aan niet-verlofhouders, in de verkoop van toebehoren bij vuurwapens waarvoor geen vergunning nodig is aan personen die zich bezighouden met criminele activiteiten en in het beschikbaar stellen van faciliteiten aan criminele elementen door schietverenigingen. (Cukier, 2001) wijst op een relatie tussen de illegale en de legale vuurwapenmarkt. Wapens worden soms legaal in het ene land gekocht en illegaal in een ander land verkocht. Volgens Cukier is het 'lekker' van vuurwapens van legale naar illegale markten een van de belangrijkste oorzaken voor criminele activiteiten. In Nederland is die betrokkenheid van legale handelaren echter niet of nauwelijks aan de orde (Spapens en Bruinsma, 2002a).

6.5. Samenvatting

Smokkel en handel van vuurwapens betreft alleen scherpschietende vuurwapens. Van een substantiële handel in imitatiewapens en gas- en alarmwapens is geen sprake. Gebruikers betrekken dergelijke vuurwapens uit landen waar ze legaal te koop zijn.

Er is sprake van een toenemende variatie in soorten en typen vuurwapens. De voornaamste bronlanden zijn Italië, België, Duitsland, Servië-Montenegro en Tsjechië.

Vraag en aanbod van illegale vuurwapens sluiten op elkaar aan. Vuurwapensmokkel en –handel betreft doorgaans kleine aantallen per zending en is op zichzelf onvoldoende lucratief. Het gaat bij vuurwapenhandel meestal om (of wordt gecombineerd met) nevenhandel. Vuurwapenhandel heeft een aanzienlijke status binnen het criminele circuit. Het aanbod van vuurwapens lijkt stabiel, evenals de vraag. Vuurwapenexperts verwachten een toename, dan wel een voortgaande differentiatie van de vraag naar vuurwapens als gevolg van de uitbreiding van de Europese Unie, de groei van het aantal personen dat betrokken is bij georganiseerde misdaad en de verharding van het criminaliteitsbeeld.

Vrijwel alle illegale vuurwapens zijn legaal geproduceerd en door middel van zwartwassing, diefstal, ombouw of recycling in het illegale, criminele circuit gebracht. Er is geen nauwe verwevenheid tussen het legale en illegale vuurwapencircuit in Nederland.

Criminele samenwerkingsverbanden gericht op vuurwapensmokkel en –handel zijn flexibel en bestaan uit een beperkt aantal personen met de importeur als spil in de logistieke organisatie.

Smokkel van vuurwapens verloopt via zendingen per koerier, het meeliften met andere illegale handel, het meeliften met legale transporten of via zendingen per pakketpost. De afzet van vuurwapens vindt plaats op drie manieren. De importeur verkoopt door aan tussenhandelaren die de vuurwapens vervolgens aan de eindgebruikers leveren. Ofwel de importeur levert zelf rechtstreeks aan de eindgebruikers. Vuurwapens zijn niet makkelijk verkrijgbaar behalve voor afnemers die bekend zijn met en vertrouwd worden in het criminele circuit.

Er is geen sprake van etnische monopoliepositie in de vuurwapen(tussen)handel. Vuurwapen-experts van de politie en legale vuurwapenhandelaren noemen autochtone Nederlanders, Turken, Marokkanen, Surinamers en voormalig Joegoslaven, evenals woonwagenkambewoners relatief vaak als groepen die in Nederland betrokken zijn bij de smokkel en handel van vuurwapens.

Hoofdstuk 7

Conclusies en aanbevelingen

Inleiding

In Nederland bestaat geen specifieke visie op de aanpak van vuurwapencriminaliteit. Weliswaar is de afgelopen jaren geïnvesteerd in het verzamelen van gegevens en het operationaliseren van informatiesystemen die het mogelijk maken om bezit en gebruik van vuurwapens in kaart te brengen. Dat is een belangrijke stap vooruit. Toch is een belangrijk probleem hiermee niet opgelost: het bijeenbrengen van informatie leidt niet automatisch tot kennis die ingezet kan worden om het gebruik van vuurwapens te verminderen, het bezit van vuurwapens tegen te gaan en greep te krijgen op de handel in vuurwapens. Want hoe kan de huidige kennis van vuurwapenbezit, -gebruik en -handel adequaat worden ingericht als een expliciete visie op prioriteiten en specifieke aandachtspunten binnen de aanpak van vuurwapencriminaliteit op uitvoeringsniveau goeddeels ontbreekt?

Informatie en kennis

Uit dit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat voor het verminderen van het gebruik van vuurwapens een preventieve en repressieve aanpak gericht op (i) specifieke groepen (zoals Antillianen met criminele antecedenten, drugscriminelen en verdachten van het plegen van een overval) en (ii) specifieke locaties en/of delicten het meest succesvol is. Het beleid zou er dan op gericht moeten zijn om informatie te verzamelen en te analyseren en zodoende kennis te operationaliseren met betrekking tot die specifieke groepen, het type delicten waarbij die specifieke dadergroepen vuurwapens gebruiken en de locaties die zij gebruiken voor het opbergen van wapens. Bij een kwart van de schietincidenten en een vijfde van de dreigincidenten wordt bij huiszoeking immers niet alleen het gebruikte maar ook minimaal één extra vuurwapen aangetroffen.

Behalve gerichte, 'intelligence-based' aandacht voor specifieke risicogroepen en opslaglocaties, dient ook de vraag naar de herkomst van wapens nadruk te krijgen. Dit vergt een structurele en langdurige inzet op het uitrecheren van de weg die vuurwapens afleggen binnen het criminele circuit om bijvoorbeeld een dynamisch databestand te kunnen opbouwen waarin vuurwapens, hun bezitters en vooral hun gebruikers getraceerd kunnen worden. Kortom, er bestaat een recht-

streeks verband tussen de prioriteiten bij het bestrijden van vuurwapencriminaliteit en de wijze waarop de actuele kennis van illegaal vuurwapenbezit, -gebruik en -handel moet worden ingericht, niet alleen als het gaat om het beschikbaar maken en toepassen van die kennis (mensen), maar ook wat betreft de instrumenten die de informatie die aan die kennis ten grondslag ligt toegankelijk maken (registratiesystemen en –disciplines).

De 'illegale vuurwapenkaart' van Nederland zal altijd tal van witte vlekken blijven vertonen. De strijd die de politie voert tegen de misdaad is immers per definitie ook een strijd tegen interne prioriterings- en capaciteitsproblemen. Bovendien is vuurwapencriminaliteit in de praktijk gekenmerkt door een nauwe verwevenheid met andere vormen van criminaliteit. In de opsporingspraktijk gaat het vaak om zaken waarbij ook vuurwapens in het spel zijn (geweest). En wat is dan de 'hoofdzaak'? Het oprollen van een netwerk van mensensmokkelaars, bijvoorbeeld, of het uitrecheren van de herkomst en het eventuele gebruik van de aangetroffen vuurwapens?

Uit dit onderzoek mag de conclusie getrokken worden dat verbeteringen mogelijk zijn wat betreft het ontwikkelen van een heldere visie op het belang en het operationaliseren van een eenduidige sturing op een doelmatige inrichting van de informatie- en kennishuishouding met betrekking tot vuurwapencriminaliteit. Sinds het einde van de jaren negentig – in eerder onderzoek is daar al op gewezen (Spapens en Bruinsma, 2002b) – zet de Nederlandse politie in dit opzicht ook de nodige stappen vooruit. In het licht van het actuele streven naar 'governance' en 'accountability' in het algemene strategische beleid van de Nederlandse politie blijven, zoals onlangs nog is betoogd (Den Boer, 2004), zowel de personele als de instrumentele aspecten van de informatie- en kennishuishouding echter alle aandacht verdienen. De informatie die in dit onderzoek bijeen is gebracht, kan ten slotte worden geïnterpreteerd als een pleidooi voor een groeps- en locatie-specifieke inrichting van die informatie- en kennishuishouding. Of de prioriteit ligt bij het verminderen van het gebruik, het tegengaan van bezit, of het tegenhouden en bestrijden van de handel in en roulatie van illegale vuurwapens is echter een keuze die in de dynamiek van beleid en praktijk steeds opnieuw moet worden gemaakt.

Registratiesystemen

In het onderhavige onderzoek is in het bijzonder aandacht besteed aan de mogelijkheden die de registratiesystemen van de politie – in het bijzonder BPS, HKS en VDS – bieden om vuurwapencriminaliteit te beschrijven en te monitoren. Daarnaast is op basis van VDS – potentieel de meest volledige dataverzameling – een nieuwe omvangschatting gedaan van het vuurwapenbezit in Nederland.

Tot dusverre waren de meest betrouwbare schattingen gebaseerd op de extrapolatie van handmatige tellingen in BPS. Deze methode is zeer tijdrovend en kan de omvang van het vuurwapenbezit alleen met een brede marge benaderen. Het toepassen van statistische schattingsmethoden, zoals de vangst-hervangstmethode die in onderhavig onderzoek is gebruikt, biedt op dit punt

soelaas, maar stelt eisen aan de opbouw, de volledigheid en de consistentie van de dataverzameling. In tegenstelling tot HKS maakt VDS het in principe mogelijk om een methodologisch beargumenteerde en betrouwbare schatting te maken van de omvang van vuurwapenbezit en/of -gebruik. Vanuit dat perspectief is dan ook het aanbevelenswaard om de eenduidige en consequente toepassing van VDS door de regionale politiekorpsen zo krachtig mogelijk te blijven stimuleren.

Uit het onderzoek blijkt dat dit geen overbodige luxe is. Op basis van een zelfrapportage kwalificeren elf van de vijftientig regionale politiekorpsen hun invoer van gegevens over de inbeslagname van vuurwapens in VDS als 'goed' (betrouwbaar en consistent). Voor slechts vijf van de vijftientig korpsen geldt dat het aantal schietincidenten voortdurend en volledig is ingevoerd. Dit informatiegebrek kan niet vanuit HKS worden gecompenseerd. Het aantal in HKS geregistreerde schietincidenten is te onvolledig om tot een betrouwbare schatting te kunnen komen. In tegenpraak met de zelfrapportage blijkt voorts dat in VDS de registratie van gas- en alarmwapens in tweederde van de regio's slecht is en vrijwel geen enkele regio voert in VDS imitatiewapens consistent en betrouwbaar in, hoewel relatief veel delicten met niet-scherpschietende of imitatievuurwapens worden gepleegd. Onjuiste en/of onvolledige invoer van gegevens, tenslotte, heeft te maken met het feit dat het 'vullen' van VDS een extra administratieve handeling is, dat specialistische wapenkennis nodig maar dikwijls niet (meer) voorhanden is en dat invoerdefinities niet uniform worden toegepast en/of problemen scheppen bij het bevragen van de data in VDS. Deze constatering verdient aandacht, zowel op landelijk niveau als binnen de regionale politiekorpsen, met het oog op het verbeteren van dit specifieke onderdeel binnen de informatiehuishouding en het strategisch gebruik van beschikbare informatie binnen de Nederlandse politie.

Bezit en gebruik

Het 'gemiddeld profiel' van verdachten van vuurwapendelicten dat uit literatuuronderzoek en de analyse van HKS-gegevens oprijst, laat zien dat ruim 92% van de verdachten man is. De meeste verdachten zijn tussen de 20 en 30 jaar oud. Voorts valt op dat de meeste verdachten vaak al langer bij de politie bekend zijn, soms al vanaf jonge leeftijd en veelal in verband met geweldsdelicten (zie ook: Lünne-man en Bruinsma, 2005). Ongeveer 20% van de verdachten is eerder al eens opgepakt voor een vuurwapengerelateerd delict. Slechts 11% van de verdachten heeft geen criminele antecedenten. Deze constatering pleiten voor een aanpak van vuurwapencriminaliteit die uitgaat van specifieke risicogroepen en delictscenario's.

De schatting van illegaal vuurwapenbezit die in onderhavig onderzoek is uitgevoerd – gebaseerd op de persoonsgegevens van alle in VDS ingevoerde vuurwapenverdachten in 2001, 2002 en 2003 – die in dit onderzoek is gedaan, heeft betrekking op drie specifieke verdachtengroepen: (i) Antillianen met criminele antecedenten; (ii) drugscriminelen; en (iii) verdachten van het plegen van een overval. Deze groepen zijn geselecteerd, omdat uit eerder onderzoek (Spapens en Bruinsma, 2002b) is gebleken dat in 1998, 1999 en 2000 deze drie groepen tezamen verantwoordelijk waren

voor ongeveer 75% van alle vuurwapendelicten in Nederland. In het huidige onderzoek is niet gebleken dat deze omvangsconstatering voor de periode 2001 tot en met 2003 zou moeten worden bijgesteld. Uit de schatting blijkt (gecorrigeerd naar overlap) dat binnen de drie genoemde groepen de omvang van het aantal illegale vuurwapenbezitters op 40.553 (range: 26.531 – 54.535) gesteld kan worden. Uitgesplitst naar de verschillende groepen: het aantal vuurwapenbezitters die gelieerd zijn aan (het milieu van) illegale drugshandel is geschat op 21.776; het aantal vuurwapenbezitters die verdacht worden van het plegen van een overval op 12.522; en het aantal (doorgaans jonge) vuurwapenbezitters, geboren in de Nederlandse Antillen, (veelal) met criminele antecedenten bedraagt 9.345 volgens deze schatting.

In deze omvangschatting zijn Antillianen sterk vertegenwoordigd. Dat is niet verwonderlijk, want deze groep is ook het sterkst vertegenwoordigd in de steekproef. Er was namelijk geen representatieve verdeling naar land van herkomst gemaakt. Daarom kan op grond van de schatting niet zonder meer geconcludeerd worden dat de groep Antillianen de grootste groep illegale vuurwapenbezitters vormt. Echter, het gegeven dat (i) de groep Antillianen ook bij een representatieve staal respondenten sterk vertegenwoordigd is; de constatering (ii) dat de groep Antilliaanse verdachten zowel relatief als in absolute aantallen groot is; en (iii) de combinatie van bevindingen uit dit onderzoek met betrekking tot de daderprofielen, de regio's waar veel illegale vuurwapens in beslag zijn genomen en de typen wapens die in beslag zijn genomen, wettigt de aanbeveling dat deze groep veel nadrukkelijker in beeld zou moeten komen met het oog op het verminderen van vuurwapengebruik en het tegengaan van vuurwapenbezit dan op het ogenblik het geval is.

Het verband tussen vuurwapenbezit en vuurwapengebruik is lastig vast te stellen. Vuurwapens wisselen van eigenaar en gebruiker. Als duurzame goederen zijn ze steeds opnieuw voorwerp van handel en er zijn aanwijzingen dat binnen bepaalde circuits vuurwapens met regelmaat worden 'geleased'. Met één vuurwapen kunnen (en dat is dikwijls het geval) meer delicten worden gepleegd. Die worden allemaal als afzonderlijk delict in VDS geregistreerd. Er bestaat dus per definitie een discrepantie tussen het geregistreerde aantal delicten en het geregistreerde vuurwapenbezit. Pas als een vuurwapen daadwerkelijk in beslag wordt genomen, stopt het bezit, het gebruik van en de handel met dat vuurwapen.

De manier waarop dit onderzoek is opgezet, maakt het mogelijk om ontwikkelingen met betrekking tot het bezit en gebruik van illegale vuurwapens over de periode 1998 – 2003 te schetsen. Helaas ontstaat geen scherp beeld. Dat heeft, zoals hierboven al werd aangegeven, te maken met discontinuïteit en incongruentie tussen registratiesystemen, maar ook met de niet-eenduidige, onzorgvuldige en onvolledige vulling van die registratiesystemen. Wat betreft scherpschietende illegale vuurwapens vertoont het ontwikkelingsbeeld over de periode 1998 – 2003 een opmerkelijke trendbreuk. In de jaren 1998, 1999 en 2000 werden respectievelijk 2.131, 2.576 en 2.463 scherpschietende vuurwapens in beslag genomen. In de jaren 2001, 2002 en 2003 liggen de aantallen voor alle jaren veel lager: respectievelijk 1.772, 1.932 en 1.777 in beslag genomen vuurwapens. Een verklaring voor deze trendbreuk (daling van het aantal inbeslagnames) tussen

2000 en 2001 is er niet, zo blijkt ook uit consultatie van vuurwapenspecialisten in de regionale politiekorpsen, maar naar alle waarschijnlijkheid is die terug te voeren op kinderziekten (en het najen daarvan) in de huidige registratiesystemen. Illustratief is dat scherpschietende vuurwapens in de helft van de gevallen zijn aangetroffen zonder (bekend) gebruik. Een andere complicerende factor bij het zichtbaar maken van ontwikkeling in het bezit en gebruik van vuurwapens is de grote en opmerkelijke diversiteit tussen de regio's: ondanks de geconstateerde landelijke daling van het aantal in beslag genomen scherpschietende illegale vuurwapens was over de periode 1998 – 2003 in 11 van de 25 regio's juist een stijging waar te nemen. Op basis van de beschikbare informatiebronnen en registratiesystemen die gegevens bevatten over het aantal in beslag genomen illegale vuurwapens – in principe de meest harde indicatie voor vuurwapenbezit – kunnen geen betrouwbare kwantitatieve uitspraken gedaan worden over de landelijke ontwikkelingen in het vuurwapenbezit. Dat is een onwenselijke situatie.

Wat betreft de landelijke ontwikkelingen in het *gebruik* van illegale vuurwapens: het aantal geregistreerde schietincidenten en –delicten is de conclusie niet veel rooskleuriger. Het totaal aantal geregistreerde schietincidenten stijgt van 2001 naar 2002, maar laat daarna weer een daling zien. De piek in 2002 heeft vooral te maken gehad met een relatief hoog aantal moord/doodslagdelicten. In een kwart van het totaal aantal schietincidenten over de periode 2001 – 2003 blijkt meer dan één vuurwapen in beslag te zijn genomen. Het aantal geregistreerde dreigincidenten waarbij een vuurwapen werd gebruikt, is in 2001 en 2002 ongeveer gelijk gebleven. In 2003 is een scherpe daling opgetreden. De geregistreerde gegevens met betrekking tot schiet- en dreigincidenten met illegale vuurwapens blijken zeer incompleet. Gegevens over overvallen en het gebruik van vuurwapens daarbij kunnen uit het Landelijk Overvallen Registratie Systeem (LORS) gehaald worden. Deze gegevens zijn betrouwbaar waar het gaat om aantallen delicten (het LORS als registratiesysteem is inmiddels goed ingebed bij de korpsen), maar helaas kan op basis van deze geregistreerde gegevens niet gespecificeerd worden naar het type gebruikte wapen bij de overvallen. In LORS wordt enkel genoteerd wat getuigen van het wapen hebben waargenomen; latere specificaties van het wapen op basis van onderzoek worden niet in het registratiesysteem verwerkt, waardoor niet te achterhalen valt of sprake was van een echt (scherpschietend of niet-scherpschietend) wapen of van een imitatiewapen. Het aantal overvallen dat in LORS met een vuurwapen wordt gepleegd (echt of imitatie) is van 1996 tot en met 2003 redelijk stabiel, kent in ieder geval geen gestaag opgaande of dalende lijn, en varieert van een minimum van 1.138 incidenten in 1996 tot een maximum van 1.438 incidenten in het jaar 2000. Ook het aandeel overvallen waarbij een vuurwapen werd gehanteerd lijkt constant en ligt bijna alle jaren rond 50%.

De hamvraag: is er sprake van een toename van het aantal incidenten en delicten gepleegd met vuurwapens – een veronderstelling die leeft onder burgers, politiemensen en in de media – kan op basis van de beschikbare registratiegegevens van de politie *niet* bevestigend beantwoord worden. Beschikbare bronnen wijzen niet op toenames, en, zo moet wederom benadrukt worden: de belangrijkste bronbestanden die geschikt zijn voor de analyse van vuurwapencriminaliteit (VDS en HKS) zijn dermate incompleet en inconsistent dat relevante uitspraken over landelijke ontwikke-

lingen tussen 1998 en 2003 – zonder aanvullende (handmatige) analyse van de basisregistratie van de politie – niet of nauwelijks mogelijk zijn.

Smokkel en handel

Vermoedelijk het lastigste aspect van vuurwapencriminaliteit om zicht op te krijgen, is de smokkel van en illegale handel in vuurwapens. Criminele samenwerkingsverbanden gericht op vuurwapensmokkel en –handel zijn flexibel en bestaan uit een beperkt aantal personen met de importeur als spil in de logistieke organisatie. Smokkel van vuurwapens verloopt via zendingen per koerier, het meeliften met andere illegale handel, het meeliften met legale transporten of via zendingen per pakketpost. De afzet van vuurwapens vindt plaats op drie manieren. De importeur verkoopt door aan tussenhandelaren die de vuurwapens vervolgens aan de eindgebruikers leveren. Ofwel de importeur levert zelf rechtstreeks aan de eindgebruikers. De afgelopen jaren tekent zich een toenemende variatie af in soorten en typen vuurwapens. De voornaamste bronlanden zijn Italië, België, Duitsland, Servië-Montenegro en Tsjechië.

Vuurwapens zijn niet makkelijk verkrijgbaar, behalve voor afnemers die bekend zijn met en vertrouwd worden binnen het criminele circuit. Maar juist op dit criminele circuit: de invoer- en afzetkanalen oefent de Nederlandse politie onvoldoende controle uit. Over de omvang van de invoer van vuurwapens is niet of nauwelijks betrouwbare, actuele informatie beschikbaar. Die controle en de daaruit voortvloeiende kennis van netwerken van handelaren en hun afzetmarkt heeft ongetwijfeld geleden onder de regionalisering en taakherijking van de Nederlandse politie in de eerste helft van de jaren negentig. De noodzakelijke inhaalslag is eind jaren negentig begonnen, maar nog niet voltooid. Het is daarom van aanzienlijk belang dat de regionale politiekorpsen en de nationale recherche kunnen investeren in de planmatige en methodische kartering, monitoring en bestrijding van de (internationale) personele netwerken die geïnvolveerd zijn in de smokkel en handel van vuurwapens – doorgaans als nevenactiviteit bij financieel profijtelijker (georganiseerde) criminele activiteiten zoals drugshandel en mensensmokkel. Het systematisch toepassen van methodische netwerkanalyses – en het afstemmen van specifiek beleid daarop – is relatief nieuw in het werk van politie en justitie. Het impliceert tevens een heroriëntatie in de informatiehuishouding met betrekking tot vuurwapencriminaliteit: naast het in beeld krijgen en profileren van de bezitter en gebruiker van vuurwapens dient er systematische aandacht te komen voor de duistere wegen die vuurwapens naar Nederland afleggen.

Heroriëntatie van beleid

De constatering die in onderhavig onderzoek zijn gedaan, wettigen een herijking van het huidige beleid gericht op het bestrijden van vuurwapencriminaliteit. Het is van belang dat een specifieke visie op de aanpak van vuurwapencriminaliteit wordt ontwikkeld. Deze aanpak is idealiter een gelaagde aanpak die ten minste aan de volgende aspecten in zich bergt: (i) opsporingsonderzoek primair gericht op de detectie van vuurwapengebruik en secundair gericht op

vuurwapenbezit; (ii) opsporingsonderzoek gericht op de systematische detectie van personele netwerken actief in het verhandelen, smokkelen en/of 'leasen' van vuurwapens; (iii) doelgroep- en locatiespecifiek onderzoek naar bezit en gebruik van vuurwapens.

De belangrijkste voorwaarden voor de implementatie van die gelaagde aanpak zijn: (i) de consequente aansturing en facilitering – op nationaal en decentraal niveau – van 'vuurwapenintelligence' op basis van VDS, inclusief de hiertoe noodzakelijke deskundigheidsontwikkeling in en internationalisering van de regionale politiekorpsen; (ii) het stimuleren van dataverzameling en kennisontwikkeling met betrekking tot specifieke risicolocaties en risicogroepen waarvan kan worden verondersteld dat die in hun criminele carrière bij het plegen van delicten gebruik (kunnen gaan) maken van vuurwapens, zoals de groepen die in onderhavig onderzoek bestudeerd zijn, maar bijvoorbeeld ook de groep van zeer actieve veelplegers; en (iii) het stimuleren van onderzoek naar en ontwikkeling van delictscenario's. Wetenschappelijk onderzoek blijft hierbij een belangrijke ondersteunende rol vervullen. Het inhoudelijke accent van dit wetenschappelijke onderzoek zou op de kortere termijn echter met name moeten liggen op het beter in kaart brengen en analyseren van specifieke risicogroepen en delictscenario's met betrekking tot het gebruik van vuurwapens, alsmede op het traceren van personele netwerken betrokken bij het 'verkeer' van vuurwapens.

Summary

1. Introduction

Basis

In 2001 and 2002, by order of the Ministry of Justice, three studies were conducted into firearms crime⁴⁷:

1. A study into the nature and extent of firearms possession, use and trade in the years 1998-2000 (Spapens and Bruinsma, 2002b).
2. A study into the perpetrators of firearms crime, centring on backgrounds of and motives for firearms possession, use and trade (Maalsté, Nijmeijer and Scholtes, 2002).
3. A study into the smuggling of handguns from former East Bloc countries to the Netherlands (Spapens and Bruinsma, 2002a).

In November 2002, Minister Donner informed the Lower House by letter that the study into the nature and extent of firearms possession, use and trade (1998 – 2000) would be repeated for the period 2001 - 2003. This study is the end product of that initiative.

Purpose

The purpose of this study is to gather 'hard' information: empirical data that show clearly how the nature and extent of firearms crime have developed since 1998. The accent in this study is on the period 2001-2003.

The research themes dealt with in the study are:

1. Mapping out – on the basis of illegal firearms seized – the nature and the (estimated) extent of illegal firearms possession in the Netherlands. In addition, a description is given of the possessors of illegal firearms, and a new statistical estimate has been made of the number of illegal firearms possessors in the Netherlands.

47. In addition, in 2004 the study *Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel* ("Illegal firearms in the Netherlands: smuggling and trade") was published, a study commissioned by the foundation Politie en Wetenschap (Spapens and Bruinsma, 2004).

2. A description of the nature and extent of illegal firearms use: the number of shooting and threatening incidents in the Netherlands. A profile of suspects involved is also given here.
3. Summarising and – through firearms experts – checking the findings from prior research into the nature and extent of illicit trafficking in firearms.

The Firearms Data System (VDS) has been operational since 1 January 2001. This is a data system in which regional police forces record data on firearms-related incidents, seized firearms and firearms suspects. A 'derived goal' of the study before you is to evaluate the way in which the collection of information and knowledge about firearms crime – for example, through VDS – is taking place at present.

Sources of information

To map out the developments in firearms crime, various sources of information were used:

1. Firearms possession – VDS, supplemented by regional police forces' own counts (such as lists of found property in the Basic Police Register (BPS) and extracts from criminal records).
2. Firearms use – VDS, supplemented by data from the National Robberies Registration System (LORS) and the Police Registration System (HKS).
3. Persons suspected of firearms possession and use – VDS in combination with HKS.
4. Domestic trafficking – based on the results of prior research (Spapens and Bruinsma, 2002a), supplemented by interviews with arms dealers and firearms experts.

2. Illegal firearms possessors and users

Three groups of suspects

Three groups of suspects emerge from prior research into firearms suspects, together responsible for approximately 75% of the firearms crimes in the Netherlands (Spapens and Bruinsma, 2002b). This concerns the following groups (which partially overlap one another):

1. Firearms possessors affiliated with the (circles of) illicit drug trafficking.
In the drugs world, firearms are wanted for different reasons, but personal protection plays a particularly important part. Four groups can be distinguished in this context: hard drug addicts, dealers, persons involved in the production and smuggling of (hard) drugs and persons who grow hemp and traffic in soft drugs.
2. Firearms possessors suspected of having committed a robbery.
An important distinction that can be made in this group is that between persons who commit a robbery or hold-up once only and those who do so (planned or not) regularly. The latter group consists of both juvenile offenders who commit robberies and hold-ups on a regular basis and persons who are addicted to hard drugs and obtain financial means through robberies.

3. Firearms possessors, born in the Netherlands Antilles, (usually) with criminal records.
These are young men of Antillean origin who recently immigrated to the Netherlands. They have often accumulated prior criminal records on the Antilles, and often served one or more prison sentences before coming to the Netherlands.

Analysis of suspects

The three groups mentioned above were selected from the Firearms Data System (VDS), and analysed further for the years 2001, 2002 and 2003. There were no reasons to assume that, regarding the period 2001 – 2003, these three groups were jointly responsible for significantly more or less than 75% of the number of firearms crimes in the Netherlands. The most important results of the analysis are:

- Prior research has already shown that the vast majority of the suspects of firearms crimes are men, and are between 20 and 30 years of age on average. Analysis of the VDS data confirms this picture: in each of the three groups of suspects, the percentage of men is over 90% and many of the suspects are under 30. As far as age is concerned, there are, however, clear differences between the groups of suspects: robbery suspects are relatively young (55% in the 15-24 age group), and drugs crime suspects relatively old (62% are 30 years old or over). There is no sign of a trend towards a younger or older suspect population.
- Over half of the suspects of firearms crimes related to drugs crimes or robberies were born in the Netherlands. Regarding drugs crimes, in addition – with respect to robberies – Antilleans are relatively often involved (13% as opposed to 6%).
- Three situations can roughly be distinguished in which firearms are found or used: the possession and carrying of a firearm, threatening with the weapon and actually shooting it. Virtually all suspects of drugs-related firearms crimes possess or carry a weapon (99%). The weapons of robbery suspects are usually found after someone has been threatened with them (82%). Antillean suspects of firearms crime possess or carry a weapon (56%), threaten with it (25%) and also actually shoot it (18%).
- The type of weapon used by robbers is unknown in over half of the cases. For Antillean suspects, this is true for about one fourth of the crimes. Where the type of weapon is known, mostly pistols, gas/alarm pistols or threatening weapons are used. The pistol is strongly represented among the Antillean suspects (61%, particularly the Tanfoglio); robbery suspects – as far as is known – use gas/alarm pistols or imitation weapons relatively often (52%).
- In the period 2001-2003, 12% of the Antillean suspects had been picked up earlier for firearms crimes. In the other two groups, this percentage is 1%. Many of the suspects had committed two or more prior offences in the period 2001-2003. Particularly among Antillean suspects and drugs crime suspects, this often involved violations coming under the Weapons and Ammunition Act (*Wet Wapens en Munitie*) (which also covers crimes committed with other types of weapons). Many of them were detained in the aforementioned period.
- It is striking that the VDS contains little information on the way in which the suspect acquired the weapon. Information was available in the case of only 281 of the 2339 incidents (12%). The available information shows that weapons using live ammunition are mainly acquired illegally

(47%) or are found (18%) or stolen (11%). Weapons not using live ammunition and imitation weapons are frequently bought legally (43%) or illegally (30%). Suspects are often not very explicit in this regard.

- An important point of interest, relating to the previous issue, is the question how often firearms, as durable goods, change owners. On the basis of the information available, only very limited statements can be made about the frequency with which firearms change owners. Criminal investigations are not aimed at this and, in practice, the path a firearm has taken comes up hardly or not at all for discussion during the questioning of suspects. But it is clear at any rate that firearms often circulate among possessors and/or users (for example through 'leasing').

3. Estimation of the extent of illegal firearms possession

Quality of information

The current management by the police of information relating to illegal firearms possession and use makes it difficult to estimate the total number of illegal firearms possessors and the number of firearms in the Netherlands. In principle, VDS provides the opportunity to make reliable estimates of firearms use and possession. At present, however, not all regional police forces use VDS in actual practice, and the data are not always entered unambiguously and consistently.

Based on (a random sample of) the data available in the VDS on firearms crimes, an estimate has been made of the number of illegal firearms possessors.

- The starting point is the three aforementioned groups of offenders: suspects affiliated with illicit drugs trafficking, robbery suspects and Antilleans with criminal records. They are considered responsible for approximately 75% of the total number of firearms crimes.
- The so-called 'catch-recatch' method was used, whereby for each group of offenders – based on the chance of 'recatch' – a group-specific estimate was made for the period 2001-2003.
- The estimate does not only include weapons using live ammunition, but also gas, alarm and imitation weapons.

Estimate

The analyses resulted in the following estimate: in the Netherlands, there were 40,553 (54,070) firearms possessors (range 26,531 – 54,535, reliability interval of 95%) in the research population in the period 2001-2003. This concerns both those who were caught and a further estimate of the firearms possessors who were not caught. The following numbers are given for each group: 21,776 (29,034) firearms possessors in illegal drugs trafficking circles, 12,522 (16,696) robbers in possession of firearms and 9,345 (12,460) Antilleans in possession of firearms. (Between brackets, the numbers have been extrapolated to 100%.)

Conclusions

The following comments can be made on these figures:

- To increase the future relevance of the estimate, it is important to continue encouraging the regional police forces to use VDS.
- This is an estimate of the extent of firearms possession in the three main groups of offenders, and is therefore not an estimate of the total extent of firearms possession in the Netherlands.
- Antilleans are strongly represented in the group of firearms possessors. This is partly due to the research method used (thus, the way in which the estimate was made), but also has to do with the fact that a 'risk group' is concerned on which more emphasis should be placed in tackling firearms crime.
- With the available information, it is difficult to make a connection between firearms possession and use. Illegal firearms regularly change owners and/or users, and therefore several crimes can be committed with one firearm.

4. Seized firearms

Quality of information

Regional police forces – when asked – gave their own classification of the consistency and reliability of the entry of weapons using live ammunition in VDS. When these were assessed as 'good', the data from VDS had been used (this was the case for twelve regions). If the assessment was 'moderate' or 'reasonable', or VDS had not been used at all, information on seizures had been used from other registration systems (BPS, XPOL). In this context, it should be noted that the available information was not always complete and reliable, for example because of double counting or incorrect entry (for instance, entry of an imitation weapon as a 'pistol' or 'revolver').

Firearms using live ammunition seized in 2001-2003

The following emerged from the available information:

- In 2001, a total of 1,772 weapons using live ammunition were seized. In 2002, this was 1,932 weapons using live ammunition and in 2003 this number was 1,777.
- These were mainly pistols (approx. 60% of the total number of firearms using live ammunition that were seized), rifles (approx. 20%) and revolvers (approx. 15%).
- On average, in 2003, 11 firearms were seized per 100,000 residents. In the most urbanised regions, the number of firearms seized per 100,000 residents is generally high (particularly in Amsterdam-Amstelland, Rotterdam-Rijnmond and Haaglanden).

Development in 1998-2003

In a prior study, extrapolations were made on the basis of the number of seizures to obtain information on the total number of firearms in the Netherlands for the period 1998-2000 (Spapens and Bruinsma, 2002b). This information was, however, obtained differently – namely by manually going through (and correcting) the basic registration systems of the police forces – to the information in this study based on VDS. The question is whether it is possible to compare these

figures, so that statements can be made about the period 1998 – 2003. The analysis makes it clear that this should be done with appropriate caution, because (i) the available figures are not equally reliable and consistent for all regions; (ii) the same sources were not always used; and (iii) registration has improved or even deteriorated in the course of time.

A comparison of the figures from the period 1998-2000 with those from the period 2001 – 2003 shows that the number of firearms seized in the period 2001 – 2003 (with approx. 1,800 firearms seized) is considerably lower than in the period 1998 – 2000 (approx. 2,400 annually). Part of the explanation can be found in the fact that in the period 2001 – 2003, VDS was used as the main source of information, and that, as already stated several times above, this data system is still being developed and is not always used correctly by the regional police forces. Another possible explanation is that in the years 1998 – 2000, much attention was devoted to firearms and their seizure, and that firearms possessors anticipated this and made more effort to keep their firearms out of sight of the police. It could also be that, because of hand-in campaigns aimed at illegal firearms in the years 1998 – 2000, the number of seizures in the years afterwards was smaller. The prioritisation of the tackling of firearms use and possession in police and judicial policy undoubtedly had an effect.

Seizure of firearms not using live ammunition

The study examined the extent to which VDS can be used to determine the extent of possession and use of gas and alarm weapons and imitation weapons. To do so, the figures from VDS from the period 2001 – 2003 were compared to figures from other registration systems – this was possible in several police regions – and compared to figures already available from the period 1998 – 2000. The analysis showed that the registration of gas and alarm weapons and imitation weapons in VDS was poor for a considerable number of regions: the numbers for the years 2001 – 2003 are often much lower than figures available in other registration systems and figures relating to the period 1998 – 2000. For the rest, various regions state that they themselves do enter seizures of gas and alarm weapons in VDS in a consistent and reliable manner.

A survey has been made on the basis of VDS data and additions from the basic registration of the number of gas and alarm weapons and imitation weapons seized for the years 2001 to 2003. In that period, about 1,200 gas and alarm weapons were seized annually. The number of imitation weapons is between 1,500 and 1,750. For the reasons given above, comparisons of these figures with those from the period 1998 – 2000 are difficult to make.

Circumstances of seizures

The circumstances were examined under which firearms using live ammunition were seized in the years 2001 – 2003. The available figures show that firearms using live ammunition were discovered in over 50% of the cases without being used (for example during a search of premises or an inspection). In 35 to 40% of the cases, they were seized when the suspect was caught in the act (this primarily concerns threats, drugs trafficking and possession and attempted

murder/manslaughter). In the other approximately 5% of the cases, the firearms were handed in voluntarily.

Gas and alarm weapons were found without being used in about three fourths of the cases (such as during a search of premises). Almost one fourth were seized when the suspect was caught in the act. This primarily concerned threats, drugs possession and trafficking and robberies.

At the end of 2002, Section 151b of the Municipalities Act (*Gemeentewet*) entered into force. This Act makes preventive search possible. This measure is supposed to help to better combat armed violence in society. Several municipalities have already gained experience with preventive search. To date, few firearms have been found during preventive search actions. However, this does not automatically lead to the conclusion that it is not an effective measure: for instance, research has shown that in the Municipality of Utrecht – partly through preventive search actions – the number of firearms-related incidents has been reduced.

5. Firearms incidents

In this study, the nature, extent and development of firearms crimes in the Netherlands has been examined. A firearms crime is an occurrence in which a firearm – this can also be a gas or alarm pistol or imitation weapon – is used to threaten or (outside the legal circuit) to shoot. Sources used for this were VDS, LORS and HKS. Attention has also been devoted to the usefulness of the registration systems in question.

Quality of the VDS figures

From a survey among the regional police forces, it emerged that only five forces kept a complete and consistent VDS registration of firearms *incidents* in the period from 2001 to 2003. At the other police forces, there was incomplete (for example, only incidents in which the weapon was seized) or inconsistent entry of firearms incidents. By comparing the figures from VDS over the period 2001 – 2003 with figures from a prior study (Spapens and Bruinsma, 2002b) over the period 1998-2000, an estimate was made of the number of shooting and threatening incidents registered in VDS. If the number of firearms incidents had remained the same in the past four years, VDS would only contain about a third of the total number of incidents (both shooting and threatening incidents).

Shooting and threatening incidents

The figures of the five police regions where reliable data are available in VDS were analysed in more detail.

- The total numbers of shooting incidents for the five regions in the years 2001, 2002 and 2003 are 171, 208 and 155, respectively. These were mainly attempted murder/manslaughter, murder/manslaughter and destruction with a firearm using live ammunition.

- The total numbers of threatening incidents for the five regions in the years 2001, 2002 and 2003 are 711, 598 and 303, respectively. A sharp decline can therefore be ascertained in 2003.
- The decline in the number of threatening incidents in 2003 is primarily attributable to the sharp reduction in the number of extortions and threats. A possible explanation for this is the efforts of the police aimed at reducing crime among young people: a group who are often responsible for extortions and threats.
- In about 11 per cent of the total number of shooting incidents (for example during searches of premises), more than one firearm was seized. These mainly involved attempted murder/manslaughter and murder/manslaughter. In threatening incidents, more than one firearm was seized in about 20 per cent of the cases.

Robberies

The types of firearms used in robberies have been mapped out on the basis of data from LORS. These data in LORS are based on the designation given by witnesses or persons reporting the robberies of the nature / type of firearm. This explains, for example the relatively low number of cases in which the use of an imitation firearm is established, while other information shows that many robberies are committed with firearms not using live ammunition. The total number of firearms observed by witnesses during robberies in the period 1998 – 2003 is between 1,500 and 1,800. Witnesses and/or victims often state that a pistol was used as a firearm (in approximately 65% of the cases).

Quality of the HKS figures

Because the registration in VDS is only consistent and complete for five regions, in the period 2001 – 2003, the extent to which a complete picture of registered firearms incidents can be obtained from data from HKS was examined. For this purpose, the data from HKS were compared with figures from VDS, LORS (number of robberies) and Statistics Netherlands (CBS) (number of killings with firearms). A comparison of figures from HKS with other sources shows that the number of firearms incidents registered in HKS is incomplete as well. The conclusion is therefore that it is not possible to make reliable estimates of the number of firearms incidents on the basis of HKS.

6. Smuggling and trafficking in the Netherlands

The illegal firearms market was examined on the basis of a recent study (Spapens and Bruinsma, 2004), in which supply and demand as well as the parties involved and the trafficking and smuggling methods are discussed. In the framework of this study, the results of the prior study were summarised and presented to several firearms experts and legal arms dealers for checking.

Supply of and demand for illegal firearms

The following has been ascertained regarding the supply of illegal firearms:

- There is an increasing variation in makes and types of firearms.
- The illegal firearms market is becoming more businesslike.
- It has emerged from VDS that Italy (especially the make Tanfoglio), Belgium (mainly the make FN), Germany, Serbia-Montenegro and the Czech Republic are the principal source countries.

The following is stated about the demand for illegal firearms:

- It comes mainly from young men (aged 20-30), usually with criminal records in the context of committing violence.
- There are roughly three groups: (1) petty (starting) criminals, engaged in hold-ups and drugs dealing at neighbourhood level, (2) experienced criminals with contacts at regional and national level and (3) large, (inter)nationally operating criminals engaged in capital-intensive trafficking in drugs, arms or women.
- Reasons to possess illegal firearms are: (1) Use as a (criminal) instrument, (2) use as an aid for personal safety, (3) as collector's items or objects to save and (4) as objects of trade.
- Firearms experts expect an increase, or an ongoing differentiation in the demand for firearms as a result of (1) expansion of the European Union, (2) increase in the number of persons involved in organised crime and (3) hardening of the crime picture.

Smuggling and trafficking methods

In the logistic process of illicit trafficking in firearms, four stages can be distinguished:

1. Production of a firearm, often on the premises of legal firearms manufacturers.
2. Contribution of the weapon to illegal circles through blackwashing (only selling legally on paper), theft, conversion or recycling.
3. Smuggling of the illegal weapon from the source country to the Netherlands. This is often done through dispatches by courier, hitchhiking along with other illegal trafficking, hitchhiking with legal transports or through dispatches by parcel post.
4. Sale of the illegal weapon in the Dutch criminal circle: (1) the importer sells on to distributors who then deliver the firearms to the end users or (2) the importer itself delivers to the end users.

Several important facts relating to trafficking in illegal firearms are:

- Criminal collaborations, aimed at smuggling and trafficking in firearms, are flexible and composed of a limited number of persons, with the importer as the pivot of the logistic organisation.
- There are no ethnic monopoly positions in the (distributive) trade in firearms. Native Dutch, Turks, Moroccans, Surinamese and former Yugoslavians are mentioned relatively often as groups involved in smuggling and trafficking in firearms in the Netherlands.

- Firearms smuggling and trafficking often involve small numbers per shipment (five to thirty firearms) and the trafficking in itself is not sufficiently lucrative. Trafficking in firearms is therefore often combined with secondary trade.
- Firearms are not easy to acquire except for customers who are familiar with and trusted in criminal circles.

7. Conclusions and recommendations

Quality of the information available

In this study, an attempt was made to gather as much 'hard' information as possible regarding the nature and extent of firearms crime, particularly for the period 2001 – 2003. In doing so, we mainly used information available in VDS, which has been operational since 1 January 2001. The study shows that, potentially, VDS can be an important source of information, but that, at present, many regional police forces do not enter the seizure of firearms (including guns not using live ammunition) and shooting incidents at all in VDS, or do not enter them in a sufficiently reliable or consistent manner. The causes of incorrect and/or incomplete entry of information should be sought, for example in the fact that 'filling' VDS is an additional administrative task, that specialist knowledge of weapons is necessary but often not available (any more) and that entry definitions are not used uniformly and/or create problems in calling up the data in VDS.

Vision and policy

It is therefore advisable, at national level as well as within the regional police forces, to devote more attention to a good registration of relevant information in VDS. In doing so, it is important to work from a certain vision, because knowledge about matters such as firearms possession, use and trafficking can only be organised properly if there is a clear view of priorities and specific points of interest in the approach to firearms crime. In concrete terms, this means, for example that the approach should at least encompass the following aspects:

1. Criminal investigation aimed at detecting firearms possession and use.
2. Criminal investigation aimed at systematic detection of personal networks engaged in the trafficking, smuggling and/or 'leasing' of firearms.
3. Target group- and location-specific investigation into the possession and use of firearms.

The most important conditions for the implementation of that approach are:

1. Consistent direction and facilitation, at national and decentralised level, of 'firearms intelligence' on the basis of VDS, including the necessary development of expertise in and internationalisation of the regional police forces.
2. The encouragement of data collection and knowledge development in relation to specific risk locations and risk groups, regarding whom it can be presumed that they will (or might) use firearms in their criminal careers in committing crimes, such as the groups examined in the study before you, but, for example also the group of very active repeat offenders.
3. The encouragement of research into and development of crime scenarios.

Research will continue to play an important supporting role in this. In the short term, however, the accent in the content of such research should be on better mapping out and analysis of specific risk groups and crime scenarios in relation to the use of firearms, as well as the tracing of personal networks involved in the trafficking of firearms.

Geraadpleegde literatuur

- Annual Report* (2003),
Saferworld: April 2002-March 2003.
- Boer, M.G.W. den (2004),
Out of the blue : police perspectives on Europe, governance and accountability. Nederlandse Politie Academie / Vrije Universiteit Amsterdam.
- Bogaerts, S., Pleysier, S. & Vanheule, S. (2004),
"De vangst-hervangstmethode voor de schatting van delinquente populaties", *Panopticon*, 25, 4, 72-76.
- Cruyff, M., P. van der Heijden & J. van der Leun (2002),
Een schatting van het aantal illegale vreemdelingen in Nederland. In: Engbersen, G. R. Staring, J. van der Leun, J. de Boom, P. van der Heijden & M. Cruyff (eds.). *Illegale vreemdelingen in Nederland. Omvang, overkomst, verblijf en uitzetting*. Erasmus Universiteit, RISBO (In opdracht van het Ministerie van Justitie).
- Cruyff, M.J.L.F. & P.G.M. van der Heijden (2003a),
Het schatten van delinquente populaties met de vangst-hervangstmethode.
Paper gepresenteerd op het NVK congres 2003, Amsterdam.
- Cruyff, M.J.L.F., & P.G.M. van der Heijden (2003b),
Benutting HKS en ontwikkeling vangst-hervangstmethoden. Een onderzoek in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie. Utrecht, Universiteit Utrecht, Onderzoekschool IOPS afdeling Utrecht (zie ook: www.wodc.nl).
- Darroch, J.N. (1961),
The two-sample capture-recapture census when tagging and sampling are stratified.
Biometrika, 48: 241-260.
- Davis, I., C. Hirst, and B. Mariani (2001),
Organised Crime, corruption and illicit arms trafficking in an enlarged EU. Challenges and perspectives. Saferworld: December 2001.
- Eindrapport landelijk project 'Aanpak illegale vuurwapens 1999'*,
Politiekorps Brabant-Noord. In opdracht van de Raad van Hoofdcommissarissen.

- Europol (2003).
European Union Organised Crime Report. Europol: 2003.
- Evaluatierapport thematische actie 'Golden delicious'. Landelijke controle-actie schietverenigingen*.
Landelijk Platform Wapens en Munitie, KLPD, dNRI, Werkgroep Golden Delicious, september 2003.
- Groothuis, M e.a. (2003),
Evaluatierapport Thematische actie 'Inhaalslag direct toezicht'. Landelijke controle-actie vuurwapenhandelaren. Landelijk Platform Wapens en Munitie. KLPD, dNRI, Actiegroep Inhaalslag Direct Toezicht, september 2003.
- Hox, J.J.C.M. (1986),
Het gebruik van hulptheorieën bij operationalisering. Een studie rond het begrip subjectief welbevinden. Academisch proefschrift, Universiteit van Amsterdam.
- Kendall, W.L. & Pollock, K.H. (1992),
The robust design in capture-recapture studies: A review and evaluation by Monte Carlo simulation. In D.R. McCullough & R.H. Barrett (eds). *Wildlife 2001 Populations*. London: Elsevier.
- Kleemans, E.R. e.a. (1998),
Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Rapportage op basis van de WODC-monitor. WODC. Den Haag.
- Kleemans, E.R. e.a. (2002),
Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Tweede rapportage op basis van de WODC-monitor. WODC. Den Haag.
- KLPD, dNRI, Landelijk Bureau Wapens en Munitie (2002),
Vuurwapencriminaliteit op basis van het vuurwapendatasysteem in 2001.
- KLPD, dNRI, Landelijk Bureau Wapens en Munitie (2003),
Vuurwapencriminaliteit op basis van het vuurwapendatasysteem in 2002.
- KLPD, dNRI, Landelijk Bureau Wapens en Munitie (2004),
Vuurwapencriminaliteit op basis van het vuurwapendatasysteem in 2003.
- KLPD, divisie CRI (1998),
De aard en omvang van vuurwapencriminaliteit in Nederland, periode 1996 – 1997, Zoetermeer.
- Laan, P. van der & Nijboer, J.F. (2000),
Van zakmes tot pistool. Over jongeren en wapens in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 42, 2, 104-117.
- Lünnemann, K.D. en M.Y. Bruinsma (2005),
Geweld binnen en buiten. Aard, omvang en daders van huiselijk en publiek geweld in Nederland. Den Haag: WODC / Verwey Jonker Instituut / IVA Tilburg.
- Maalsté, N., Nijmeijer, P. & Scholtes, M. (2002),
De vuurwapengegetineerde aan het woord. Daderonderzoek naar achtergronden en motieven van vuurwapenbezit, vuurwapengebruik en vuurwapenhandel. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Justitie. Den Haag: ES&E.

- Maes, C., G. Loosveldt & J. Welkenhuysen-Gybels (2000),
Basisconcepten van de kanstheorie en de inductieve statistiek. Acco, Leuven.
- Ministerie van Justitie (2002),
 Directoraat-Generaal Rechtshandhaving, directie opsporingsbeleid, kenmerk 5193797/502/TM, Den Haag.
- Muskens, G. (2004),
Antillianenbeleid in zeven gemeenten. Rapportage over 2001 tot 2003, opgesteld voor de Directie Coördinatie Integratie Minderheden van het Ministerie van Justitie. Lepelstraat: DOCA Bureaus.
- NFI, afdeling Fysische Technologie, Wapens en munitie (2004),
Landelijke verzameling / Drugfire. Jaarverslag 2003. Rijswijk: Ministerie van Justitie
- Poorter de P. en F.J. Hoevers, (2000).
Overvallen in Nederland 2000, Korps Landelijke Politiediensten, dienst Nationale Recherche. Zoetermeer.
- Raad van Hoofdcommissarissen, Landelijk Platform Vuurwapens, i.s.m. Spapens, A.C. (2003),
Illegale vuurwapens in Europees perspectief. Probleemstellende notitie Werkgroep Nederlandse voorzittergroep EU 2004. Vertrouwelijk. Zoetermeer/Tilburg, december 2003.
- Rhodes, O.E., Chesser, R.K. & Smith, M.H. (1996),
Population dynamics in Ecological Space and Time. Chicago: University of Chicago Press.
- Rossmo, D.K., Routledge, R. (1990),
 Estimating the size of criminal populations. *Journal of Quantitative criminology*, 6: 293-314.
- Sagranoso, D. (2001),
The proliferation of illegal small arms and light weapons in and around the European Union: Instability, organised crime and terrorist groups. Saferworld. Londen.
- Smit, F., van der Heyden, P.G.M. & Van Gils, G. (1993),
 Enkele weinig gebruikte methoden om de omvang van criminaliteit te schatten. *Tijdschrift voor Criminologie*, 36: 97-119.
- Spapens A.C. en M.Y. Bruinsma (2002a),
Smokkel van handvuurwapens vanuit voormalige Oostbloklanden naar Nederland, IVA Tilburg.
- Spapens, A.C. en M.Y. Bruinsma (2002b),
Vuurwapens gezocht. Vuurwapengebruik, -bezit en handel in Nederland, 1998-2000. IVA Tilburg.
- Spapens, A.C. en M.Y. Bruinsma (2004),
Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel. Tilburg: IVA Tilburg; Apeldoorn: Politie en Wetenschap.
- Tilburg, W. van e.a. (2004),
Landelijke criminaliteitskaart 2003. Een analyse van geregistreerde misdrijven en verdachten op basis van HKS-gegevens. Zoetermeer: KLPD-dNRI.
- Undermining global security* (2004),
 The European union's arms exports. A report by Amnesty International. Londen

- Van der Heijden, P.G.M. en G. van Gils (2000),
'Dark number' vuurwapens. *Tijdschrift voor Criminologie*. 154-164.
- Van der Heijden, P.G.M., Cruyff, M. & van Houwelingen, H.C. (2003),
Estimating the size of a Criminal Population from Police Records Using the Truncated Poisson Regression Model. *Statistica Neerlandica*, 57: 289-304.
- Van der Heyden, P.G.M., Bustami, R., Cruyff, M. Engbersen, G. & van Houwelingen, H.C. (2003),
Point and Interval estimation of the population using the Truncated Poisson Regression Model. *Statistical Modelling*, 3: 1-18.
- Van der Leun, J., Engbersen, G. & van der Heyden, P.G.M. (1998),
Illegaliteit en criminaliteit: schattingen, aanhoudingen en uitzettingen. Erasmus University, Department of Sociology, Rotterdam.
- Van Kerckvoorde, J. (1995),
Een maat voor het kwaad? Universitaire Pers Leuven, Reeks Samenleving, Criminaliteit & Strafrechtspleging, 8, Leuven.
- Verduin, P.C. (1999),
Het illegaal maken van vuurwapens en munitie in de vuurwapenbranche. Een analyse van branche, gelegenheden en werkwijzen. Afstudeerscriptie, Universiteit van Twente.
- Waege, H. (1997),
Is current validation valid? Some intriguing problems with traditional validation designs for general (value-) surveys. *Bulletin de Méthodologie Sociologique*, March 1997, 54, 41-63.
- Wartna, B.J. & N.J. Tollenaar (2004),
Bekenden van justitie: een verkennend onderzoek naar de 'veelplegers' in de populatie van vervolgte daders. WODC. Den Haag.
- Wittebrood, K. & Junger, M. (2002),
Trends in violent crime: a comparison between police statistics and victimization surveys. *Social Indicators Research*, 59: 153-173.
- Wood, B. en J. Peleman (1999),
The arms fixers. Controlling the brokers and shipping agents. NISAT.

Bijlagen

Bijlage 1

De vangst-hervangst methode

De vangst-hervangst methode is eenvoudig te illustreren.⁴⁸ Veronderstel dat iemand geïnteresseerd is in het precieze aantal van een bepaalde vissoort dat een vijver telt. Op n verschillende tijdstippen in een bepaalde periode gaat men vangen, wordt de vangst gemarkeerd en gooit men de vissen terug. Het resultaat van deze procedure ziet er dan als volgt uit:

aantal keer gevangen	1	2	3	n	
aantal vissen	$f(1)$	$f(2)$	$f(3)$	$f(n)$	(1)

$$f(\text{niet gevangen}) = f(0)$$

$$f(\text{gevangen}) = f(1) + f(2) + f(3) + \dots + \dots + f(n) \quad (1)$$

$$f(\text{totaal}) = f(\text{niet gevangen}) + f(\text{gevangen}) \quad (2)$$

Het totale aantal vissen in de vijver kan dan worden bepaald door de niet geobserveerde vissen, zijnde $f(\text{niet gevangen})$ of $f(0)$, op te tellen bij de geobserveerde of gevangen vissen, zijnde $f(\text{gevangen})$. Het tweede deel van deze optelling: $f(\text{gevangen})$: de som van $f(1), f(2), \dots, f(n)$, is bekend. Het eerste deel, $f(\text{niet gevangen})$ is echter onbekend, maar kan worden geschat onder de aanname dat bovenstaande cijferreeks (1) een Poisson-verdeling volgt. De Poisson verdeling, verwant met de klassieke binomiaalverdeling, baseert zich op de stochastische veranderlijke die het aantal keren 'succes' telt, waarbij de kans op een succes (p) klein is en het aantal Bernoulli trials n groot is (Maes e.a., 2000). Indien n groot is en p klein dan volgt het aantal vangsten in onze 'vissen in de vijver' illustratie dus een Poissonverdeling, en dit principe gaat eveneens op voor de meeste toepassingen van de vangst-hervangst methode binnen de criminologie (waar het aantal potentiële vangstmomenten n vaak groot is, terwijl de kans op een daadwerkelijke vangst p vaak juist klein is). De Poissonparameter van een vis mag dus wel veranderen, maar niet vanwege (het uitblijven van) een vangst. Onder de veronderstelling dat het aantal vangsten een Poissonverdeling volgt, worden de pakkansen gegeven door:

48, Zie ook: Bogaerts, Pleysier & Vanheule (2004); Cruyff & van der Heijden (2003a); Cruyff & van der Heijden (2003b); Cruyff e.a. (2002).

$$p(y; m) = \frac{e^{-m} m^y}{y!} \quad (3)$$

Hierbij is m de Poisson⁴⁹ parameter en y het aantal keer dat men die bepaalde vis gevangen heeft. In de veronderstelling dat er in een bepaald jaar 7+ vangsten zijn, vinden we volgende waarden:

aantal keer gevangen	0	1	2	3	4	5	6	7+
kans (met $m=.75$)	.472	.354	.133	.033	.006	.001	.000	.000
kans (met $m=1$)	.368	.368	.184	.061	.015	.003	.001	.000

Indien de Poisson parameter $.75$ is, dan is de kans dat een bepaalde vis éénmaal gevangen wordt $.354$, tweemaal $.133$, driemaal $.033$, etc. Diezelfde verdeling bij een hogere Poisson parameter ($m=1$), verhoogt de relatieve waarschijnlijkheid om een bepaalde vis meer malen te vangen, al blijft die kans in absolute waarden nog steeds klein. In de praktijk is de Poisson parameter natuurlijk niet gegeven. Het is echter mogelijk een parameter te schatten die zo goed mogelijk aansluit bij de frequenties of cijferreeks die we wel kennen, voornamelijk $f(1)$, $f(2)$,... (zie (1)). De geschatte Poisson parameter kan vervolgens in formule (3) worden ingevoerd en op die manier kan dan ook $f(0)$ of $f(\text{niet gevangen})$ berekend worden. Deze frequentie integreren in (2) levert ons tenslotte een schatting op van het totale aantal vissen in de vijver, de beoogde doelstelling (Bogaerts, Pleysier & Vanheule, 2004).

Het toepassen van de vangst-hervangst methodiek op het schatten van vuurwapenbezit vergt reflectie op een aantal aannames. De analogie tussen de visvijver en vuurwapenbezit is namelijk niet zonder problemen.

Een eerste aanname impliceert dat de Poisson parameter voor alle eenheden identiek is. Alle eenheden hebben theoretisch gezien éénzelfde pakkans. Dit kan voor vissen nog aannemelijk zijn, maar voor toepassingen binnen de criminologie is het een bedenkelijk uitgangspunt. Sommige illegale vuurwapenbezitters zijn zichtbaarder dan anderen en lopen een grotere kans om 'gepakt' te worden. Deze pakkans is geen statisch gegeven maar verschilt van gemeente tot gemeente en is afhankelijk van de prioriteiten die de politie stelt. Waar vissen als een homogene populatie zouden kunnen worden gekenschetst, vormen illegale vuurwapenbezitters en -gebruikers een heterogene populatie. De oplossing hiervoor is de Poisson parameter als een functie van een aantal verklarende variabelen, zogenaamde covariaten, te specificeren: Poisson regressie.⁵⁰

49. De Poisson parameter wordt geschat met behulp van speciale computerprogramma's; voor onze illustratie nemen we de cijferreeksen van Cruyff e.a. (2002) over, die uitgedrukt worden als kansen die optellen tot 1.

50. Poisson regressie, een eenvoudige uitbreiding van de Poisson verdeling in formule (3), ziet er als volgt uit:

$$p(y(i); m(i)) = \frac{e^{-m(i)} m(i)^{y(i)}}{y(i)!} \quad \text{waarbij} \quad \log m(i) = b_0 + b_1 x_{1i} + b_2 x_{2i} + \dots + b_k x_{ki} \quad (4)$$

De heterogeniteit aan 'pakkansen' wordt zodoende afhankelijk gemaakt van enkele factoren en geïncorporeerd in het model. Bij het schatten van de populatie illegale vuurwapenbezitters zijn die factoren bijvoorbeeld 'de leeftijd', 'het geslacht' en 'het land van herkomst' (Cruyff e.a., 2002). De aanname blijft overigens gelden in die zin dat Poisson parameters voor individuen met identieke waarden op de opgenomen covariaten homogeen zijn. Men spreekt dan van geobserveerde heterogeniteit. Variabiliteit in de Poisson parameters veroorzaakt door niet in de regressie opgenomen invloeden: de zogenaamde ongeobserveerde heterogeniteit, blijft problematisch (van der Heijden e.a., 2003).⁵¹

Een tweede aanname stelt dat de Poisson parameter niet als gevolg van (het uitblijven van) een vangst mag veranderen over de tijd. In het onderzoek naar illegaal vuurwapenbezit is het niet ondenkbeeldig dat iemand die éénmaal werd gepakt met een illegaal vuurwapen voorzichtiger wordt en het vuurwapen niet meer bij zich draagt, of nagenoeg onvindbaar opbergt. Evengoed is het mogelijk dat de politie personen bij wie in het verleden illegale vuurwapens aangetroffen zijn beter in de gaten houdt, zodat de 'pakkans' groter wordt. Het eerste geval staat bekend als 'negatieve besmetting', het tweede als 'positieve besmetting' (van der Heijden e.a., 2003). In wezen hoeft de 'pakkans' niet zozeer constant te zijn. De kern van de zaak is dat een verandering in de pakkans niet veroorzaakt mag worden door een eerdere 'vangst', omdat zo de eerder vermelde onafhankelijkheid van de herhaalde Bernoulli experimenten in het gedrang komt (Maes e.a., 2000).

Een derde aanname is hier nauw mee verbonden en stelt dat de populatieomvang ($f(\text{totaal})$) constant of 'gesloten' dient te zijn. Bij vissen is deze assumptie, zeker op langere termijn niet van toepassing, omdat uitval plaatsvindt door sterfte en instroom door geboorte. Over het algemeen is deze assumptie alleen bij korte observatieperioden niet problematisch. Bij delinquente populaties geldt dit eveneens omdat detentie onder deze derde aanname valt. Concreet met betrekking tot de onderzoekspopulatie kan worden gesteld dat een hoog percentage verdachten gedurende de gehele 'vangstperiode' gedetineerd is geweest. Bij het schatten van vuurwapenbezit kon hiervoor worden gecorrigeerd met de variabele WGHT, omdat in individuele gevallen de detentietijd bekend was.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat het toepassen van de vangst-hervangst methode voor criminologisch relevante schattingen niet zonder problemen is. Niet geobserveerde heterogeniteit

Elk individu heeft dus een eigen Poisson parameter $m(i)$, en deze parameter is voor elk individu dus een functie van een aantal verklarende variabelen $x(i)$. Doordat deze verklarende variabelen voor elk individu van invloed zijn op de Poisson parameter, bepalen ze ook de kans dat een bepaald individu 'gepakt' of 'herpakt' wordt ($y(i)$). Ook hier worden de Poisson parameters en uiteindelijk ook $f(0)$ opnieuw geschat op basis van een computerprogramma voor afgeknotte Poisson regressie (Cruyff e.a., 2002).

51. Echter, ook voor ongeobserveerde heterogeniteit, wat kan leiden tot 'overdispersion', worden oplossingen geformuleerd: "For the truncated Poisson regression model a Lagrange multiplier test on overdispersion was developed by Gurmu (1991). It compares the model fit of the Poisson model against alternative models with an extra dispersion parameter included, such as the negative binomial model" (van der Heijden e.a., 2003:297).

en besmetting vormen bij het schatten van delinquente populaties een potentiële bedreiging voor de assumpties van de Poisson verdeling.

Formule schattingsmethode

Ten behoeve van de schatting van het aantal vuurwapenbezitters is het hier toegepaste Poisson regressie model:

$$P(Y = y | y > 0) = \frac{P(y)}{1 - P(y = 0)}, \quad y = 1, 2, \dots$$

geschat met de aanname dat Y een Poissonverdeling volgt. De Poissonparameter μ is gespecificeerd als een functie van de covariaten x en is gecorrigeerd voor verschillen in detentietijd (variabele wght) door middel van:

$$\mu_i = wght * \exp\left(\sum_{j=1}^K x_j \beta_j\right).$$

Teleenheid

Het hanteren van een gestandaardiseerde teleenheid is noodzakelijk voor het bepalen van de validiteit van de schatting. Met teleenheid wordt bedoeld: Het aantal keren dat een individu voor een bepaald delict is aangehouden binnen de vooraf vastgestelde referteperiode (2001-2003). Vergeleken met HKS, heeft VDS het belangrijke voordeel dat het principe van "One man one crime" wordt gehanteerd. HKS registreert geen gepleegde delicten maar feiten. Vertaald naar de vangst-hervangst methode betekent één delict, één enkele vangst. Het koppelen van de drie jaarbestanden verliep vlot vanwege het gestandaardiseerde format. Dubbele registraties waren zeer beperkt en konden worden uitgezuiverd. De benodigde dadergegevens waren beschikbaar voor de drie voornoemde groepen.

De steekproef en variabelen

Drie groepen maakten deel uit van de analyse: Antillianen (n=891), drugsgelateerde verdachten van vuurwapengerelateerde criminaliteit (n=767) en overvallers (n=572). De groep medeverdachten werd buiten beschouwing gelaten. De gemiddelde leeftijd voor de totale groep was 29 jaar en vijf maanden (SD=9.87). Antilianen waren gemiddeld 28 jaar oud, de vuurwapenbezitters die drugsgelateerde feiten pleegden waren ongeveer 34 jaar oud en de overvallers waren gemiddeld 25 jaar oud. In 94% van de gevallen ging het om mannen (n=1970), in 6% van de gevallen waren de verdachten van het vrouwelijke geslacht (n=123). Van de in totaal 2093 verdachten werden tussen 2001 en 2003, 1977 verdachten éénmaal gevangen, 105 verdachten werden tweemaal gevangen, 8 verdachten werden driemaal gevangen, nog eens twee verdachten werden viermaal gevangen en één verdachte werd vijfmaal gepakt. In totaal werden 2340 feiten gepleegd door 2093 verdachten.

De afhankelijke variabele ('vangst') in het onderzoek was: 'het aantal keer dat een verdachte werd opgepakt voor vuurwapenbezit'. Als wegingsvariabele (wght) werd 90% van de detentietijd in dagen genomen. Er werd voor 90% geopteerd vanwege het periodiek verlof (10%) dat de meeste gedetineerden genieten. Deze wegingsvariabele corrigeert voor de verschillen in tijd waarin de verdachten 'buiten' en dus (her)pakbaar zijn geweest. Daarnaast bleken uiteindelijk zes covariaten van toepassing op het schattingsmodel. Deze covariaten zijn in de analyse betrokken.

- de leeftijd van de respondenten (0=40 jaar en ouder; 1= jonger dan 40 jaar);
- drugs: wapen werd aangetroffen tijdens drugsdelict (0=anders; 1= drugsdelict);
- overval: wapen werd aangetroffen tijdens overval (0=anders; 1=overval);
- schiet: wel/niet met het wapen geschoten (0=niet; 1=wel);
- lnwmm: logaritme van het aantal feiten in verband met de WWM;
- lnopium: logaritme van aantal feiten in verband met de Opiumwet.

Een aantal covariaten is uit het model geweerd:

- regio: Rotterdam versus overige; en Grote Steden (Den Haag, Utrecht, Amsterdam en Rotterdam) versus overige;
- geslacht: man/vrouw, missings (=onbekend) als man gecodeerd;
- SR: het aantal feiten i.h.k.v. het Strafrecht:
- geboorteland: dummy variabelen met Antillen*, Nederland en overige, (Nederland en overige niet significant verschillend).

Tabel. Overzicht van de regressiegewichten per covariaat

Covariaat	Beta (β)	Stdev.	t-waarde	p-waarde
Constante	-3.3949	0.3902	8.70	0.0000
Leeftijd	0.9456	0.3339	2.83	0.0046
Drugs	1.0999	0.2447	-4.49	0.0000
Overval	-0.4695	0.2534	-1.85	0.0639
Schiet	0.7718	0.2089	3.70	0.0002
Ln WWM	0.9647	0.1401	6.89	0.0000
Ln opium	0.3069	0.1331	2.31	0.0212

Een positieve β betekent een grotere Poissonparameter (en hogere pakkansen) voor hogere scores op de covariaat, en een negatieve β duidt op lagere pakkansen voor hogere scores op de covariaat.

Niet alle covariaten waren significant. Dat geldt overigens niet voor de covariaat geboorteland (Nederlandse Antillen versus overige). Die blijkt wel significant, want verdachten uit de Nederlandse Antillen worden (veel) vaker opnieuw gepakt dan verdachten van de overige nationaliteiten. Het aantal 'hervangsten' van de groep 'overige' is echter zo laag dat deze covariaat tot bijzonder instabiele populatieschattingen met zeer grote betrouwbaarheidsintervallen leidt. Een model met alleen een intercept en deze covariaat geeft bijvoorbeeld een populatieschatting van

140.000 met 95% betrouwbaarheidsinterval {30.000- 250.000}. Zie hieronder de verdeling van de variabele 'vangst'.

	'vangst'				
	1	2	3	4	5
Antillen	1196	6	0	0	0
Ander geboorteland	781	99	8	2	1

Schattingsresultaat

De totale populatie (Nhat): dat wil zeggen de gepakte plus de schatting van de niet-gepakte vuurwapenbezitters in Nederland (op basis van VDS), alsmede het bijbehorende 95% betrouwbaarheidsinterval zijn geschat op:

Horvitz-Thompson estimates of N	
Nhat	40.533
Nhat 95% confidence interval	26531 - 54535

Modelfit

Het schattingsmodel gaat uit van twee frequenties: de waargenomen, empirische frequenties gebaseerd op de VDS-gegevens én de geschatte frequentie (op basis van het Poisson regressie model). Een vergelijking van de empirische en de geschatte frequenties geeft een goede indicatie van de fit of overeenstemming. Des te dichter de f-waarden namelijk bijeen liggen, des te beter, omdat het empirische model en het schattingsmodel zo weinig mogelijk significant van elkaar zouden moeten verschillen (drempelwaarde 0.05). Bestaat er wel een significant verschil tussen beide modellen dan is sprake van een slechte fit of slechte overeenkomst.

Y	f(obs)	f(est)	residuals
1	1977	1973.04	0.07
2	105	109.07	-0.39
3	8	8.89	-0.30
4	2	1.09	0.87
5	1	0.17	1.99

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat bij de schatting van het aantal vuurwapenbezitters (binnen de drie in de analyse betrokken groepen) in Nederland de empirische en geschatte frequenties een goede fit of overeenkomst vertonen (gestandaardiseerde residuen met waarden kleiner dan twee duiden op een goede fit: eerste keer opnieuw 'gevangen': 0.07; tweede keer opnieuw gepakt: 0.39).

Uit de resultaten van de analyses met de covariaat Nederlandse Antillen blijkt dat dit een bijzondere groep is met zeer hoge pakkansen. Dat de groep overige nationaliteiten een veel lagere

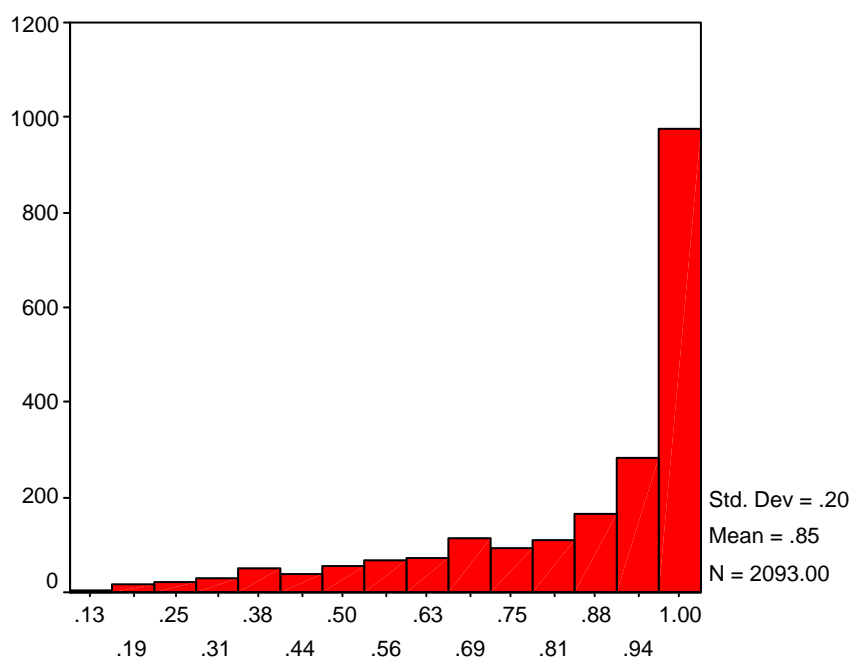
pakkans heeft, blijkt onder andere uit de zeer instabiele schattingen met modellen waarin de covariaat Nederlandse Antillen is opgenomen. Het is trouwens wel gekend dat het ontbreken van een belangrijke covariaat leidt tot onderschatting van de totale populatieomvang. Vermoedelijk is de schatting van 40.533 vuurwapenbezitters (binnen de drie in de analyse betrokken groepen) een onderschatting. Daar staat echter tegenover dat het gebruikte model (zonder de covariaat Nederlandse Antillen) zeer redelijk fit en een test op het ontbreken van belangrijke covariaten (overdispersie-test) niet significant is ($p = .09$) en er dus geen bewijs is dat significante covariaten ontbreken.

Bijlage 2

Overzichten behorend bij hoofdstuk 3

Y0103

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	1977	94.5	94.5	94.5
	2	105	5.0	5.0	99.5
	3	8	.4	.4	99.9
	4	2	.1	.1	100.0
	5	1	.0	.0	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

WGHT

LEEFCAT

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	40 +	341	16.3	16.3	16.3
	< 40	1752	83.7	83.7	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

GENDER

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	vrouw	123	5.9	5.9	5.9
	man	1970	94.1	94.1	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

DRUGS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ander type delict	1326	63.4	63.4	63.4
	drugdelict	767	36.6	36.6	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

OVERVAL

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	geen overval	1521	72.7	72.7	72.7
	overval	572	27.3	27.3	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

RDAM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	overige regio's	1521	72.7	72.7	72.7
	Rdam	572	27.3	27.3	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

SCHIET

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	niet geschoten	1891	90.3	90.3	90.3
	geschoten	202	9.7	9.7	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

ANTIL

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ander geboorteland	1202	57.4	57.4	57.4
	antilliaan	891	42.6	42.6	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

WWM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	906	43.3	43.3	43.3
	1	640	30.6	30.6	73.9
	2	270	12.9	12.9	86.8
	3	116	5.5	5.5	92.3
	4	70	3.3	3.3	95.7
	5	29	1.4	1.4	97.0
	6	27	1.3	1.3	98.3
	7	11	.5	.5	98.9
	8	7	.3	.3	99.2
	9	7	.3	.3	99.5
	11	3	.1	.1	99.7
	12	3	.1	.1	99.8
	14	1	.0	.0	99.9
	15	2	.1	.1	100.0
	17	1	.0	.0	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

OPIUM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	1123	53.7	53.7	53.7
	1	404	19.3	19.3	73.0
	2	231	11.0	11.0	84.0
	3	127	6.1	6.1	90.1
	4	83	4.0	4.0	94.0
	5	43	2.1	2.1	96.1
	6	29	1.4	1.4	97.5
	7	15	.7	.7	98.2
	8	6	.3	.3	98.5
	9	10	.5	.5	98.9
	10	8	.4	.4	99.3
	11	1	.0	.0	99.4
	12	2	.1	.1	99.5
	13	3	.1	.1	99.6
	14	3	.1	.1	99.8
	15	1	.0	.0	99.8
	16	2	.1	.1	99.9
	17	1	.0	.0	100.0
	18	1	.0	.0	100.0
	Total	2093	100.0	100.0	

Bijlage 3

**Overzichten behorend bij hoofdstuk 4:
in beslag genomen vuurwapens**

1998	Ams	Brno	Brzo	Dren	Frie	Flevo	Gelm	Geln	Gelz	Gove	Gron	Haag	Holm	IJss	Kenn	Limn	Limz	Brmw	Nohn	Rdam	Twen	Utre	Zawa	Zeel	Zhz Totaal	
Pistool	227	35	36	3	18	25	22	26	45	6	37	104	20	6	34	34	58	52	16	270	23	51	25	2	51	1226
Revolver	45	16	10	0	4	7	0	10	3	2	10	0	0	5	6	11	12	1	4	68	11	5	4	4	15	253
Geweer	12	31	11	0	8	10	11	22	28	5	16	20	0	7	8	11	50	46	5	32	8	21	3	9	10	384
Machinep.	33	2	1	0	0	0	2	1	2	2	4	5	0	0	1	4	4	7	2	11	1	2	3	0	1	88
Geheim	12	0	0	0	1	0	0	3	2	0	1	14	0	0	0	0	1	4	0	6	1	2	3	0	0	50
Gas/alarm	80	60	36	0	34	15	49	53	52	11	49	70	35	15	38	97	105	108	31	176	100	76	28	25	14	1357
Imitatie	0	97	58	3	40	11	42	62	58	23	34	94	51	20	44	35	57	117	28	237	24	108	32	32	8	1315
Totaal	409	241	152	6	105	68	126	177	190	49	151	307	106	53	131	192	287	335	86	800	168	265	98	72	99	4673

1999	Ams	Brno	Brzo	Dren	Frie	Flevo	Gelm	Geln	Gelz	Gove	Gron	Haag	Holm	IJss	Kenn	Limn	Limz	Brmw	Nohn	Rdam	Twen	Utre	Zawa	Zeel	Zhz Totaal	
Pistool	254	72	27	0	19	22	47	21	36	11	36	112	10	18	38	32	59	53	20	240	19	56	36	6	24	1268
Revolver	41	15	10	0	6	10	5	8	9	3	5	19	0	4	6	9	20	12	3	83	5	6	14	3	9	305
Geweer	15	27	13	0	2	2	16	30	42	8	22	18	0	5	6	27	64	31	12	41	5	18	10	4	7	425
Machinep.	52	2	0	0	0	0	0	1	5	0	4	7	2	1	0	0	0	13	1	13	1	1	2	0	2	107
Geheim	97	6	0	0	1	0	1	3	0	2	1	9	0	0	4	0	1	6	0	3	0	1	0	2	1	138
Gas/alarm	18	59	38	7	33	17	48	83	67	17	54	101	36	42	44	74	170	195	28	226	127	79	34	14	21	1632
Imitatie	2	89	132	1	40	24	48	262	46	16	49	165	71	37	75	21	104	0	44	319	53	141	30	33	16	1818
Totaal	479	270	220	8	101	75	165	408	205	57	171	431	119	107	173	163	418	310	108	925	210	302	126	62	80	5693

2000	Ams	Brno	Brzo	Dren	Frie	Flevo	Gelm	Geln	Gelz	Gove	Gron	Haag	Holm	IJss	Kenn	Limn	Limz	Brmw	Nohn	Rdam	Twen	Utre	Zawa	Zeel	Zhz	Totaal
Pistool	208	35	34	1	8	31	23	22	28	22	29	81	20	17	19	29	43	66	15	232	35	62	41	11	32	1144
Revolver	45	9	11	0	0	8	11	1	8	11	9	24	10	3	0	7	19	10	3	76	4	7	15	1	5	297
Geweer	10	20	14	3	10	12	20	20	33	25	30	61	0	5	0	26	79	51	7	61	15	28	15	15	22	582
Machinep.	35	33	6	1	0	16	3	0	1	4	1	1	5	2	0	2	2	4	3	24	0	2	5	1	4	155
Geheim	47	3	0	0	0	0	1	0	2	3	3	1	0	0	0	3	0	1	1	19	0	0	1	0	2	87
Gas/alarm	80	44	34	4	14	27	38	34	66	18	56	105	30	18	35	171	134	88	16	235	123	67	40	23	49	1549
Imitatie	0	104	63	8	24	16	47	61	68	28	69	104	71	20	51	14	144	94	34	278	45	150	48	45	84	1670
Totaal	425	248	162	17	56	110	143	138	206	111	197	377	136	65	105	252	421	314	79	925	222	316	165	96	198	5484

2001	Ams	Brno	Brzo	Dren	Frie	Flevo	Gelm	Geln	Gelz	Gove	Gron	Haag	Holm	IJss	Kenn	Limn	Limz	Brmw ⁵²	Nohn	Rdam	Twen	Utre	Zawa	Zeel	Zhz	Totaal
Pistool	161	39	22	2	11	28	35	21	25	12	35	106	15	22	18	30	59	14	4	239	11	53	17	13	47	1039
Revolver	43	5	10	0	4	4	11	5	10	4	8	12	4	5	4	9	13	1	6	61	4	13	5	3	10	254
Geweer	17	27	11	0	6	8	10	7	17	10	6	15	18	13	2	13	8	5	6	65	7	55	5	11	21	363
Machinep.	10	1	8	0	0	1	0	0	1	0	1	8	2	0	4	1	0	2	0	15	1	2	1	1	7	66
Geheim	12	0	0	0	0	1	3	0	1	0	7	4	1	0	1	1	2	0	0	10	2	6	0	0	2	53
Gas/alarm	220	68	12	11	40	21	47	40	29	12	47	45	46	21	15	44	37	62	29	155	110	60	20	1	53	1245
Imitatie	367	80	0	10	57	73	20	71	18	13	61	18	580	26	5	31	1	116	71	42	60	100	11	10	19	1860
Onbekend	36	0	0	3	1	7	0	8	0	0	21	0	11	0	0	0	0	9	16	0	9	23	0	0	0	144
Totaal	866	220	63	26	119	143	126	152	101	51	186	208	677	87	49	129	120	209	132	587	204	312	59	39	159	3020

52. Brmw BPS aantallen, voor respectievelijk 2001, 2002 en 2003: Pistool 51, 33, 47; Revolver 8, 10, 12; Geweer 19, 23, 20; Machinepistool 1, 3, 3; Geheim 1, 2, 1; Totaal 267, 315, 348.

2002	Ams	Brno	Brzo	Dren	Frie	Flevo	Gelm	Geln	Gelz	Gove	Gron	Haag	Holm	IJss	Kenn	Limn	Limz Brmw ⁵³	Nohn	Rdam	Twen	Utre	Zawa	Zeel	Zhz Totaal	
Pistool	178	37	57	7	18	15	37	29	34	20	36	140	25	17	26	34	33	10	15	279	16	66	21	12	35 1197
Revolver	30	13	10	2	5	2	19	13	7	1	5	27	10	2	5	10	6	2	1	62	4	12	3	0	10 261
Geweer	17	52	10	3	5	2	14	17	12	29	14	12	18	3	6	27	14	2	3	45	20	18	4	1	15 363
Machinep.	7	4	8	0	0	1	4	5	3	3	1	3	4	1	1	0	1	1	1	12	0	6	4	1	2 73
Geheim	3	2	0	0	0	0	1	0	3	0	0	6	0	2	1	1	2	1	0	7	0	7	0	0	2 38
Gas/alarm	201	84	33	19	37	23	55	71	38	8	40	68	34	32	22	44	24	58	32	117	143	49	18	3	49 1302
Imitatie	337	41	0	5	78	76	37	109	28	7	63	25	163	36	14	30	14	172	85	61	78	125	21	26	26 1657
Onbekend	38	0	0	0	3	14	0	40	0	0	25	0	15	0	0	0	0	14	7	0	12	23	0	0	0 191
Totaal	811	233	118	36	146	133	167	284	125	68	184	281	269	93	75	146	94	260	144	583	273	306	71	43	139 5082

2003	Ams	Brno	Brzo	Dren	Frie	Flevo	Gelm	Geln	Gelz	Gove	Gron	Haag	Holm	IJss	Kenn	Limn	Limz Brmw ⁵⁴	Nohn	Rdam	Twen	Utre	Zawa	Zeel	Zhz Totaal	
Pistool	157	59	38	13	24	13	41	15	24	3	35	117	22	17	23	12	27	28	14	223	25	66	15	24	42 1077
Revolver	35	17	13	1	8	3	9	8	5	5	2	25	7	4	2	6	10	11	3	39	7	12	6	3	10 251
Geweer	20	47	31	9	10	5	16	22	10	8	8	31	10	6	1	8	11	15	8	19	13	20	3	11	14 356
Machinep.	7	6	6	1	1	0	1	0	0	2	1	8	0	2	2	0	3	1	0	14	1	2	0	1	2 61
Geheim	3	1	2	0	0	0	2	0	0	1	1	3	0	1	1	0	1	0	0	11	0	2	0	0	3 32
Gas/alarm	159	82	34	28	53	17	64	59	47	4	61	57	42	30	19	29	38	54	28	152	122	71	13	4	37 1304
Imitatie	422	48	23	4	65	84	25	90	29	3	35	35	150	38	7	48	3	198	56	67	78	182	12	37	34 1773
Onbekend	44	0	1	0	5	9	0	18	0	0	13	0	11	0	0	1	0	13	12	0	6	23	0	0	0 156
Totaal	847	260	148	56	166	131	158	212	115	26	156	276	242	98	55	104	93	320	121	525	252	378	49	80	142 5010

53. Ibidem.

54. Ibidem.

Bijlage 4

Lijst van informanten

De volgende personen hebben een belangrijke rol gehad in het bijeen brengen van informatie voor dit onderzoek. Deze personen hebben ofwel deelgenomen aan de VDS- enquête die onder alle korpsen is uitgezet, of hebben ons op andere wijzen informatie verschaft over vuurwapen-gerelateerde criminaliteit en/of vuurwapenhandel. De namen van de 17 geïnterviewde vuurwapenhandelaren zijn – om privacyredenen – niet vermeld in het overzicht.

KLPD/NRI	H. Ham, dNRI R. Kuijper, Landelijk Bureau Wapens en Munitie mevr. J. van Mantgem, dNRI, onderzoek & analyse L. Prins, dNRI P. de Poorter, dNRI
Regiopolitie Groningen	H. Heling, Z.G.C.
Regiopolitie Friesland	A.E.L. Weistra, regiocoördinator Wapens en Munitie J. Jissink, districtscoördinator Wapens en Munitie
Regiopolitie Drenthe	M. van Zanten, divisie recherche K. van Dijk, regionaal informatieknooppunt
Regiopolitie IJsselland	H. Schoonderbeek, CROD / RBWM
Regiopolitie Twente	R. Weustink, taakaccenthouder drugs en vuurwapens
Regiopolitie Noord- en Oost Gelderland	J. van Rosmalen, Regionaal Coördinator Vuurwapens
Regiopolitie Geld. Midden	E.F.J. Elbers, RBWM

Regiopolitie Utrecht	G. Bikker, RWBM / Divisie Recherche
Regiopolitie N-Holland-Noord	T. Menheren, RBWM
Regiopolitie Zaanstreek-Waterland	P. Tjeertes, coördinator RBWM
Regiopolitie Amsterdam-Amstelland	G. Bergmeijer, projectleider regionaal project Vuurwapens P.J.M. Gademan, LBWM
Regiopolitie Gooi- en Vechtstreek	A. van de Land, RBWM
Regiopolitie Haaglanden	B. M. Barnas, Materiedeskundige Wapens en Terreur
Regiopolitie Hollands-Midden	mevr. M. Laadstra, recherche assistent RBWM
Regiopolitie Rotterdam-Rijnmond	G. de Vlieg, RBWM
Regiopolitie Zeeland	K. Smit
Regiopolitie Midden en West Brabant	A. van Iersel, coördinator RBWM
Regiopolitie Brabant Noord	I.G.J. Libregts, RBWM, gegevensbeheer VDS
Regiopolitie Brabant Zuid-Oost	E. van der Linden, misdaadanalist Regionale Recherche
Regiopolitie Limburg-Noord	C. Derks, Regionaal coördinator RBWM
Regiopolitie Limburg-Zuid	W. Schwanen, vuurwapendeskundige RBWM H. van de Wetering, vuurwapendeskundige RBWM
Regiopolitie Flevoland	L. van den Berg, infodesk R. Spits, afd. BOKI

Bijlage 5

Leidraad open interviews met legale wapenhandelaren en wapenexperts van politie

Algemene vragen over aard, omvang en ontwikkelingen

1. *Beeld illegale vuurwapenbezitters en handel*
Wat moeten we ons voorstellen als we spreken over illegale vuurwapenbezitters?
2. *Illegaal wapenbezit in verband met criminaliteit*
Denkt u dat illegale wapenbezitters per definitie in verband moeten worden gebracht met criminaliteit? Kan het zijn dat sommige 'brave burgers' de illegale markt opzoeken omdat ze opzien tegen al die paperassen en vergunningen?
3. *Illegaal wapenbezit toe- of afgenomen*
Denkt u dat het illegale wapenbezit de laatste jaren is toegenomen of afgenomen? Wat denkt u dat de oorzaken zijn van een toe- c.q. afname?
4. *Toekomst*
Wat is uw inschatting voor de toekomst: hoe zal het illegale wapenbezit de volgende jaren evolueren in Nederland? Waarom verwacht u dit?
5. *85.000 – 125.000 schatting*
Op basis van eerder onderzoek wordt de omvang van het aantal in Nederland roulerende illegale, scherpschietende handvuurwapens geschat op 85.000 tot 125.000 stuks. Wat is uw eerste gedachte bij dit aantal: lijkt het u aan de hoge of lage kant, of klinkt de schatting u redelijk in de oren?
6. *10% regel*
Bij veel schattingen van de totale omvang wordt (o.a. door de politie) de 10-procents-regel gebruikt: op basis van de politiegegevens (in beslag genomen vuurwapens) gaan we ervan uit dat nog maar een tiende van het gehele illegale circuit in beeld is. Wat denkt u: een redelijk inschatting, of is het aantal dat wij niet kennen groter?

Vragen over doelgroepen

7. *Burgers die in de toekomst wapen aanschaffen*

Zijn er volgens u bepaalde groepen 'burgers' die vandaag geen illegaal wapen hebben maar zich dat in de toekomst wel zullen gaan aanschaffen. Wat denkt u dat ten grondslag ligt aan hun behoefte aan een illegaal wapen?

8. *Voornaamste typen bezitters*

Als wij u vragen de drie voornaamste "typen" van bezitters van illegale vuurwapens te beschrijven, wat zijn dan naar uw inzicht hun belangrijkste kenmerken?

- a. De belangrijkste groep van illegale vuurwapenbezitters is in NL volgens mij.....
- b. De tweede belangrijkste groep
- c. De derde belangrijkste groep....

De volgende vragen gaan verder door op drie specifieke doelgroepen die in eerder IVA-onderzoek naar voren zijn gekomen als groepen waarbinnen relatief veel vuurwapens in bezit zijn en gebruikt worden. Het gaat om drie 'werelden' : die van de jonge recent naar Nederland geïmmigreerde Antillianen, van overvallers en van personen betrokken bij drugscriminaliteit. Per doelgroep worden in het onderstaande de vragen gesteld naar:

- *welk aandeel van personen in deze groepen heeft een vuurwapen, wat voor wapens en waarom?*
- *de argumenten die leiden tot voorgaand oordeel*
- *ideeën over toe/afname van bezit bij doelgroep*

9.1. *Jonge Antilliaanse mannen*

De omvang van het aantal illegale vuurwapens in Nederland blijft een groot vraagteken. Uit eerder onderzoek van het IVA kwam evenwel naar voren dat het vuurwapenbezit relatief hoog ligt bij jonge recent naar Nederland geïmmigreerde Antilliaanse mannen. De meeste van deze Antillianen hebben een crimineel verleden. Herkent u ook vanuit uw achtergrond een relatief grote interesse vanuit deze doelgroep voor wapens?

9.2. *1/10 1/5 1/2 bij Antilliaanse jongeren*

Als u vanuit uw eigen expertise zou moeten schatten hoeveel jonge, recent naar Nederland geïmmigreerde Antilliaanse mannen in het bezit zijn van een wapen, wat zou uw inschatting dan zijn: 1 op de 10, 1 op de 5, 1 op de 2 personen? Hoe komt u tot deze schatting en wat bepaalt denkt u wie wel en wie niet op de illegale manier een wapen aanschaf?

9.3. *Toename wapenbezit Antilliaanse jongeren*

Denkt u dat sprake is van een toename van bezit onder deze doelgroep van jonge, recent naar Nederland geïmmigreerde Antillianen? Waarom?

10.1. *Overvallers*

Veel illegale wapens worden uiteindelijk in beslag genomen gekoppeld aan een gepleegd delict met het wapen. Overvallers maken bijvoorbeeld in toenemende mate gebruik van een wapen en ook bij drugsgerelateerde delicten worden vaak wapens aangetroffen. Welk zicht

heeft u op het illegaal vuurwapenbezit onder drugscriminelen (drugsdealers, -smokkelaars, -handelaren, -producenten (zowel soft- als harddrugs)) en overvallers.

10.2. *1/10 1/5 1/2 bij overvallers en drugscriminelen*

Als u vanuit uw eigen expertise zou moeten schatten hoeveel overvallers in het bezit zijn van een wapen, wat zou uw inschatting dan zijn: 1 op de 10, 1 op de 5, 1 op de 2 personen? Hoe komt u tot deze schatting en wat bepaalt denkt u wie wel en wie niet op de illegale manier een wapen aanschafft? En dezelfde vragen voor vuurwapenbezit onder personen betrokken bij drugscriminaliteit.

10.3. *Toename wapenbezit overvallers en drugscriminelen*

Denkt u dat sprake is van een toename van bezit onder overvallers en onder personen betrokken bij drugscriminaliteit? Waarom?

Vragen over wapentypen

11. *Wat zijn de illegale vuurwapens*

Als we spreken over illegale vuurwapens, moeten we dan denken aan een klassiek pistool of geweer of is er meer en meer sprake van zwaardere wapens die verder reiken dan handwapens?

12. *Meest circulerend vuurwapen*

Heeft u enig idee welk vuurwapen het meest courant in het illegale circuit circuleert?

13. *In de smaak vallende wapens*

Zijn er nog andere vuurwapens die erg in de smaak vallen?

14. *Waarom en waarvoor deze wapens*

Waarom deze wapens en andere wapens bijvoorbeeld niet?; Heeft u er enige idee van waarvoor deze vuurwapens dienen?

15. *Type wapen gekoppeld aan groepen*

Welke vuurwapentypen en merken zijn naar u inzicht het meest in zwang onder de drie groepen die eerder aan bod zijn gekomen: de Antillianen, de overvallers en de drugsgelateerde vuurwapenbezitters? Waarop baseert u deze uitspraken?

Vragen specifiek voor de wapenhandelaren, over illegale wapenhandel

16. *Last van illegale handel*

Hoe kijkt u aan tegen het illegale wapencircuit?

17. *Rol NL*

Denkt u dat Nederland een belangrijke rol speelt in de illegale wapenhandel?

18. *Wel eens oneerbare voorstellen*

Heeft u ooit te maken gehad met iemand die op illegale wijze een vuurwapen via uw winkel wou aanschaffen?

19. *Accessoires of reparaties aan illegale vuurwapens*

Heeft u ooit te maken gehad met iemand die op illegale wijze vuurwapenonderdelen voor een illegaal wapen? Waar gaat de interesse dan vooral naar uit en om wat voor type personen gaat het dan?

20. *Collega's zelfde vragen*

Heeft u een idee of collega's ooit met hetzelfde werden geconfronteerd?

21. *Handen in vuur voor anderen*

Zijn er tussen de legale wapenhandelaars ook collega's waar u de handen niet voor in het vuur durft te steken?

22. *Bekend bij politie, onderling*

Zijn deze wapenhandelaren bekend? Onderling? Bij de politie? En kunt u aangeven wat wordt ondernomen tegen of ter voorkoming van dit ongewenst gedrag binnen de sector?